

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

PANDEMİ DÖNEMİ
ÇEVİRİM İÇİ UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN
ÖĞRETMENLERİN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ
(İSTANBUL İLİ BAĞCILAR İLÇESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet AKSU

İstanbul
Aralık-2021

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

PANDEMİ DÖNEMİ
ÇEVİRİM İÇİ UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN
ÖĞRETMENLERİN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ
(İSTANBUL İLİ BAĞCILAR İLÇESİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mehmet AKSU

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Bilal YILDIRIM

İstanbul
Aralık-2021

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Doç. Dr. Bilal YILDIRIM

.....

Üye : Prof. Dr. Kaya YILDIZ

.....

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Pınar MERT

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.....

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmenlerin Memnuniyet Düzeyleri**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

.....

Mehmet AKSU

ÖN SÖZ

Araştırma konusunun belirlenmesinden itibaren bitirme aşamasına kadar her aşamada mesleki deneyimi ile bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Bilal YILDIRIM'a, eğitim yönetimi alanında dersleriyle bize vizyon katan bende emeği olan tüm hocalarıma, yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Rukiye AKSU'ya ve kızlarım Rümeysa ve Nurgül'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet AKSU
İstanbul-2021

ÖZET

PANDEMİ DÖNEMİ

ÇEVİRİM İÇİ UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN

ÖĞRETMENLERİN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ

(İSTANBUL İLİ BAĞCILAR İLÇESİ ÖRNEĞİ)

Mehmet AKSU

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bilal YILDIRIM

Aralık, 2021 - 183 + xv Sayfa

Çalışmanın amacı, resmî ortaöğretim kurumlarında (liselerde) görev yapan öğretmenlerin pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin memnuniyet düzeylerini belirlemektir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında İstanbul Bağcılar İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî ortaöğretim kurumlarında (liselerde) görev yapan 2061 öğretmen oluşturmaktadır. Pandemi şartları, Bağcılar ilçesinin büyüklüğü ve 2061 öğretmene ulaşmadaki zorluklar göz önüne alınarak, araştırma grubu tüm okul türlerini oransal olarak temsil edecek düzeyde 60 öğretmenle sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamında öğretmenlerden veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış olup, pandemi koşulları göz önünde bulundurularak görüşlerin yazılı olarak elden veya bilgisayar ortamında yazılarak dijital yollardan iletimi yöntemleri kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun birinci bölümünde demografik bilgiler alınmış olup, ikinci bölümde görüşme soruları sorulmuştur. Görüşmelerden elde edilen bulgular durum çalışması deseni ve içerik analizi kullanılarak oluşturulmuş, öğretmenlerin pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin memnuniyet düzeyleri tespit edilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Öğretmenlerin çevrim içi uzaktan eğitim hakkında bilgi, beceri ve deneyimlerinin, dijital okuryazarlıklarının, bilişim teknolojileri araçlarının, internet erişimlerinin yetersiz oluşu çeşitli zorlukların yaşamasına sebep olurken; zamandan ve mekândan bağımsız eğitim-öğretim

faaliyetlerinin çevrim içi canlı ders olarak yapılıyor olmasının kolaylıkları ön plana çıkarılmıştır. En çok; tam kapanmaya hiçbir zaman gidilmemesi, aşılama önceliğinin öğretmenlere verilerek yüz yüze eğitime ara verilmeden hibrit eğitim modelinin uygulanması gerektiği yönünde öneride bulunulmuş olup, elde edilen bulgular yorumlanarak sonuç ve öneriler sunulmuştur.

Pandemi öncesi Türkçe literatürde ortaöğretim düzeyinde fazlaca çalışılmamış olması bu konunun irdelenmesinin, yüz yüze eğitimle beraber uzaktan eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi sürecinde tespit edilecek sorunlar ve çözüm önerilerinin geleneksel eğitimin teknolojik imkânlarla birlikte harmanlanarak daha ileri bir noktaya taşınmasında öğretmenlerin memnuniyet düzeylerinin belirlenmesinin bu amaca olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmüştür.

Pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin çevrim içi uzaktan eğitim faaliyetleri esnasında görmüş oldukları kolaylıklar ve zorluklar ile pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine dair görüşlerinin tespiti, farklı faktörlerin göz önünde bulundurularak çevrim içi uzaktan eğitim sisteminin değerlendirilmesi, planlanması, geliştirilmesi, kullanıma sunulması, denetlenmesi ve düzenlenmesi açısından da köklü faydalar sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevrim İçi, Uzaktan Eğitim, EBA, Memnuniyet, İletişim

ABSTRACT

**SATISFACTION LEVELS OF TEACHERS REGARDING
ONLINE DISTANCE EDUCATION DURING
THE PANDEMIC PERIOD
(THE CASE OF BAĞCILAR DISTRICT OF ISTANBUL
PROVINCE)**

Mehmet AKSU

Master, Educational Administration

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Bilal YILDIRIM

December, 2021 - 183 + xv Pages

The aim of the study is to determine the satisfaction levels of teachers working in public secondary education institutions (high schools) regarding online distance education during the pandemic period. In this study, case study design, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research consists of 2061 teachers working in public secondary education institutions (high schools) affiliated to Istanbul Bağcılar District Directorate of National Education in the spring semester of the 2020-2021 academic year. Considering the pandemic conditions, the size of Bağcılar district and the difficulties in reaching 2061 teachers, the research group was limited to 60 teachers at a level to represent all school types proportionally. Within the scope of the research, data were collected from the teachers with a semi-structured interview form, and considering the pandemic conditions, the methods of transmitting the opinions in written form or by writing in the computer environment by digital means were used. Demographic information was obtained in the first part of the semi-structured interview form, and interview questions were asked in the second part. The findings obtained from the interviews were created using a case study design and content analysis, and the satisfaction levels of teachers regarding online distance education during the pandemic period were determined and interpreted. While teachers' lack of knowledge, skills and experience, digital literacy, information technology tools and internet access about online distance education cause various

difficulties; The convenience of teaching-learning activities independent of time and place as online live lessons has been brought to the fore. Most all; It has been suggested that there should never be a complete shutdown, that the priority of vaccination should be given to the teachers and that the hybrid education model should be applied without interrupting face-to-face education, the findings were interpreted and the results and suggestions were presented.

The fact that there was not much study in the Turkish literature before the pandemic at the secondary education level, it was thought that the determination of the satisfaction levels of the teachers would provide positive contributions to this aim in bringing the problems and solution proposals to be determined in the process of conducting distance education activities together with face-to-face education, by blending traditional education with technological opportunities.

In the pandemic period distance education process, determining the convenience and difficulties experienced by the teachers during online distance education activities and their views on how education should be during the pandemic period, evaluating, planning, developing, putting into use, controlling and arranging the online distance education system by taking into account different factors. will provide substantial benefits.

Keywords: Online, Distance Education, EBA, Satisfaction, Communication

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Amaç	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Temel Tanımlar.....	7
2.1.1. Öğrenci.....	7
2.1.2. Öğretmen	8

2.1.3. Okul	8
2.1.4. Eğitim.....	9
2.1.5. Öğretim	10
2.1.6. Öğrenme.....	11
2.2. Eğitimin Türleri	11
2.2.1. Örgün Eğitim	11
2.2.2. Yaygın Eğitim.....	12
2.3. Eğitim Yöntemleri	12
2.3.1. Yüz Yüze Eğitim	12
2.3.2. Uzaktan Eğitim	13
2.3.2.1. Uzaktan Öğretim ve Uzaktan Öğretme / Uzaktan Öğrenim ve Uzaktan Öğrenme	15
2.3.2.2. Uzaktan Eğitimin Dünyadaki Gelişim Süreci.....	15
2.3.2.3. Uzaktan Eğitimin Türk Eğitim Sistemindeki Gelişim Süreci.	17
2.3.2.4. Uzaktan Eğitimin Türleri.....	20
2.3.2.4.1. Mektupla Eğitim	21
2.3.2.4.2. Kitapla/Basılı Yayınlarla Eğitim.....	21
2.3.2.4.3. TV Yayınları Üzerinden Eğitim.....	21
2.3.2.4.4. Çevrim İçi Uzaktan Eğitim	22
2.4. İletişim / Etkileşim.....	26
2.4.1. İletişimin Amacı	27
2.4.2. İletişimin Öğeleri	28
2.4.2.1. Kaynak.....	28
2.4.2.2. Mesaj.....	28
2.4.2.3. Kanal.....	29
2.4.2.4. Alıcı	29

2.4.3. İletişim Süreci	30
2.4.3.1. Kod-Kodlama	30
2.4.3.2. Kod Açma ve Yorumlama	31
2.4.3.3. Gürültü	31
2.4.3.4. Geribildirim	32
2.4.4. Etkileşim	33
2.5. Memnuniyet	34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	37
3. YÖNTEM	37
3.1. Araştırmanın Modeli	37
3.2. Çalışma Grubu	38
3.3. Demografik Bilgiler	38
3.4. Veri Toplama Araçları	40
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	40
3.4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	40
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	41
3.6. Verilerin Toplanması	42
3.7. Verilerin Çözümlemesi	43
3.8. Verilerin Yorumlanması	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	44
4. BULGULAR	44
4.1. Ana Temalar	45
4.2. Ana Tema ve Alt Temalara Ait Frekans Değerleri ve Görüşler	45

4.2.1. Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı kolaylıklar	46
4.2.1.1. I. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar	46
4.2.1.2. II. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar....	62
4.2.1.3. III. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar.....	71
4.2.1.4. IV. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklar.....	79
4.2.2. Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu zorluklar	83
4.2.2.1. V. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklar	84
4.2.2.2. VI. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklar	
102	
4.2.2.3. VII. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklar..	117
4.2.2.4. VIII. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklar.....	127
4.2.3. Pandemi döneminde eğitimin “nasıl olması” gerektiği	134
4.2.3.1. IX. TEMA: Pandemi döneminde eğitimin “nasıl olması” gerektiği	134

BEŞİNCİ BÖLÜM 158

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER..... 158

5.1. Sonuç ve Tartışma 158

5.2. Öneriler 164

5.2.1. Uygulayıcılara Öneriler	164
5.2.2. Öğretmenlere Öneriler	165
5.2.3. Araştırmacılara Öneriler	166
KAYNAKÇA	167
EKLER.....	177
ÖZGEÇMİŞ.....	183

TABLÖLAR LİSTESİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tablo 3.1: Öğretmenlerin Demografik Bilgileri Frekans ve Yüzde Değerleri	38
--	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tablo 4.1: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “ <i>öğretim açısından</i> ” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri	47
---	----

Tablo 4.2: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “ <i>öğrenci ile iletişim açısından</i> ” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri	62
--	----

Tablo 4.3: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “ <i>velilerle iletişim açısından</i> ” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri	71
--	----

Tablo 4.4: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “ <i>diğer</i> ” kolaylıklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri	80
---	----

Tablo 4.5: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “ <i>öğretim açısından</i> ” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri.....	84
---	----

Tablo 4.6: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “ <i>öğrenci ile iletişim açısından</i> ” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri	103
---	-----

Tablo 4.7: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “ <i>velilerle iletişim açısından</i> ” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri	118
---	-----

Tablo 4.8: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “ <i>diğer</i> ” zorluklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri.....	128
---	-----

Tablo 4.9: Pandemi döneminde eğitimin “ <i>nasıl olması</i> ” gerektiğine ilişkin alt temalar ve frekans değerleri	135
--	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

İKİNCİ BÖLÜM

Şekil 2.1: Uzaktan Eğitimin Tarihsel Dönem ve Aşamaları 17

Şekil 2.2: İletişim Süreci 30

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt	: Aktaran
BT	: Bilişim Teknolojileri
TDK	: Türk Dil Kurumu
RG.	: Resmî Gazete
FATİH	: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
f	: Frekans
UE	: Uzaktan Eğitim
YAYKUR	: Yaygın Yükseköğretim Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Eğitim, bir toplumun geleceğini belirleyen, yeni nesillerin yetişmesinde kilit rol üstlenen önemli bir unsurdur. Eğitim okul ortamında, öğrencilerin yaşlarına göre kademelendirilerek, sistemli bir şekilde yürütülmektedir. Belirlenen eğitim hedeflerine ulaşılması için eğitim-öğretim yılı içerisinde belirlenen aralar (ara tatil, yarıyıl tatili, resmî tatiller vb.) dışında kesintisiz yapılmalıdır. Ancak 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 salgını tüm dünya ülkelerini olduğu gibi Türkiye’yi de etkisi altına almış ve tüm eğitim kademelerinde zorunlu olarak uzaktan eğitime geçilmiştir.

Uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmenin zamandan ve mekândan bağımsız olarak gerçekleştirdiği esnek öğretim şekli olarak tanımlanmaktadır (Moore ve Kearsly, 2011). Uzaktan eğitim, geleneksel öğrenme-öğretme biçimlerinin yetersiz kalmasıyla eğitimin sınıf içi gerçekleşmesi olanaksız durumlarda bu faaliyetlerinin bir merkezden sürdürülebilmesini sağlar (Alkan, 1987). Zamandan ve mekândan bağımsız öğrenci ve öğretmeni teknoloji ile bir araya getirmek olarak tanımlanan uzaktan eğitimin gelişiminin temelinde eğitim alanındaki gelişmeler, eğitim sistemindeki öğrenci artışı, maliyetin sorun teşkil etmesi gibi sebepler yatmaktadır (Simonson vd., 2009).

Eğitim toplum hayatında önemli bir yere sahip olup, hangi şartlar altında olursa olsun kesintisiz sürdürülmesi gereken bir süreçtir. Eğitim-öğretim faaliyetleri insanın, toplumun içinde bulunduğu durum ve doğanın getirdiği şartlar dâhilinde zaman zaman kesintiye uğramaktadır. Kesintisiz olması gereken bu sürecin devamı içinde farklı eğitim-öğretim metotları arayışına gidilmiş, farklı senkron ve asenkron yöntemler geliştirilmiş, denenmiş ve kullanıma sunulurken günümüze kadar gelinmiştir. Nihayetinde eğitim, yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime doğru yönelen bir hale evrilmiştir.

Uzaktan eğitim; zamandan ve mekândan bağımsız olarak, öğretme-öğrenme faaliyetlerinin farklı araçlar kullanılarak yürütüldüğü, bireysel öğrenmenin ön plana çıkarıldığı sistematik senkron, asenkron eğitim-öğretim faaliyetlerinin tümüdür. Bilişim teknolojileri araçları ve internet üzerinden bağlantı yolu ile senkron veya asenkron olarak yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerine de çevrim içi uzaktan eğitim denmektedir.

1.1. Problem Durumu

Çin'in Wuhan şehrinde 2019 yılı aralık ayında ortaya çıkan Covid-19 virüsü sebebiyle tüm dünyada birçok sektörde zorunlu değişime gidilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) pandemi ilan etmesi ile eğitim alanında birtakım önemli değişimler yaşanmıştır. Pandeminin yayılımını önlemek amacıyla birtakım tedbirler ve kısıtlama kararları alınmıştır. Seyahat yasakları, çalışma sürelerindeki değişimler, okulların kapatılması vs. bu tedbirler arasında değerlendirilebilir.

Türkiye'de ise 16 Mart 2020 tarihinde üniversiteler ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı tüm okullarda önce üç hafta daha sonra yarıyılın tamamında yüz yüze eğitime ara verilmiş olup uzaktan eğitim ile devam etme kararı alınmıştır (MEB, 2020).

Nitekim bu kararlar birlikte dünyada ve Türkiye'de pandemi nedeniyle uzaktan eğitim hayatımızın birçok alanına girmiştir. Ancak bu acil geçiş birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Çünkü ülkelerde eğitim ihtiyacı olan kişi sayısı çok fazla olduğundan bu kadar kişiye nitelikli bir eğitim vermek büyük bir sorun haline gelmiştir. Uzaktan eğitim araçları aslında dünyada yeni bir yöntem olmadığı için Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime çok da tepki gösterilmemiştir. Ancak bu sürece hazırlıksız yakalanılması nedeniyle uzaktan eğitimi etkili kullanamama sorunu ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim son yıllarda gelişen dijital teknolojilerle birlikte tercih edilen bir sistem durumunda olmasına rağmen Covid-19 sürecinde zorunlu hale gelmiştir (Sayan, 2020: 101-102).

Beklenmedik ve hazırlıksız bir şekilde uzaktan eğitime geçilmiş olması; öğretmen ve öğrencilerin uzaktan eğitime olan uygunlukları ve yeterlikleri memnuniyetleri üzerine olumlu ya da olumsuz etki edebilir. Bu durum tüm öğretmenlerin memnuniyet düzeylerinde farklılık gösterebilir. Yapılan literatür taraması ve okullarda, eğitim ortamlarında yapılan bireysel gözlemlere dayalı olarak belirlenen, pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen memnuniyetine olumlu ya da olumsuz etki eden faktörler şu şekilde sıralanabilir:

- Öğretmen ve öğrencilerin bilişim teknolojileri bağlantı/erişim araçlarına yeterli düzeyde sahiplik durumu,
- Öğretmen, öğrenci ve velilerin dijital okuryazarlık düzeyleri,
- Öğretmen ve öğrencilerin uzaktan eğitime kişisel uygunlukları,
- Uzaktan eğitim derslerine katılan öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri,

- Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre etkililik düzeyi,
- Uzaktan eğitimde destek alma ve destek verme durumları,
- Uzaktan eğitimdeki öğrenme-öğretme sürecindeki kolaylıklar ve zorluklar,
- Uzaktan eğitim sisteminin/portalının kullanılabilirliği,
- Uzaktan eğitimde iletişim-etkileşimde yaşananlar,
- Uzaktan eğitime uygun materyal geliştirme ve var olan materyalleri etkili kullanabilme durumları,
- Uzaktan eğitim sistemine erişim durumları,
- Uzaktan eğitime uygun ölçme ve değerlendirme araçları geliştirme, var olan araçları kullanabilme ve değerlendirme durumları,
- Uzaktan eğitimdeki kısıtlar,
- Uzaktan eğitimde kaygı durumları,
- Uygulamalı derslerin uzaktan eğitime uygunluk durumu (Hakan, E. Y. G. Ü., & Karaman, S., 2013).

Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin öğretmenlerin memnuniyet düzeylerinin tespitine dair görüşleri ile uzaktan eğitimin sağladığı kolaylıklar, sebep olduğu zorluklar ve yaşanan sorunlara karşın pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine dair çözüm önerileri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı; İstanbul Bağcılar İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî ortaöğretim kurumlarında (liselerde) görev yapan öğretmenlerin pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin memnuniyet düzeylerini belirlemektir. Öğretmenlerin görüşleri üzerinden memnuniyet düzeylerini ortaya koyabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1- Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim öğretmenlere ne gibi kolaylıklar sağlamıştır?

- a) Öğretim açısından
- b) Öğrenci ile iletişim açısından
- c) Velilerle iletişim açısından
- d) Diğer

2- Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim öğretmenler için ne gibi zorluklara sebep olmuştur?

- a) Öğretim açısından
- b) Öğrenci ile iletişim açısından
- c) Velilerle iletişim açısından
- d) Diğer

3- Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin öğretmen memnuniyet düzeyleri İstanbul ili Bağcılar ilçesinde bulunan Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ile Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilecektir.

Uzaktan eğitim sürecinde çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı kolaylıklar, çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu zorluklar ile pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine dair görüşleri alınarak memnuniyet düzeylerinin belirlenecek olması ve memnuniyet düzeylerinin en üst düzeye çıkarılabilmesi için sorunlara ait çözümler hususunda öneriler sunulmaya çalışılacak olması Türk Eğitim Sisteminin uzaktan eğitim alanındaki gelişimine katkı sağlama noktasında önem arz etmektedir.

Bu çalışma sonucunda elde edilecek veriler ışığında yapılacak iyileştirmeler çevrim içi uzaktan eğitim sisteminin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde zamandan ve mekândan bağımsız olarak kesintisiz uzaktan eğitim imkânı sunularak fırsat eşitliğinin sağlanması hususundaki engellerin giderilmesine yardımcı olacaktır.

Çevrim içi uzaktan eğitim faaliyetlerinin pandemi öncesi dönemlerde çoğunlukla yükseköğretim kurumlarında kullanılıyor olması, yapılan araştırma ve çalışmaların öğretim görevlileri ve üniversite öğrencilerinin memnuniyetleri üzerine yapılmış olması, ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin memnuniyetlerinin yeterli düzeyde araştırılmamış olması bu çalışmanın özgünlük değerini artırmaktadır.

Sistemin gelişimi için uzaktan eğitim süreci içerisinde bulunan ve çevrim içi uzaktan eğitim sistemini aktif olarak kullanan herkesin tecrübe ve görüşleri çok önemlidir. Literatür incelendiğinde daha önce örgün eğitimde kullanılmadığı için sürecin lise öğretmenleri gözünden tecrübeleri, görüşleri ve memnuniyet düzeyleri yok denecek kadar azdır. Sürecin yürütücüsü ve yöneticisi olan öğretmenlerin pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim süreci ile ilgili tecrübeleri, görüşleri ve sistemden olan memnuniyet durumlarının, ileride çevrim içi uzaktan eğitim sistemlerini lise düzeyinde uygulayacak öğretmenlere ve idarecilere rehber olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın planlanıp yürütülmesinde ve ulaşılan bulguların yorumlanmasında aşağıda verilen varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Öğretmenlerin görüşlerini doğru, samimi ve içtenlikle ifade ettikleri kabul edilecektir.
2. Araştırmada kullanılacak olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve soruları, araştırmanın amacını gerçekleştirecek yeterlikte ve niteliktedir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma aşağıdaki sınırlılıklara göre yapılmıştır:

- 1- Araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılı ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma İstanbul ili Bağcılar ilçesinde bulunan “Fen Lisesi”, “Anadolu Lisesi” ve “Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi” okul türlerinde görev yapan toplam 60 öğretmen ve bu öğretmenlerin “Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin memnuniyet düzeyleri” ile ilgili görüşleriyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Pandemi: TDK’ye göre pandemi “bir hastalığın bir kıta ya da birkaç ülke üzerinde aynı anda yaygın şekilde görülmesi, büyük salgın” olarak tanımlanmıştır.

Çevrim içi: TDK’ye göre çevrim içi kelimesinin sözlük anlamı “bilgisayar sisteminde

sunucuya bağı ve çalışır durumda olma” şeklinde tanımlanmıştır.

Uzaktan eğitim: Moore ve Kearsly (2011)’e göre uzaktan eğitim öğretmen ile öğrencinin çeşitli tekniklerle iletişimlerini gerçekleştirdiği, bireysel, esnek ve bağımsız öğrenme yöntemlerini içeren bir öğretim şekli olarak tanımlanmaktadır.

Eroğlu’na (2018) göre öğretmen ve öğrencileri arasındaki iletişim fiziksel bir ortamdan bağımsız olarak teknoloji aracılığıyla sağlandığı dolayısıyla eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yüz yüze değil eş zamanlı veya eş zamansız biçimde teknolojik imkânlar kullanılarak yapıldığı eğitimdir.

21. yüzyıl becerileri: Bireyin çağın ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ve kendi beklentilerini karşılayabilmesi için problem çözme, eleştirel düşünme, analiz etme, yenilik ve yaratıcılık gibi birçok beceriye sahip olması ve edinmesi gereken becerilerdir (Çolak, 2018).

Dijital (bilgi ve iletişim) okuryazarlık: Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma, bilgiye ihtiyaç hissedildiğini anlama, bilgiyi etkin kullanma, büyük veri kümesi içerisinde doğru bilgiyi edinme, bu bilgiyi düzenleyip, yorumlayabilme ve iletişim araçları ile paylaşarak bunu küresel hale getirebilmektir (Korkut ve Akkoyunlu, 2008: 179).

Yüz Yüze Eğitim: Eroğlu’na (2018) göre örgün veya yaygın eğitim kurumlarında eğitimcilerin, belli bir öğrenci grubu ile belli bir zaman diliminde aynı ortamı paylaşarak birebir iletişim ve etkileşim içerisinde bulundukları eğitim-öğretim çalışmalarının tamamına yüz yüze eğitim denir.

Örgün Eğitim: TDK’ya (2021) göre örgün eğitim “Kişilerin hayata atılmadan, iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul veya okul niteliği taşıyan yerlerde, genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli kanunlara göre düzenlenen eğitim, formel eğitim.” şeklinde tanımlanmaktadır

Yaygın Eğitim: TDK’ye (2021) göre yaygın eğitim “Örgün eğitim imkânlarından yararlanmamış olanlara, gittikleri okuldan erken ayrılanlara veya meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitim.” şeklinde tanımlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde temel tanımlar, eğitimin türleri, eğitim yöntemleri, iletişim, etkileşim ve memnuniyet kavramları ile eğitim, uzaktan eğitim, iletişim/etkileşim ve memnuniyet arasındaki ilişki üzerinden pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin öğretmenlerin memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişki belirtilmeye çalışılmıştır. Geçmişten günümüze eğitim türleri, eğitim yöntemleri ve ülkemiz Türkiye'deki gelişimi incelenmiştir. Uzaktan eğitim ifadesinin çevrim içi uzaktan eğitim ifadesi ile aynı olmadığı, çevrim içi senkron/asenkron eğitimin uzaktan eğitimin bir alt türü olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1. Temel Tanımlar

Bu kısımda öğrenci, öğretmen, okul, eğitim, öğretim ve öğrenme başlıkları altında temel tanımlara yer verilmiştir.

2.1.1. Öğrenci

Öğrenci, iyi bir insan olma ve hayata hazırlanma maksadıyla, alanında uzman bir yetkilinin yönlendmesi ile etki oluşturularak kazanımların yüklendiği, olumlu davranışlarının düzenlendiği, herhangi bir konuda kendisini öğrenmeye, eğitime adanmış veya güdülenmiş kişidir.

Öğrenci, eğitimin hedefleri doğrultusunda bir araya gelmiş ve hedeflerini gerçekleştirmek için eğitim sürecine dâhil olan kişidir. Öğrencilerin varlığı okulların oluşumunun gerekçesi olup öğrencilerin doğup belli yaşantılar geçirdikleri ortamlardan edindikleri becerileri okul ortamındaki değer, inanç ve kültürün benimsediği davranış örüntülerini öğrenirler. Ayrıca öğrenciler toplumsal değerlerin devamını sağlayan önemli kültür taşıyıcılarıdır (Tatlídil, 2003). Bursalıoğlu (2013) öğrencilerin sahip olduğu informal örgüt yapısının okul ortamına derin etkiler bıraktığını ve bunun bireylerin kendine olan saygısını attırdığını belirtmektedir. Ayrıca bu informal yapının eğitim program ve uygulamalarının öğrencilerin ilgi ve

beklentilerine göre hazırlanmasının okulun iletişim ortamını olumlu etkileyeceğini belirtmektedir.

2.1.2.Öğretmen

Öğretmen, iyi bir insan yetiştirme maksadıyla, belirli bir alanda uzmanlaşmış, öğrenme, öğretme ve etkileme yöntemlerini bilen, eğitilip öğretilende istenen olumlu davranış değişiklikleri sağlatabilme yeterliğine sahip, bu işi kendisine meslek olarak kabul eden, kabul görülen kişidir.

Eğitim teşkilatında önemli unsurlardan biri, öğretmenlerdir. Öğretmenler, okullarda görevlendirilen ve eğitimin okul ortamında gerekli bilgi ve becerilerini öğrenen bireylere aktarmakla görevli kişilerden oluşmaktadır (Eroğlu, 1998).

Çelikten, vd.'ne (2005) göre öğretmen, öğrenme faaliyetinin gerçekleşmesinde aracı, öğrenmeyi sınavla ölçen, disiplinin gerçekleştirilmesini sağlayan toplumsal ahlakın aktarıcısı ve vekilidir. Battal (2003) göre sosyal yapıyı oluşturan kitleleri biçimlendiren, bu kitlelere rehberlik eden, yollar gösteren eğitimin temel öznesi öğretmenlerdir.

Öğretmenler, eğitim-öğretim faaliyetlerini başlatan, olgunlaştıran ve edinilen bilgi ve becerilerin davranışa dönüştürülmesini sağlayan bireyler olmaları nedeniyle eğitim sistemlerinin en önemli unsuru olarak nitelendirilmektedirler (Abazoğlu, 2014).

2.1.3.Okul

Okul, bir yönetim organizasyonu içerisinde, eğitim-öğretimin amaçları doğrultusunda öğrenci ve öğretmenin sistemli bir şekilde bir arada bulunmasını sağlayan fiziksel mekân ve eğitim topluluğudur.

Öğretmenlerin eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirdikleri alanlar “okul” olarak nitelendirilmektedir. Eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği ortamlar; personel, araç-gereç, organizasyonun gerçekleştiği yerdir. Okullar; okul müdürü, öğretmen, öğrenci ve diğer personelin eğitim-öğretim hedeflerinin gerçekleştirilmesini desteklemek amacıyla bir araya gelerek oluşturdukları örgütlerdir. Cafoğlu (1995) okuldaki tüm iş görenlerin aynı amaçla toplanabilmesi için örgüt içerisinde herkesin katıldığı ortak bir kültür oluşması gerektiğini belirtmektedir. Okulda belirlenmiş hedefleri

gerçekleştirmek amacıyla organize olmuş tüm bireyler okulda oluşacak iletişimin belirleyicisi konumundadırlar.

2.1.4.Eğitim

Eğitim, bireyin kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak kültürlenme yolu ile istenilen davranışı meydana getirme sürecidir. Bir ülkenin yakın ve uzak hedeflerinin gerçekleştirmesi yolunda oluşturduğu programlardan oluşan eğitim, değişebilen özellikler barındıran bir sistem olarak da nitelendirilebilir (Demirel, 2000).

Fidan ve Erden (1998)’e göre eğitim, belirlenmiş ve denetimli bir ortamın yani okulun sistematığı ışığında toplumsal yeterliliğe ve uygun kişisel ilerlemeye etki eden bir süreçtir.

Eğitim, alan yazında “bireyin kişiliğini besleme faaliyeti ve beşer sermayeye yapılan yatırım” şeklinde ifade edilmektedir. En genel manada “bireyde istendik davranış oluşturma veya istendik davranış değiştirme süreci” şeklinde ifade edilen eğitim, toplumsal süzgeçten geçirilen değerlerin, ahlaki standartların, bilgi ve beceriye ilişkin birikimlerinin sonraki nesillere aktarılmasıyla ilgilidir. Bu perspektiften eğitim “kişiyi, istendik nitelikli kültürleme” süreci olarak tanımlanabilir (Senemoğlu, 2007). Türk Dil Kurumu (TDK, 2021) tarafından yapılan eğitim tanımlaması ise “ocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” şeklindeir. Bu tanımlar gibi bilim insanları tarafından farklı perspektiflerden eğitim tanımları yapılmıştır. Eğitim ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde bu tanımlamaların üç temel özellik odağında şekillendiği görülmektedir. Bunlar;

1. Eğitim kapsamlı ve karmaşık bir süreçtir. Üstelik bu süreç zaman ve kapsam bakımından geniş ve karmaşıktır.
2. Eğitim süreci birey davranışlarında değişim yaratır. Organizma tarafından etkiye yönelik tepki şeklinde özetlenebilecek “davranış” ın, eğitim bakımından ölçülebilir, gözlenebilir ve istenir olması gereklidir.
3. Bahse konu davranış değişikliği, birebir yaşantılarının neticesi olarak meydana gelir (Szer, 2000). Eğitim sürecinde birey, içerisinde yer aldığı toplumun

değerleriyle bütünleşmek, toplum tarafından istenilen davranışları sergilemek durumundadır.

2.1.5. Öğretim

Eğitim ve öğretim gündelik kullanımda sıklıkla karıştırılan ve genellikle aynı anlamda kullanılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa iki kavram arasında belirgin bir farklılık söz konusudur. Şöyle ki; eğitim birey davranışlarında değişiklik oluşturma süreci; öğretim ise bu davranış değişiminin, okullarda belli bir plan ve program dâhilinde yapılması sürecidir. Eğitim için herhangi bir mekânsal sınır bulunmazken, öğretim çoğunlukla okullarda yapılır (Demirel, vd., 2004). Bir başka deyişle, okullarda yapılan örgütlenmiş, önceden planlanmış, kontrollü ve profesyonelce yapılan öğretme faaliyetine “öğretim” adı verilir. Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tanımlamada ise öğretim, “Öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme işi” şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2021). Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere öğretim, eğitim sürecinin içerisinde yer alan ancak belli amaçlara yönelik, sistemli, planlı, örgütlü ve formel bir süreç olma özellikleriyle eğitimden ayrılmaktadır. Her birey çeşitli şekillerde eğitime muhatap olurken, öğretim yalnızca bu faaliyete yönelenlerin ve belli gerekliliklere haiz olanların içerisinde yer alabileceği bir süreç olarak eğitimden ayrılmaktadır (Açıkgöz, 2007).

Öğretim kavramının başlıca özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Öğretim süreçsel bir faaliyettir.
2. Öğretim planlı bir faaliyettir.
3. Öğretim ile hedef bireyin geliştirilmesi, bir kazanım elde etmesi amaçlanmaktadır.
4. Öğretim, öğrenme sürecinin başlatılma ve sürdürülmesi etkinliklerini kapsamaktadır.

Özet olarak öğretim, birey gelişimini amaçlayan öğrenme sürecinin başlatılması, sürdürülmesi ve amaca erişilebilmesi için düzenlenen planlı ve sistematik etkinliklerden oluşan nitelikli bir süreç olarak ifade edilebilir.

2.1.6.Öğrenme

Öğrenme, deneyim, uygulama, çalışma veya öğretim yoluyla bilginin, anlayışın, tutumların, değerlerin, becerilerin, yetkinliklerin veya davranışların bireysel olarak edinilmesi veya değiştirilmesinden oluşan karmaşık ve uzun vadeli psikososyal süreç olarak tanımlanabilir (UIS, 2012). Sönmez'e (2000) göre öğrenme "bireyin çevresiyle etkileşimi neticesinde, sergilenen ya da sergilenebilecek olan davranışlarında meydana gelen, kalıcı izli davranış değişimleridir". Senemoğlu (2007) ise öğrenmeyi "yaş alma ve bedensel değişimlere indirgenemeyen, yaşanmışlık ürünü olarak ortaya çıkan, davranışta ya da olası davranışta görülen kalıcı izli değişimler" şeklinde tanımlamıştır. Literatür incelendiğinde farklı araştırmacılar tarafından yapılan öğrenme tanımlarında üzerinde sıklıkla durulan ve vurgulanan unsurun "yaşantı sonucu gerçekleştiği" ve "nispeten kalıcı izli davranış değişikliği "olduğu göze çarpmaktadır.

Bu tanımlardan hareketle öğrenmenin üç temel özelliğinden söz etmek mümkündür. Bu özellikler (Açıkgöz, 2007):

1. Birey davranışlarında gözle görülür bir değişiklik olması,
2. Bahse konu değişikliğin, yaş almaya bağlı olgunlaşma, bedensel büyüme gibi nedenlerden değil, yaşantı neticesi meydana gelmesi,
3. Gerçekleşen değişimin, geçici değil en azından bir süre kalıcılık göstermesi.

2.2. Eğitimin Türleri

Eğitim, genel olarak örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.2.1.Örgün Eğitim

Örgün eğitim, "okullarda verilen düzenli bir eğitim programıdır. Bu program, kişiler belirli bir yaş grubunda ve birbirine uygun seviyededir. Kişilere program doğrultusunda belirli bir amaca ulaşmak için diploma verilir" (Öncüler, 2006: 52).

Diğer bir ifadeyle Millî Eğitim Bakanlığının önceden belirlenmiş olduğu plan ve program doğrultusunda okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim eğitim basamakları içerisinde aynı yaş grubundan ve aynı seviyedeki öğrenciler için öğretmen ve usta öğreticiler eşliğinde verilen eğitime örgün eğitim denir.

Genel olarak okullarda verilen eğitim örgün eğitim olarak adlandırılmaktadır. Belirli bir plan ve amaca uygun şekilde hareket edilerek eğitim yapılır (Ökten ve Acar, 2012: 22).

2.2.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim ise birtakım sebeplerden kaynaklı olarak örgün eğitime devam edemeyen kişileri kapsayan bir eğitim türüdür. Yaygın eğitimin en önemli amacı örgün eğitimin eksikliğini tamamlamasıdır (Ökten ve Acar, 2012: 22).

2.3. Eğitim Yöntemleri

Eğitim yöntemleri, yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim olmak üzere ikiye ayrılarak incelenebilir.

2.3.1. Yüz Yüze Eğitim

Öğrenciler ile öğretmenlerin aynı ortamda, aynı anda bulunarak karşılıklı etkileşim içinde oldukları öğretim şekline yüz yüze eğitim denir. Yüz yüze eğitim örgün eğitim kurumlarında gerçekleştirilir ve öğreten ile öğrenenlerin bir arada bulunma zorunluluğu vardır. Yüz yüze eğitimin en büyük avantajı da öğretmen ve öğrencilerin eğitim ortamında bir arada bulunmalarıdır. Tek başına veya başkalarının yardımı olmadan öğrenme alışkanlığı edinemeyenler için en uygun öğrenme yüz yüze eğitim ile gerçekleştirilir. Ayrıca uygulamalı eğitim gerektiren derslerde birebir iletişim çok önemli olduğundan bu derslerin yüz yüze eğitim ile gerçekleştirilmesi oldukça elverişlidir. Özellikle beceri gerektiren davranışlar edinmek ve tutuma yönelik davranışları geliştirmekte bu eğitim uygulamasının etkisini oldukça büyütür. Sosyalleşmeye olan katkılarının da yadsınamaz derecede büyük olduğunu belirtmekte fayda vardır. Öğreten ile öğrenenler belirli zaman dilimlerinde aynı ortamlarda bulunduklarından yüz yüze eğitime katılanların zamanla sosyalleşmesi kolaylaşmaktadır (Karakuş, vd., 2020).

Yüz yüze eğitimin yukarıda bahsi geçen güçlü yönleri ile teknolojik gelişmeler bir araya getirildiğinde; yani öğretmenler öğrencilere anında dönüt verebildiğinde ve hem öğrenciler kendi aralarında hem de öğrenci ile öğretmenlerin arasında etkili iletişim

ortamı oluşturulduğunda uzaktan eğitim de yüz yüze eğitim kadar başarılı olabilir. Bununla birlikte uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması da uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar başarılı ve etkili olmasını sağlayabilir (Karataş, 2003: 103). Uzaktan eğitimin bu kadar hızlı gelişmesinin ve yaygınlaşmasının nedeni de eksikliklerinin fark edilerek hızla geliştirilmeye çalışılmasıdır denilebilir.

2.3.2. Uzaktan Eğitim

Yüz yüze eğitimin yukarıda sayılan güçlü yönlerine rağmen en büyük dezavantajı olarak söylenebilecek zaman ve mekân sınırı birçok bireyin eğitime ulaşımını zorlaştırmaktadır. Bu durum bilgi çağına ayak uydurmak isteyen ama kişisel sorunlar ya da çalışma şartlarından dolayı örgün eğitime zaman ayıramayan pek çok insan için büyük bir sorun oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle uzaktan eğitim, toplumun eğitim ihtiyacını karşılayabilmek için geliştirilen bir öğretim yöntemidir denilebilir.

Uzaktan eğitim; mekândan bağımsız, eşzamansız olarak basılı kitaplar, materyaller veya TV yayınları üzerinden işitsel ve görsel araçlar, ders videoları vb. tek yönlü iletişim ile yürütülen eğitim sistemi ile öğretmen ve öğrencilerin ayrı mekânlardan eşzamanlı olarak internet bağlantısı üzerinden dijital materyaller, işitsel ve görsel araçlar, ders videoları, canlı ders uygulamaları vb. iletişim araçlarının kullanılması ile yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü sistemlerin tümü olarak ifade edilebilir.

Ulaşım sorunları, maddi problemler veya herhangi bir nedenden dolayı eğitim alamayan insanlara eğitim olanağı sağlayan açık öğretim ortaokulu, açık lise ve üniversitelerin bünyesindeki açıköğretim fakülteleri gibi devlet kurumları büyük fırsatlar sunmaktadır.

Bunun dışında devlet kurumları veya özel kuruluşlar da hizmet içi eğitim faaliyetlerinde uzaktan eğitim yöntemini kullanmaktadır. Uzaktan eğitim sayesinde ulaşım sorunu ortadan kaldırılarak, sadece internete bağlı bir bilgisayar aracılığıyla eşzamanlı veya eşzamansız olarak eğitim faaliyetleri yürütülebilmektedir.

Uzaktan eğitimin avantajlı ve dezavantajlı yönleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Yeniad, 2006: 50-51).

Uzaktan eğitimin avantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Uzaktan eğitimin yalnız yazı şeklinde bir gösterimden uzak olması nedeniyle bilişim teknolojilerinin tüm imkânları kullanılarak duyu organlarının tamamına hitap eden zengin içerikler sunması,
- Zamana ve mekâna bağlı olmadan öğrenme fırsatı sağlaması,
- Kişinin hızına ve bağımsız zamana olanak sağlayarak kişisel öğretimi desteklemesi,
- Eğitim şeklinin hem bireysel hem de toplu olarak yapılabilmesi,
- Uzaktan eğitim içeriklerinin mevcut şartlara göre kolayca yenilenebilmesi nedeniyle devamlı olarak güncel tutulabilmesi fırsatı tanınması,
- İhtiyaç olan bilginin ilk kaynağından ulaşma fırsatı tanınması,
- Eğitimin bilişim teknolojileri kullanılarak sürdürülme imkânı sağlaması,
- Eğitimci ile öğrenenler arasında çift yönlü bir iletişimin gerçekleşmesi için uygun fırsatlar sunması,
- Yüz yüze eğitimde sınıf ortamında özgüveni olmayan, sorulara cevap vermeyen öğrencilerin uzaktan eğitim ortamında kendine güven fırsatı tanınması,
- Bireylerin kendi zamanlarını yönetmeleri için uygun ortamlar sunmasıdır.

Uzaktan eğitimin dezavantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Uzaktan eğitimde anında yaşanacak sorunların çözümlenmesinin zorluğu,
- Belirlenen zamanda öğretmen ve öğrencilerin zamanlama problemi yaşaması,
- Uygulama ağırlıklı olan laboratuvar, atölye gibi derslerin sunulmasında yaşanan zorluklar,
- Devamlı olarak değişen teknolojik gelişmelere göre alt yapılarda güncellenme sorunu olması,
- Öğrencilerin uzaktan öğretim platformunda başarı kaydedebilmeleri için öğrencilerin dijital okuryazarlıklarının gerekli olması,

- Katılımcı sayısının fazla olması durumunda iletişimde yaşanan sıkıntılar,
- Uсталık isteyen konularda ve öğrencinin kendini ifade edebilmesine yönelik durumlarda uzaktan eğitim platformunun zayıf kalması,
- Bireysel çalışma alışkanlığı olmayan öğrenciler için zorluk oluşturmaları,
- Öğrencileri yüz yüze eğitim gördükleri sosyal ortamdan uzaklaştırması,
- Uzaktan eğitim için gereken alt yapının pahalı olması,
- Öğrenenlerin, okul ve sınıf ortamından uzak olmaları,
- Uzaktan eğitim esnasında oluşan sorunların büyük bir kitleyi etkilemesi,
- Öğrencilerin bilgi teknolojileri araç ve gereçlerine erişim olanaklarının kısıtlı olması, şeklinde ifade edilmiştir (Yeniad, 2006: 50-51).

2.3.2.1. Uzaktan Öğretim ve Uzaktan Öğretme / Uzaktan Öğrenim ve Uzaktan Öğrenme

“Sıklıkla uzaktan eğitim için uzaktan öğretim ve uzaktan öğretme terimleri kullanılmaktadır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin fiziksel ayrılıkları nedeniyle, tüm bu öğretim yöntemlerinde öğretim, karşılıklı olduğu kadar destekleyici bazı mekanik ya da elektronik araçlar ve yazılı gereçlere bağlıdır. Uzaktan öğrenim, öğrenci merkezli bir terimdir ve kurumun rolünü ihmal etmeye eğilimlidir. Böylece uzaktan öğretim de öğretmen merkezliliği ve kurumu vurgulamaktadır” (Eygü ve Karaman 2013: 38).

Uzaktan öğrenim ile uzaktan eğitim terimlerinin çoğu zaman birbirlerinin yerlerine kullanıldıkları görülmektedir. “Öğretmenler eğitimin yürütülmesini sağlarken öğrenciler de öğrenmeden sorumludur, şeklindeki bir ifadenin ortaya konması ile artık bu iki kelimenin birbiri yerine kullanılamayacağı gerçeği ortaya konulmuş olmuştur. Diğer bir ifadeyle uzaktan öğrenim, uzaktan eğitimin bir sonucudur” (Eygü ve Karaman 2013: 38).

2.3.2.2. Uzaktan Eğitimin Dünyadaki Gelişim Süreci

Dünyada ilk uzaktan eğitim, 20 Mart 1728 tarihinde Boston Gazetesi’nde steno derslerinin verileceğine dair yapılan ilan ile başlamıştır. Sonraki süreçte 1843 yılında

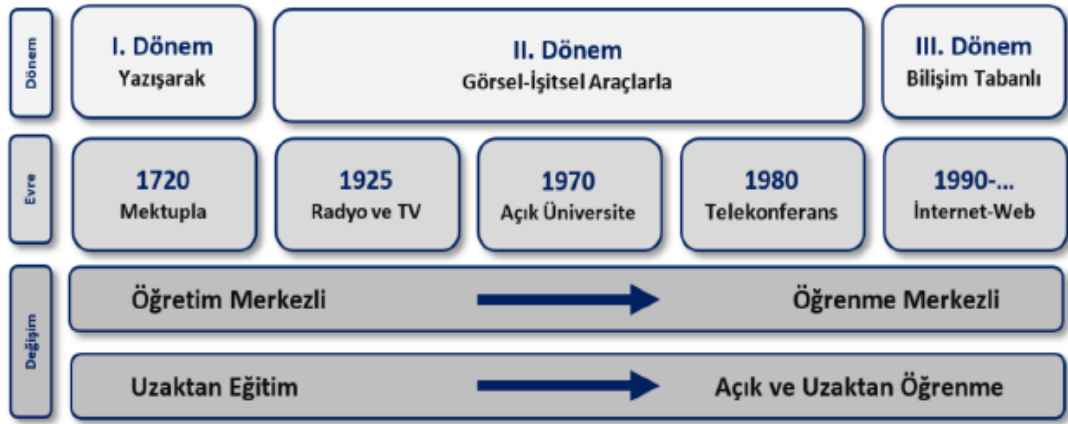
İsveç'te "Mektupla Kompozisyon Dersleri" nin verilmesiyle ilerlemeye başlamıştır (Telli ve Altun, 2020: 26). Bu yıllardan sonra uzaktan eğitim serüveni 1874 yılında Amerika'da Illinois Westley Üniversitesinde, 1884 yılında Almanya Berlin'de öğrencileri üniversite sınavına hazırlayan uzaktan eğitim okulu, 1883'te Amerika Mektupla Eğitim Üniversitesi, 1892'deki Amerika Chicago Üniversitesinde mektupla eğitim, 1898'de İsveç'teki "Hermans" uzaktan eğitimle dil okulu, 1906'larda Amerika'da yazışmalı ilköğretim, 1910'da Avusturalya'da üniversitede uzaktan eğitim, 1922'de Yeni Zelanda'da mektupla öğretim okulu, 1966-1968 yıllarında Polonya'da televizyonla öğretim şeklinde, 1972'de ise İspanya'da uzaktan öğretim üniversitesi kurulması şeklinde devam etmiştir (Kaya, 2002: 29).

O günlerden günümüze uzaktan eğitim faaliyetlerinin teknoloji paralelinde gelişme kaydettiği söylenebilir. Özellikle son yirmi yılda bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile uzaktan eğitim alanında önemli mesafeler katedilmiştir.

Yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitim sürecinin katettiği mesafe üç dönem ve beş aşamada ele alınmaktadır (Bozkurt, 2016: 13) Bunlar:

1. İlk dönem: mektupla eğitim (1720)
2. İkinci dönem: Radyo ve televizyonla eğitim (1925)
3. Üçüncü dönem: açık üniversitelerin açıldığı dönem (1970)
4. Dördüncü dönem: Çift yönlü olarak video konferans sistemleri ile iletişim ve haberleşmenin sağlandığı dönem (1980)
5. Beşinci dönem: Akıllı cihazlar, uydular ve geleceğin teknolojilerinin kullanıldığı internet ve web tabanlı dönem (1990 sonrası).

Ayrıca tüm dönemlerde öğrenme-öğretme süreçlerinde bilgisayar tabanlı sistemlerin uzaktan eğitim dönem ve evrelerinin belirlenmesinde etkili olduğu gözlenmektedir. Şekil 2.1'de göze çarpan bir diğer nokta ise uzaktan eğitim algısının öğretimden öğrenmeye doğru değişmesi ve bu dönüşüme bağlı olarak uzaktan eğitimden, açık ve uzaktan öğrenmeye doğru bir evrilmenin olduğudur.

Şekil 2.1: Uzaktan Eğitimin Tarihsel Dönem ve Aşamaları (Bozkurt, 2016: 13)

2.3.2.3. Uzaktan Eğitimin Türk Eğitim Sistemindeki Gelişim Süreci

Türkiye’de yükseköğretim alanında teknoloji kullanımı her geçen gün artış göstermekte ve dünyadaki sistemlere uyum gösterme konusunda hızlı bir ilerleme kaydetmektedir. Türkiye’de uzaktan yükseköğrenimin tarihsel gelişimini dört dönemde incelenebilir. Bu dönemler; Bozkurt (2017: 87-88)’ a göre şöyledir;

1. Birinci dönem: Tartışma ve önerilerin yer aldığı kavramsallaşma dönemi (1923-1955).
2. İkinci dönem: Mektupla yazışmalarla eğitim dönemi (1956-1975).
3. Üçüncü dönem: (Görsel-İşitsel Araçlarla) Radyo ve televizyonla eğitim dönemi (1976-1995).
4. Dördüncü dönem: Bilişim tabanlı olarak web ve internet teknolojilerinin kullanıldığı dönem (1996-...)

Birinci dönem: Tartışma ve önerilerin yer aldığı kavramsallaşma dönemi (1923-1955): Türkiye’de uzaktan eğitimin tarihi Cumhuriyetin ilk yıllarında yabancı ülkelere getirilen uzman eğitimcilerin görüşleri alınarak başlanmıştır. İlk önce öğretmenlerin eğitimi ve okuryazarlık oranlarının artırılmasına yönelik öneriler üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda eğitim alanında dünyada öncü isimlerden olan John Dewey öğretmen yetiştirmede uzaktan eğitimi önermiştir. Bu öneri ile Türkiye uzaktan eğitim sistemiyle tanışmıştır (Uygun, 2008: 297). 1930’lu yıllarda farklı ülkelere Türkiye’ye gelen komisyonlar uzaktan eğitimle ilgili raporlar sunmuşlardır.

Bu raporlarda ekonomik açıdan düşük düzeyde bulunan bölgelerde genel kültür ve teknik bilgilerin mektup yoluyla öğretilebileceği konusunda öneriler yer almıştır. 1939 yılında ilmi heyet toplantıları düzenlenerek, ülkenin her yerine eğitimin ulaştırılması gerekliliği vurgulanarak, halk evleriyle iş birliği ve farklı bölgelerde üniversite haftalarının düzenlenmesi yönünde çaba sarf edilmiştir. Dördüncü Millî Eğitim Şûra'sında uzaktan eğitim yönünde yapılan çalışmalar hız kazanarak çeşitli yenilikler sunulmuştur. Ancak uzaktan eğitimle ilgili yapılan çalışmalar kavram boyutundan ileri gidememiştir (Alkan, 1987: 25).

İkinci Dönem: Mektupla yazışmalarla eğitim dönemi (1956-1975): Dünyada mektupla yapılan eğitimin olumlu sonuçları Millî Eğitim Bakanlığı'nın dikkatini çekmiştir. Bu yönde yapılan çalışmalar ve girişimler sonucunda Mektupla Öğretim Merkezi kurularak Deneme Yüksek Öğretmen Okulu 8 Mayıs 1974'de eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Mektupla Öğretim Merkezi tek boyutlu ve sınırlı düzeyde eğitim imkânı sağlamış olmasına rağmen Türkiye'de uzaktan eğitimin kapsamının genişlemesine önemli katkılar sağlamıştır. Mektupla Öğretim Merkezi; Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, Açık Öğretim Fakültesi, Açık Öğretim Lisesi, Açık İlköğretim ve Yaygın Yükseköğretim Kurumu'nun (YAYKUR) oluşturulmasına altyapı hazırlamıştır (Arar, 1999: 26). 1975 yılında kurulan YAYKUR, başta öğretmenlik olmak üzere farklı alanlarda bireylerin uzaktan yükseköğretim görmesine olanak sağlamıştır.

Üçüncü Dönem: (Görsel-İşitsel Araçlarla) Radyo ve televizyonla eğitim dönemi (1976-1995): Türkiye'de radyo ve televizyon kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte 1968 yılında Mektupla Öğretim Merkezi'nin adı Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi olarak değiştirilmiştir. 1982 yılına gelindiğinde yeni eğitim-öğretim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla beraber Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi, Bilişim Merkezi olarak hizmetlerini sürdürmeye devam etmiştir (Kırık, 2014: 83). 1980'li yıllarda Türkiye'de uzaktan eğitim hızlı bir şekilde ivme kazanmıştır. Teknolojik olarak altyapının güçlendiği bu dönemde Anadolu Üniversitesi bünyesinde Açıköğretim Fakültesi uzaktan eğitim-öğretim hizmetine başlamıştır (Çukadar ve Çelik, 2003: 33). Açıköğretim Fakültesi'nin dersleri Türkiye Radyo ve Televizyon

Kurumu (TRT) yayınları ile desteklenmiştir. 1992 yılında ise yerel bir televizyon kanalı (Fırat TV) kuran Fırat Üniversitesi, bu kanal aracılığıyla üniversite faaliyetlerini yayınlamıştır (Karaağaçlı, 2004: 165; Eygü ve Karaman, 2013: 42-43).

Dördüncü Dönem: Bilişim tabanlı olarak web ve internet teknolojilerinin kullanıldığı dönem (1996-...): 1996 yılına gelindiğinde üniversiteler arasında akademik ağ oluşturulması, bilgi paylaşımı, bilgilerin elektronik ortama aktarılması vb. faaliyetlere yönelik olarak Ulusal Akademik Ağ Merkezi (ULAKBİM) kurulmuştur (Bozkurt, 2017: 102). Bu kapsamda diğer önemli bir gelişme 1999 yılında Yüksek Öğretim Kurulu'nun "Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği" yayımlanmasıdır. Bu yönetmelik ile Türkiye'de üniversitelerde uzaktan eğitim yaygınlaştırılmak istenmiştir (Varol, 2002: 7).

Türkiye'de internet ve web tabanlı uzaktan eğitim 1990'lı yılların sonunda başlamıştır. 2000'li yıllarla birlikte artan talep doğrultusunda üniversitelerde uzaktan eğitim faaliyetleri yaygınlaşmıştır. Bu konuda Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Bilgi Üniversitesi öncü üniversitelerden olmuşlardır. Ayrıca Selçuk Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yükseköğretim Kurulu Millî Enformatik Komitesi tarafından verilen yetki ile ODTÜ'nün hazırlamış olduğu çeşitli dersleri internet üzerinden uzaktan öğretim öğrencilerine sunmuşlardır. Uzaktan eğitim veren üniversitelerin farklı standartları bulunmasından dolayı Yükseköğretim Kurulu Millî Enformatik Komitesi tarafından Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim Yönetmeliği hazırlanmıştır. Böylelikle üniversitelerde verilen dersler ve programlara yönelik bilgiler öğrenci alım ve kayıt işlemlerinin yanında sınıf geçme yöntemleri belirlenerek uzaktan eğitime ilişkin kurallar ulusal bir boyut kazanmıştır (Odabaş, 2004: 5).

MEB tarafından 2010 yılında imzalanan protokolle hayata geçirilen FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) projesi, eğitim-öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullarda teknoloji kullanımının artırılması amacıyla hayata geçirilmiştir. İlk başlangıçta belirlenen bazı il ve okullarda pilot uygulama olarak başlatılan proje zamanla tüm ülke genelinde fazlar şeklinde yaygınlaştırılmıştır. Günümüzde bu

kapsamda çalışmalar halen devam etmektedir. Proje kapsamında tüm düzeydeki okullarda tablet, dizüstü bilgisayar, etkileşimli (akıllı) tahta ile enerji, ağ ve internet alt yapısının sağlanması amaçlanmıştır. FATİH projesinin kullanıma girmesiyle birlikte kitap ve defterle yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri, yerini bilişim teknolojilerinden azami derecede faydalanılarak yürütülen yeni bir şekle dönüşmüştür.

Günümüzde öncelikle yükseköğretim düzeyinde yürütülen uzaktan eğitim faaliyetleri, yükseköğretim öncesi öğretim kademelerinde de kullanılmaya başlanmış, tüm öğretmen ve öğrencilerin istifadesine sunulmak üzere MEB tarafından geliştirilen web tabanlı uzaktan eğitim platformu EBA (Eğitim Bilişim Ağı) <https://www.eba.gov.tr> adresi üzerinden test yayın hayatına başlamıştır.

EBA'nın tanıtımı, resmî açılışı Millî Eğitim Bakanı tarafından 17.03.2020 tarihinde İstanbul ili Bağcılar ilçesinde bulunan Abdurrahman ve Nermin Bilimli Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde ulusal televizyon kanallarından ortak canlı yayımla yapılacaktı, Covid-19 pandemisi sebebiyle 16.03.2020 tarihinde Türkiye'deki tüm okullarda yüz yüze eğitim-öğretim faaliyetlerine ara verilmiştir. Yüz yüze eğitimle beraber kullanılmak üzere destekleyici bir sistem olarak tasarlanan EBA platformu, resmî açılışı yapılamadan pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim sürecinde zorunlu olarak doğrudan kullanıma geçmiştir (<https://anbilimli.meb.k12.tr>).

Bu süreçte öğretmen, öğrenci ve velilerin dijital okuryazarlığı ile uzaktan eğitim hususundaki bilgi, beceri ve deneyimlerinin yetersiz oluşu, internet erişimine ve bilişim teknolojileri araçlarına yeterli düzeyde sahip olunmaması çeşitli zorlukların yaşanmasına sebep olmuştur. Türkiye genelinde tüm kullanıcıların aynı anda EBA'ya bağlantı yapmaya çalışılması alt yapısının yetersiz olması nedeniyle sistemin çökmesine ve sık sık erişimde problemlerin yaşamasına sebep olmuştur. İlerleyen zamanda sorunların aşama aşama çözülmesiyle birlikte tecrübenin de artması uzaktan eğitimin sağladığı kolaylıkların hissedilmesine yol açmıştır.

2.3.2.4. Uzaktan Eğitimin Türleri

Uzaktan eğitimin türleri; mektupla, kitapla/basılı yayımlarla, tv yayınları ile ve çevrim içi uzaktan eğitim olarak incelenebilmektedir:

2.3.2.4.1. Mektupla Eğitim

Uzaktan eğitimin ilk dönemlerinde kullanılan bir uzaktan eğitim türüdür. Günümüzde yaşanan değişimlerle birlikte şu an mektupla eğitim yapılmamaktadır. Ancak günümüzde mektupların modernize edilmiş hali olan e-postalarla eğitimden ziyade eğitim sürecindeki iletişim anlamında kullanılmaktadır (Eygü ve Karaman, 2013).

Türkiye’de mektupla uzaktan eğitim 1956 yılı itibariyle uygulanmaya başlayan kavram olmuştur. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 1956 yılında bankalarda çalışan görevliler için mektupla öğrenim uygulamasını hayata geçirmiştir (Kaya, 2002: 31).

1960 yılında İstatistik ve Yayın Müdürlüğü tarafından “Mektupla Öğretim Merkezi” oluşturulmuştur (Özarslan ve Ozan, 2014). Mesleki ve teknik eğitim verebilmek amacıyla kurulan Mektupla Öğretim Merkezi 1974 yılında mesleki ve teknik okulların öğretmen ihtiyacını karşılayabilmek için çeşitli girişimlerde bulunmuş, fakat bu çalışmalara devam edilmemiştir (Birkök ve Vuranok, 2010).

2.3.2.4.2. Kitapla/Basılı Yayınlarla Eğitim

Belirli bir süre, plan, program ve içerik dâhilinde derslere ait basılı kitapların ve materyallerin öğrencilere ulaştırılması suretiyle öğrencilerin bireysel öğrenmelerinin merkez alındığı eğitim sistemidir. Bu eğitim yöntemi TV yayınları ve çevrim içi uzaktan eğitim uygulamalarıyla da desteklenebilmektedir. Yaygın eğitim kapsamındaki “Açık Öğretim Ortaokulu”, “Açık Öğretim Lisesi” ve üniversitelerin bünyesinde faaliyet gösteren “Açıköğretim Fakülteleri” buna en iyi örnektir. Bu sistemde öğrencilerin ölçme ve değerlendirmeleri merkezi sınav sistemi üzerinden yüz yüze veya çevrim içi uzaktan bağlantı yoluyla senkron veya asenkron sınavlarla yapılmaktadır.

2.3.2.4.3. TV Yayınları Üzerinden Eğitim

Belirli bir plan ve program dâhilinde bir televizyon kanalı üzerinden eğitim-öğretim programlarının yayınlanmasıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tamamıdır. Yaygın eğitim kapsamındaki “Açık Öğretim Ortaokulu”, “Açık Öğretim Lisesi” ve “Açıköğretim Fakültesi” derslerinin devlete ait TRT 4, TRT Okul kanalları üzerinden

ve şimdilerde örgün eğitim kapsamındaki ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim (lise) derslerinin yine devlete ait olan pandemi sürecinde kurulmuş EBA İlkokul, EBA Ortaokul ve EBA Lise televizyon kanalları üzerinden yayınlanarak verildiği uzaktan eğitimler örnek olarak verilebilir. Yine aynı şekilde Fırat Üniversitesi tarafından Elazığ'da yerel bir TV kanalı olarak kurulan Fırat TV de üniversite içerisindeki eğitim faaliyetlerini kampüs dışına yayınlarak bu alanda ilkler arasında yerini almıştır. (Karaağaçlı, 2004: 165; Eygü ve Karaman, 2013: 42-43).

Bu sistem destekleme amaçlı tasarlandığından, örgün ve yaygın eğitim öğrencilerinin ölçme ve değerlendirmeleri okulda yüz yüze, merkezi sınav sistemi üzerinden yüz yüze veya çevrim içi uzaktan bağlantı yoluyla senkron veya asenkron sınavlarla yapılmaktadır.

2.3.2.4.4. Çevrim İçi Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim sistemine internet üzerinden bağlantı yolu ile dâhil olup, eğitim-öğretim faaliyetlerinin eşzamanlı veya eşzamansız, mekândan bağımsız olarak yürütüldüğü sisteme “Çevrim İçi Uzaktan Eğitim” denir.

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde, doğrudan bilgisayarlara kurulan programlar üzerinden veya internet üzerinden erişilen web tabanlı sistemler/portallar sayesinde mekâna bağlı kalmaksızın bir başka kişi veya grupla doğrudan iletişim kurmak çok kolay hale gelmiştir. Web tabanlı uzaktan eğitim sistemleri üzerinden oluşturulan sanal sınıflar, aynı anda yüzlerce kişinin alanında uzman kişilerden eşzamanlı (senkron) veya eşzamansız (asenkron) olarak eğitim almasına imkân sağlamaktadır.

Bu sistemde öğrencilerin ölçme ve değerlendirmeleri okulda yüz yüze, merkezi sınav sistemi üzerinden yüz yüze veya çevrim içi uzaktan bağlantı yoluyla senkron veya asenkron sınavlarla yapılmaktadır. Genel itibariyle yükseköğretim kurumları ara sınavları çevrim içi uzaktan bağlantı yoluyla, final sınavlarını ise yüz yüze sınavlarla yapmayı tercih etmektedirler. Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim sürecinde örgün eğitim ortaöğretim kurumlarında ölçme ve değerlendirme genel itibariyle proje/performans ödevleri ve yüz yüze sınavlarla yapılırken; yaygın eğitim ortaöğretim kurumlarında (Açık Öğretim Lisesi) ölçme ve değerlendirme uzaktan bağlantı yoluyla merkezi çevrim içi sınavlar şeklinde yapılmaktadır.

2.3.2.4.4.1. Senkron Çevrim İçi Uzaktan Eğitim

Burada “çevrim içi” ifadesi lokal bir ağ veya internet üzerinden terminal olarak bir ana sunucuyla bağlantı kurmayı ifade etmektedir. Senkron çevrim içi uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrencilerin farklı yerlerde bulunup, internet ortamında bir araya gelerek sesli ve görüntülü biçimde interaktif olarak etkileşime girdikleri ve deneyimlerini paylaşabildikleri çevrimiçi öğrenme ortamları olarak tanımlanmaktadır. Senkron çevrim içi uzaktan eğitim, farklı yazılım ve programlarla internet aracılığıyla sesli ve görüntülü iletişim kurmanın yanında anlık mesajlaşmanın da gerçekleşebildiği video konferans uygulamalarıyla gerçekleşmektedir. Öğrencilere farklı ders materyalleri aracılığıyla canlı ve etkileşimli öğrenme ortamı sağlamaktadır (Karaman ve Karabey, 2020: 10).

Senkron çevrim içi uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrenciler arasında internet aracılığıyla canlı bağlantı kurularak etkileşim sağlanmaktadır. Uygulama esnasında öğretmen-öğrenci etkileşimi olduğu gibi öğrenci-öğrenci etkileşimi de söz konusudur. Öğrenciler canlı sınıf ortamında birbirlerine soru sorabilmekte, gerektiği konularda fikir alışverişinde bulunabilmektedirler (Toker-Gökçe, 2008: 2; İşman, 2011:318). Bu durumda senkron çevrim içi uzaktan eğitim; geleneksel sınıf ortamının internet ortamına taşınmış hali olarak ifade edilebilir. Senkron çevrim içi uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrenciler sanal sınıflarda buluşmaktadırlar. Sınıf içerisinde etkili iletişim sağlanabilirse eğitimin başarıya ulaşma şansı daha da artacaktır.

Senkron çevrim içi uzaktan eğitim modelinin bazı avantaj ve dezavantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Midkiff ve DaSilva, 2000).

Senkron Çevrim İçi Uzaktan Eğitim Modelinin Avantajları:

- Öğrenci-öğrenci ve öğrenci öğretmen etkileşim imkânı vardır.
- Anında dönüt imkânı vardır.
- Öğrenciler kendilerini tek başına hissetmez.
- Farklı ortamlarda olmanın imkânsızlıkları ortadan kaldırılır.

Senkron Çevrim İçi Uzaktan Eğitim Modelinin Dezavantajları:

- Özellikle çalışan öğrenciler için ders saatlerinin çoğu zaman çalıştığı saatlere denk gelmesi.
- Güvenilir bir sınav yapılamayabilir.
- Farklı gruplar ile yapılan çalışmalarda, ihtiyaç duyulan teknolojik araç gereç temini sağlanamaz.
- Öğrenciler tartışmalara istedikleri zaman katılmaz, eğitilen grubun kalabalık olması durumunda öğrenciler dinleyici durumuna düşerler.
- Teknoloji ile ilişkisi iyi olmayan öğrencilerin ders esnasında pasif kalma olasılıkları vardır.

2.3.2.4.4.2. Asenkron Çevrim İçi Uzaktan Eğitim

“Asenkron çevrim içi uzaktan eğitim uygulamaları öğrenci ve öğretmen tarafından bağımsız olarak istenilen zaman eğitime başlayıp istenilen zaman bitirilebilecek şekilde hazırlanmış olan bir uzaktan eğitim uygulamasıdır” (Karaman ve Karabey, 2020: 10). Asenkron çevrim içi uzaktan eğitim, geleneksel öğretmen rolüne farklılık getirmektedir. Asenkron çevrim içi uzaktan eğitimde öğretmenin rolü öğretmekten çok yönlendirmek olmaktadır. Asenkron çevrim içi eğitim ciddi altyapılar gerektirmemekte internet bağlantısının olduğu her yerde eğitim yapılabilmektedir. Ders içerik ve materyalleri öğrenci merkezli olarak hazırlanarak sunulmaktadır (Can, 2008: 20-25). Asenkron çevrim içi uzaktan eğitimin öğrenci merkezli oluşu, çalışma zorunluluğu olan öğrencilerin bulundukları ortamdan uygun oldukları veya istedikleri bir zaman diliminde eğitim-öğretim faaliyetlerine doğrudan dâhil olabilmeleri eğitimde fırsat eşitliği açısından çok önemli bir imkân sağlamaktadır.

Asenkron çevrim içi uzaktan eğitimde öğretmen-öğrenci etkileşimi gecikmeli olarak sağlanırken; öğrenci, içerik etkileşimi ön plana çıkmaktadır. Asenkron çevrim içi uzaktan eğitimde e-posta, tartışma panosu ve forumlar yaygın olarak eğitim-öğretimde kullanılmaktadır (Karaman ve Karabey, 2020: 10).

Asenkron çevrim içi uzaktan eğitim modelinin avantajları ve dezavantajları şu şekilde sıralanabilir (Midkiff ve DaSilva, 2000).

Asenkron Çevrim İçi Uzaktan Eğitim Modelinin Avantajları:

- İstenilen zamanda istenilen ortamda öğrenme gerçekleştirilir.
- İsteyen herkesin eğitimden faydalanma imkânı vardır.
- Eğitim kimlik olarak uluslararası nitelik kazanır.
- Derin içeriğine öğrenciler istediği katkıyı sağlayabilir.
- Çekingen öğrencilerin derslere katılımları artar.

Asenkron Çevrim İçi Uzaktan Eğitim Modelinin Dezavantajları:

- Anında dönüt alma imkânı yoktur.
- Sanal ve dağınık bir öğrenci topluluğu oluşturur.
- Sınavlarda gözetmen ihtiyacının karşılanma problemi vardır.
- Öğrenciler kendilerini eğitimin içinde hissedemeyebilir.

2.3.2.4.4.3. Karma (Harmanlanmış-Hibrit) Eğitim

Harmanlanmış öğrenme, öğrenmeye yönelik çoklu yaklaşımların birleşimidir. Bu yöntem farklı sunum şekillerinin, öğretme modellerinin ve öğrenme tarzlarının etkili bir şekilde birleştirilmesiyle kolaylaştırılan bir öğrenmedir. Harmanlanmış öğrenmede geleneksel yüz yüze ve çevrim içi öğretim birlikte kullanılır. Harmanlanmış öğrenmede eğitimler hem sınıfta hem çevrim içi ortamda gerçekleşir. Bu sayede çevrim içi bileşenler sınıfın doğal bir uzantısı haline gelir (Itmazi ve Tmeizeh, 2008). Harmanlanmış öğrenme hem çevrim içi hem de yüz yüze eğitimin en güçlü özelliklerini içerisinde barındırmaktadır. Harmanlanmış öğrenmede amaç çevrim içi etkileşim ve yüz yüze etkileşim arasındaki en iyi uyumu yakalamaktır (Osguthorpe ve Graham, 2003). Fakat bu uyum dersin özelliklerine ve kazanımlarına göre değişebilir. Kimi dersler daha çok yüz yüze etkileşim gerektirirken kimi dersler ise daha fazla çevrim içi etkileşim gerektirebilir. Önemli olan bu ihtiyaçları uygun bir biçimde harmanlayabilmektir. Karma (Harmanlanmış-Hibrit) eğitim, eğitim-öğretim faaliyetlerinin ihtiyaçlar ve zorunluluklar doğrultusunda hem yüz yüze hem de çevrim içi uzaktan olacak şekilde birlikte yürütüldüğü eğitim sistemidir.

2.4. İletişim / Etkileşim

İletişim kelimesi farklı dallarda yer alması nedeniyle birden çok anlama sahip olabilmekte ve her alan iletişimi bir anlam boyutu kazandırarak tanımlayabilmektedir. Hatta kavramın aynı alanda bile farklı şekilde ifade edildiğini görmek mümkündür. Buna bağlı olarak iletişim kelimesinin herkes tarafından kabul edilen ortak bir tanımını yapmak anlamlı bir çaba olmayacaktır. Ancak toplumun büyük bir bölümü tarafından kabul gören tanımlar da mevcuttur. Gökçe'nin (2013: 9) ifadesine bakıldığında iletişim, kişilerin müşterek simgeler vasıtasıyla bilgi, düşünce, inanç ve duygularını karşılıklı olarak iletmeleri sonucu, zihinlerinde aynı ya da benzer çağrışımların söz konusu olduğu durumlarda, ya da aktarılan iletilerin karşılıklı olarak aynı ya da benzer çağrışımlara yol açması durumunda gerçekleşebildiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda “ortak çağrışım” ifadesinin iletişimde esas olduğunu söylemek mümkündür. Aşağıda iletişim sözcüğü ile alakalı diğer tanımlardan bazılarına yer verilmiştir:

- i. İletişim, insanların toplumsal etkileşimlerinde rol oynayan, sembolik mesajların karşılıklı ulaştırılması ile bazı anlamları aralarında paylaşma sürecidir (Telman ve Ünsal, 2009).
- ii. Türk Dil Kurumu'nun (TDK) çevrim içi sözlüğüne göre iletişim; duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşmedir (<http://sozluk.gov.tr>).
- iii. İletişim, insanların varlıklarını sürdürme biçimidir ve yaşamsal bir ihtiyaçtır (Üstünel, 2011: 12).
- iv. İletişim, bir çeşit bilginin paylaşılmasını mümkün kılan bir ilişki ve paylaşma sürecidir (Demiray, 2007: 27).
- v. İletişim, iki insanın birbirini fark etmesiyle başlayan ve birbirlerine ulaşma çabası ile devam eden süreçtir (Akım, 2015: 1).

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere iletişim olayının gerçekleşebilmesi için karşılıklı bir çaba gerekmektedir. Çaba göstermek ile dinleme, algılama, yorumlama ve geri dönüşte bulunma kastedilmektedir. Yukarıdaki tanımlarda iletişimin; iki veya daha fazla kişi arasında aktarım, paylaşım, etkileşim ve doğal bir süreç olduğu yönündeki ifadelerle sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Bu süreç içerisinde duygu, düşünce ve mesajlar karşı tarafa aktarılmaz ve sonucunda karşı taraf ile etkileşimden

yoksun kalınırsa orada iletişimin varlığından söz etmenin mümkün olmayacağı anlaşılmaktadır. Çünkü söz konusu süreç, değişkenlerde uyarı sağlanabildiği takdirde varlığını göstermektedir.

İletişim, aynı zamanda karşılıklı olarak anlamların paylaşımı sürecidir ve iki önemli süreci gerekli kılmaktadır. Birincisi etkileşim, yani mana alışverişi süreci; ikincisi ise birbirleri ile ilişki içerisinde bulunan anlamlı ögeler, yani iletiye yapı kazandırma sürecidir (Cüceloğlu, 2004: 23). Bahsi geçen sürecin sürekli bir iletişim ve ilişki kurmayı beraberinde getirdiği sonucu çıkarılmaktadır. Her iki tarafın da mesajı iletme, mesajı alma, anlamlandırma süresince aktif olması gereken bir durum söz konusudur. Çünkü Thomlison (2000: 178) tarafından yer verilen ifadeye göre; insanlar arasındaki ilişkide, tarafların etkileşimine bağlı olarak biri diğerrinin davranışına yönelik beklenti içerisinde olmaktadır.

İletişim olgusuna bakıldığında planlı bir çaba olduğunu ifade etmek mümkündür. İnsanların ihtiyaç duyduğu iletişime kendi kararları doğrultusunda şekil verdiği görülmektedir. Kiminle, ne şekilde, hangi iletişim kanalından, ne kadar süreyle, hangi sıklıkla, nasıl bir amaçla iletişim ve etkileşim kuracağını kişilerin kendisi belirlemektedir.

2.4.1. İletişimin Amacı

İletişim, insanların kendilerini ifade edebilme, başkaları tarafından dinlenilme ve kabul görme ihtiyaçlarından doğmaktadır (Kanter vd., 1992: 388). Bu oluşum insanların kendilerini etkileyen tüm toplumsal süreçlere etkileşimli bir şekilde katılması gereksiniminden ortaya çıkmaktadır (Mueller, Kuerbis ve Pagé, 2007: 270). Çünkü insan ancak kendisini ve diğer kişileri anlayarak bulunduğu dünyayı keşfedebilmektedir (Glass, 2006: 235). Bu keşif de karşılıklı iletişimle olmaktadır. Genel olarak insanın iletişim kurma amaçları; bilgi vermek, karşısındakini etkilemek, ilişkilerinin devamlılığını sağlamak, yeni ilişkiler kurmak, sosyal bir varlık olarak kendisini ifade etmek ve karşı tarafın davranışlarında değişiklik yapmaktır (Meral, 2015). Temelde ise iletişimin, başkalarını etkilemek ve aynı zamanda onlardan etkilenmek amacını taşıdığı bilinmektedir (Gökçe, 2013: 24). İletişim olmadan insanların birbirleriyle etkileşime girmeleri, anlayıp-anlaşılabilmeleri ve bir arada yaşayabilmeleri olanaksızdır. Bu nedenle toplum varlığının ardı sıra iletişim gelir

(Tutar ve Yılmaz, 2002: 17-19). İletişimde iki tarafın ifade ettiği anlam örüntüsünün paylaşılması noktasında, gereksinimlerin ön plana çıktığını söylemek yerinde olacaktır. Çünkü her insan bilgi, duygu ve düşünce sahibidir ve buna bağlı olarak iletişim de yaşamın her anında yer bulmaktadır.

2.4.2. İletişimin Öğeleri

İletişimin meydana gelmesi için temelde dört unsura ihtiyaç duyulmaktadır. Bu unsurlar; kaynak (verici), hedef (alıcı), kanal (araç) ve mesaj (ileti)'dir.

Yukarıda yer alan kişilerarası iletişim sürecinin dört temel ögesi bir nevi şifre gibidir. Belirlenen bir şifrede eksik hanenin müşkül bir durum yaratacağı gibi iletişimde de herhangi bir ögenin eksik kalması da iletişim sürecine engel teşkil etmektedir. Aşağıda iletişim öğelerine dair bilgi verilmektedir.

2.4.2.1. Kaynak

Kaynak, mesajları oluşturan kişi, grup, teşkilat ya da aygıt olarak nitelendirilebilmektedir. Bir iletişim etkinliğinin kaynağı; konuşan, yazan ya da eylemde bulunan bir birey, reklam politikası oluşturan bir grup, bir sorunu ortadan kaldıran bir bilgisayar olabilmektedir (Mutlu: 2012: 182). İçerik açısından kaynak, diğer bir kişiye araç ve kanallar aracılığıyla bir şey iletmek isteyen ve böylece iletişime adım atan bir kişi anlamında kullanılmaktadır (Gökçe, 2013: 41).

2.4.2.2. Mesaj

Mesaj, iletişim, verici ve alıcı arasında aktarılan bir ileti (mesaj) olmasına bağlıdır. Çünkü iletişim olgusunun varlığı bu iletinin aktarılmasıdır. Aktarılabilecek, iletilecek bir şey olmadığında iletişim olgusu da gerçekleşemez. Bu mesajın içerisinde yalın, tek bir ileti olabileceği gibi birden fazla ya da karmaşık yapıda mesajlar da olabilir (Aziz, 2012: 30). Nihayetinde iletişim sürecinde hedefe iletilmek istenen her şey mesaj-iletidir. Mesaj, iletişim sürecinde kaynak ve hedef arasında gidip gelen kavramlardır. Mesaj anlamlarını taşır. Mesaj, kaynaktan hedefe iletilecek olan içeriği barındırır. Mesaj iletilen bilgidir, histir, fikirdir (Kaya, 2011: 8). Kaynak ile hedef arasında odak noktasında bulunan mesaj, bu nedenle iletişim sürecinin kilit noktasıdır. Bu kilit

noktanın düğümlemesi halinde iletişim kazalarının ortaya çıkması mümkündür. Olası bir iletişimsizliğe düşmemek için mesajın sözcük, ses ve beden dili unsurlarını barındırdığı da unutulmamalıdır.

2.4.2.3. Kanal

Kaynaktan hedefe ya da tam tersi hedeften kaynağa belirti haline gelmiş iletinin ulaşmasına imkân sağlayan yola, kanal adı verilir. İletişimin söz konusu ve etkili olabilmesinde kanal ve araç seçimi önem taşımaktadır. Kime, ne amaçla, neyi iletmek istediğimiz kullanılacak kanalı ve aracı belirler (Zıllıoğlu ve Yüksel, 1994: 33; Cüceloğlu, 2004: 73). Kişilerarası iletişim her zaman yüz yüze olmayabilir. Birbirini tanıyan iki insan farklı fiziksel ortamlarda olsalar dahi ağ aracılığıyla, mektupla ya da telefonla iletişim kurabilirler. İletişim kurarken mesajların ulaşımını sağlayan araçlar olarak kanalın iletişim ortamı ve mesaj içeriğine yaraşır olması beklenmektedir (Kaya, 2011: 9). Ayrıca iletişim kanalı seçiminde iletişim amacı, alıcının nitelikleri, zaman ve yer sınırları ya da bu kanalda herhangi bir gürültü unsurunun bulunmaması da önem arz etmektedir (Mısırlı, 2010: 4). Görüldüğü üzere mesajın içeriğiyle kanalın uyuşması ve kanalda iletişime etki edecek diğer unsurların durumunun saptanması gerekliliği dikkat çekmektedir. Söz konusu duruma hâkim olunmadığında mesajın alıcısı ile iletişim sürecinin sağlanması mümkün olmayacaktır.

2.4.2.4. Alıcı

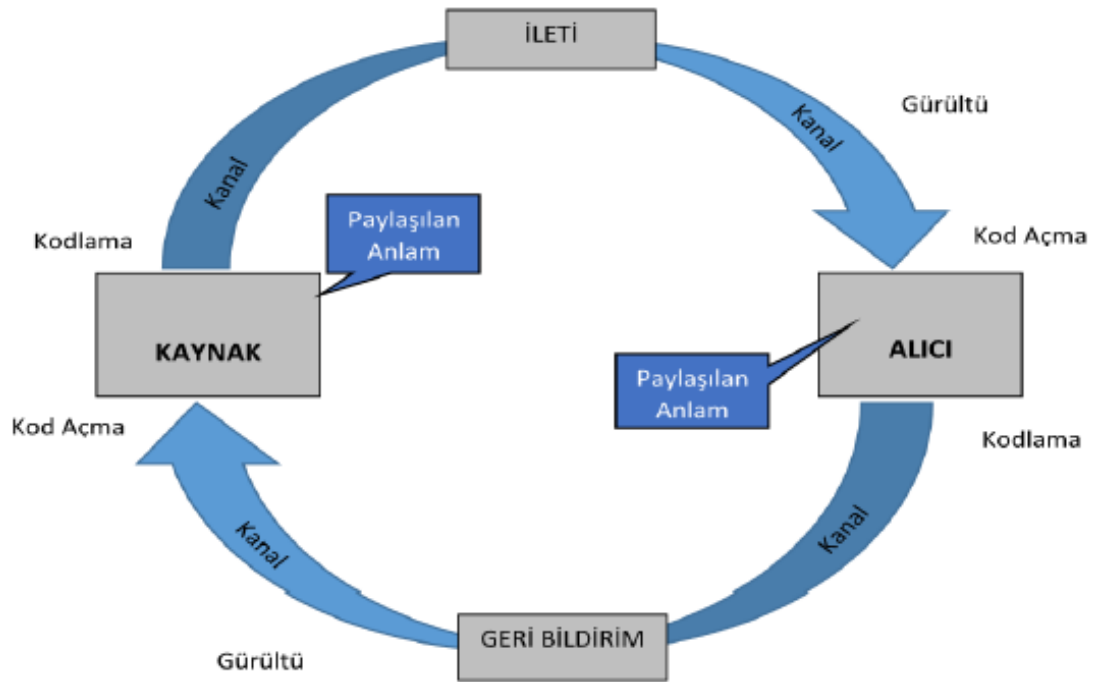
İletişim sürecinde alıcı (hedef), iletişimin amacını oluşturmaktadır. Onun beklentileri, gereksinimleri içinde bulunduğu ruhsal, toplumsal, demografik, coğrafi ve fizyolojik şartlar, iletişim sürecinin başarısında etkiye sahiptir. Hedefe ulaşmak için kullanılan kanal hangi araç olursa olsun kaynağın, belirlenen hedefin hususiyetine göre eyleme geçmesi gerekmektedir (Gönenç, 2014: 11). Bu kaynak tarafından iletilen mesajın anlamlandırılması yönünden de önem arz etmektedir.

Mesajın bir anlama kavuşması için alıcı, iletişim sürecinin bağlayıcı unsurudur. Eğer mesaj alıcı tarafından algılanma, yorumlanma ve anlama kavuşma bakımından bir eksiklik yaratırsa iletişim süreci de tamamlanamayacaktır. Bu nokta da adı geçen iletişim sürecini ifade etmekte fayda görülmektedir.

Mesajı anlamlandırma noktasında Hz. Mevlânâ'nın söylenilenlerin karşındaki kişinin anladığı kadar olduğu ifadesi dikkat çekmektedir. Alıcı mesajı ne şekilde algılsa, hedefin mesajının bundan ibaret olduğunu ve bu nedenle iletişim sürecinde alıcının ne derece önem arz ettiğini söylemek mümkündür. Şimdiye dek ifade edilen iletişim süreci ise aşağıda açıklanmaktadır.

2.4.3. İletişim Süreci

İletişimin yukarıda ifade edilen dört temel ögesi arasındaki ilişkiyi sağlayan dört süreci vardır. Bunlar kodlama, kod açma ve yorumlama, geri bildirim ve gürültüdür (Kaya, 2011: 9). Aşağıdaki Şekil 2.2'de sürecin görsel hali ve sonrasında bu sürece ortak olan öğelerin açıklaması yer almaktadır.

Şekil 2.2: İletişim Süreci (Küçük, vd., 2012: 9)

2.4.3.1. Kod-Kodlama

“Kod, insanların anlamlı mesajları değiş tokuş etmeleri için sistemi bilmelerine olanak verecek şekilde düzenlenmiş bir göstergeler sistemi” olarak yorumlanmaktadır (Mutlu, 2012: 194). Tanımlanmış işaret ya da sembol dizileri olması, bu işaretlerin bir araya

getirilmesini sağlayan kuralların varlığı ve bu işaretleri anlayan bir grup kullanıcının bulunması kodların önemli olarak nitelendirilen özellikleridir (Hartley, 2001: 126).

Kodlama ise, mesaj içeriğinin kod simgelerine dönüştürülmesini ifade eder (Zıllıoğlu ve Yüksel, 1994: 36). Bir mesajın çeşitli şekillerde kodlanabilmesi, sözel işaretlere veya davranışsal işaretlere dönüştürülebilmesi mümkündür. Örneğin bir kişi arkadaşları ile sohbet ederken, çok sıcak ilişkilerinin olmadığı bir arkadaş kişiye imalı bir konuşma yapmıştır. Kişi bu duruma sinirlenmesine rağmen ortamın bozmamak adına “İzninizle ben gidiyorum” demiştir. Bu durumda hiddet hissini davranışsal olarak kodlamış olmaktadır (Kaya, 2011: 10). Kişinin hedef tarafından iletilen mesajı yanlış yorumlaması da mümkündür.

2.4.3.2. Kod Açma ve Yorumlama

Kod açma, kaynak tarafından kodlanarak gönderilen iletinin içeriğinin hedef tarafından zihinsel olarak anlamlı simgelere dönüştürme sürecini ifade eder (Gökçe, 2013: 53). Dinleme, okuma gibi mesajların anlaşılması faaliyetine gönderme yapan kod açma süreci, konuşmaya benzer şekilde düşüncelerin ses dalgaları ile iletilmesi ve yazmada olduğu gibi ışık dalgaları ile iletilmesi, düşüncelerin kodlanması ve gelen kodların açılması basamaklarından geçmektedir (Kaypakoğlu, 2010: 9).

Yorumlama, kod açılarak elde edilen ileti içeriğine, o andaki bütün bağlantı ve diğer şartlar etrafında, tekrardan anlamlandırılması işlemine karşılık gelmektedir (Cüceloğlu, 2004: 77).

2.4.3.3. Gürültü

“Mesajın kodlanmasından, mesajın çözümlenme aşamasına kadar, iletişimin kötü bir hal almasına veya engellenmesine neden olan her şey gürültü olarak” adlandırılmaktadır (Bayrak, 1995: 104). Mesajın gönderilme emelini bozan gürültü unsuru, iletişim sürecinin her anında meydana gelebilmektedir. İletişim sürecinde aynı anda tüm unsurlara etki edebilecek gürültü unsuru, nihayetinde iletişimsizliğe sebebiyet vermektedir. Gürültü fiziksel olabileceği gibi (başkalarının yüksek sesle konuşması, araba gürültüsü, müziğin yüksek sesle verilmesi, bozuk el yazısı), fizyolojik (görme ya da işitme bozukluğu, konuşma bozukluğu), psikolojik (önyargılı

yaklaşım, kafa karışıklığı) veya semantik (anlamaların bilinmemesi) olabilmektedir (Locker, 1995: 313). Yüksek siren sesi, rahatsız edici bir koku, ısısı yüksek bir oda gibi fiziksel faktörler; önyargı, düş dünyasına kapılmak, yetersizlik hissi gibi psikolojik faktörler ve bir başka kişinin iletilerini anlamlandırma hakkındaki belirsizlik gibi vaziyetler, semantik (anlamsal) gürültüye örnek teşkil etmektedir (Akım, 2015: 4). Genel olarak gürültü unsurunu, alıcının kaynak tarafından gönderilen iletileri almasını engelleyen şeylerin tümü olarak ifade etmek mümkündür. Alıcıya iletilen bir mesaja ket vurulması ise iletişim sürecinde yer bulan geri bildirimin yönünü (olumlu-olumsuz) de etkilemektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde meydana gelen gürültüler, öğretmen memnuniyetini olumsuz yönde etkileyen faktörlerin en başında yer almaktadırlar.

2.4.3.4. Geribildirim

Hedefin idrak ettiği ve tefsir ettiği iletilere, sözel ya da sözsüz olarak tepki verme sürecine karşılık gelen geri bildirim, kaynağa kendi mesajının ne ölçüde algılanıp algılanmadığını ve doğru yorumlanıp yorumlanmadığını gösterir (Gökçe, 2013: 54). Geri bildirim, özellikle kişilerarası iletişimde son derece önemlidir. Hatta o kadar ki, iletişimin sürüp sürmeyeceği, hangi içerikte ne kadar devamlılık göstereceği gibi iletişim olgusundaki özellikler “geribildirim” sayesinde belirlenmektedir (Aziz, 2012: 30).

Bir iletişim sürecinde kaynak ve alıcı arasında geri bildirim yer almıyorsa orada iletişimin varlığından söz etmek mümkün olmayacaktır. Kişilerarası iletişim ister yüz yüze olsun ister araçlı; ister pozitif yönlü olsun ister negatif yönlü; ister destekleyici olsun ister eleştirel; ister ana mesajı öngörür özellikte olsun iletişim olabilmesi için muhakkak bir geri bildirim yer almalıdır. Aksi takdirde söz konusu iletişim tek taraflı olacaktır.

Bu kısımda iletişimin süreçleri ifade edilmiştir. Sürece dâhil olan öğelerin ilişkilerin temelini oluşturduğu görülmektedir. Gönderici iletilerinin herhangi bir gürültü unsuruna takılmadan alıcı tarafından kod açımı ve kodlamasının yapılmasıyla iletişim sürecinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşeceği yorumunda bulunmak mümkündür.

2.4.4. Etkileşim

Çift yönlü iletişimde gönderilen ve anlamlandırılan mesajların bir davranışa dönüştürülmesine, tepki oluşturmaya denmektedir. Etkileşim çift yönlü iletişimin sonucudur.

Eğitim bir etkileşimdir. Bu etkileşimin oluşması için sosyal ortamın varlığı bir gerekliliktir. Sosyal ortamın oluşmasının koşulu da bir insan topluluğunun olmasıyla hayat bulur. Topluluğun varlığını devam ettirebilmesi için eğitim etkinlikleri vazgeçilmezdir. Bu yönüyle eğitim, toplumun sürekliliğini sağlarken toplumsal gelişmelere rehberlik ederek, ürünü olduğu toplumun sosyo-kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak bir şekil alır (Aslan, vd.,2012).

Okulun amaçları, gereği ve okulların taşıdığı oldukları amaç ve hedefin gerektirdiği özellikler öğretmenlerin okulda programlı ve gelişigüzel iletişim kurmalarını gerektirmektedir. Okullarda işlevsel bir etkileşim ve sistemli ilişki dağılımlarının olması açısından öğretmenlerin iletişimi oldukça önem taşımaktadır.

Açık bir iletişime sahip olan eğitim ortamlarında konuşmalar açık bir şekilde ve farklı düşüncelere kapı aralamadan yapılır; bu durum da okullarda dedikodu ve olumsuz söylemlerin oluşmasını engeller. Resmî olmayan bu iletişim öğretmenlerin farklı alanlarda yetkin bir kültüre ve çok yönlü evrensel görüşlere sahip olmalarında işlevseldir. Bunun yanında öğretmen etkileşiminde eğitsel konular dâhil olduğunda iletişim daha güçlü hale gelir. Öğretmenler mesleki olarak ilerlemelerini sağlamak ve aralarında güçlü bağlar oluşturmak için diğer öğretmenlerle devamlı bir etkileşim halindedirler (Tatlidil, 2003).

Öğrenci-öğretmen etkileşimi, analiz, sentez ve eleştirel düşünme gibi üst düzey öğrenme çıktılarının birçoğunun geliştirilmesi için son derece gereklidir. Bu durum, özellikle, öğrencilerin fikirleri sorgulamalarının ve derin öğrenmeyi gerçekleştirmelerinin beklendiği akademik öğrenmenin geliştirilmesi için kritik önem taşır. Bunun olabilmesi için de ya birebir öğrenci ile öğretmen arasında ya da öğretmen ile bir grup öğrenci arasında karşılıklı konuşmaya ihtiyaç vardır. Bu nedenle, öğretmenin yüz yüze seminerlerdeki veya çevrim içi iş birliğine dayalı öğrenme ortamlarındaki rolü çok önemlidir. Çevrim içi tartışma forumları gibi birtakım teknolojiler, öğretmenle öğrencileri arasındaki “uzaktan” diyalogu veya konuşmayı teşvik edebilir veya zenginleştirebilir. Öğrenci-öğretmen etkileşiminin en büyük kısıtı,

öğretmen için çok zaman alıcı olmasıdır ki bu nedenle de kolaylıkla ölçeklenebilir bir durum değildir (Bates, 2015).

Holmberg (1989)' in uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim kuramında; öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin çok önemli olduğu, duyuşsal katılımın memnuniyeti etkilediği, memnuniyetin motivasyonu desteklediği, güçlü bir motivasyonun öğrenmeyi yönlendirdiği belirtilmiştir.

2.5. Memnuniyet

İngilizce anlamı satisfaction olan memnuniyet sözcüğünün, Latince satis (yeterli, kâfi) köklerinden türetilmiş bir kelime olduğu ifade edilmektedir. Basit anlamda, kelimenin kökleri dikkate alındığında, ürün ya da hizmet memnuniyetinin temel tanımı, yeterliliğin arandığı noktanın sağlanması olarak ifade edilmektedir (Oliver, 1997).

Literatürde en geniş anlamda kabul gören memnuniyet tanımı, Oliver tarafından ortaya konulmuştur. Bu tanımda, beklenti kavramı memnuniyet yargısında referans noktası oluşturan bir bileşen olarak tanımlanmakta ve memnuniyet kavramının temel bileşeni olarak ifade edilmektedir. Oliver'ın ortaya koyduğu bu yaklaşım, yapılan birçok kantitatif çalışmayla da desteklenmektedir (Oliver, 1980; Cadotte, Woodruff ve Jenkins, 1987).

Geleneksel memnuniyet araştırmalarında, memnuniyetin sadece bilişsel bir yapı olarak gerçek ürün performansının değerlendirildiği bir süreç olmadığı, duygusal bileşenleri de kapsayan bir kavram olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Oliver, 1997).

Genel memnuniyet kişisel bir deneyimdir ve memnuniyet veya memnuniyetsizlik kaynakları profesyonel gruplar arasında farklılık gösterir. Genel memnuniyet genellikle iş ortamı, iş performansı ve ruh sağlığı durumu ile ilgilidir (Papathanasiou, vd., 2015).

Öğrencilerin çıktıları için öğretmenlerin çalışmalarının rolü yaygın olarak kabul edilirken, öğretmenlerin çalışma ortamından memnun olup olmadığı sorusu genellikle gözden kaçırılmaktadır (Bascia ve Rottmann, 2011 ; Liang ve Akiba, 2017). Bu arada, öğretmenlerin iş memnuniyetlerinin birçok önemli ve geniş kapsamlı sonuçları vardır. Birincisi, memnun öğretmenlerin strese ve tükenmişliğe daha az duyarlı

olmaları nedeniyle öğretmen refahına katkıda bulunur (Skaalvik ve Skaalvik, 2011). Ayrıca işlerinden memnun olan öğretmenlerin öğrencilerinin de kendilerini daha iyi hissettiklerine dair kanıtlar bulunmaktadır (Collie, Shapka ve Perry, 2012 ; Spilt, Koomen ve Thijs, 2011). Memnun öğretmenler öğrencilerine daha yüksek öğretim kalitesi ve daha iyi öğrenme desteği sunar (Klusmann, Kunter, Trautwein, Lüdtke ve Baumert, 2008 ; Kunter, vd., 2013). Son olarak, işlerinden memnun olan öğretmenler daha güçlü düzeyde işlerine bağlılık sergilerler ve mesleği bırakmaya daha az eğilimlidirler (Blömeke, Houang, Hsieh ve Wang, 2017 ; Klassen ve Chiu, 2011). Bu özellikle öğretmen devir hızının yüksek olduğu zamanlarda çok önemlidir.

Artan öğretmen değişim oranları ve buna bağlı olarak nitelikli öğretmen sıkıntısı, uluslararası alanda büyüyen bir endişe kaynağıdır (Avrupa Komisyonu, 2018 ; Ingersoll, 2017). Öğretmen devri, birbiriyle ilişkili öğretmen göçü ve yıpranma kavramlarını içerir; burada göç, öğretmenlerin diğer okullara taşınmasını tanımlarken, yıpranma, öğretmenlerin mesleği tamamen bırakmasıyla ilgilidir (Ingersoll, 2001 ; Rinke, 2008). Bununla birlikte, işten ayrılma türü ne olursa olsun, bir öğretmenin ayrıldığı belirli bir okul için her zaman olumsuz sonuçlar vardır. Öğretmen değişimi, öğrencinin öğrenmesini ve motivasyonunu etkilemesinin yanı sıra, öğretmenler arasındaki dayanışmayı ve güveni olumsuz yönde etkiler ve öğrencinin öğrenmesini desteklemek için kritik olan kurumsal bilgi kaybına yol açar. Sonunda, genel okul performansı olumsuz olarak etkilenir (Ingersoll, 2001 ; Ingersoll ve Smith, 2004).

2020-2021 eğitim-öğretim yılı diğerlerinden farklı bir yıl olmuştur. 2020 baharında ülke çapında okulların kapanmasının ardından okullar sonbaharda yüz yüze, karma ve uzaktan öğrenme modellerinin kombinasyonları kullanılarak yeniden açıldılar. Öğretmenler beklenmedik koşullara uyum sağlamak, eşi görülmemiş şekillerde öğretmek, eşzamanlı ve eşzamansız öğretimi kullanmak ve aynı zamanda öğrenciler, aileler ve meslektaşları ile bağlantı kurmaya zorlanmak zorunda kaldılar. Bazı öğretmenler pandeminin zirvesi sırasında yüz yüze eğitime geri döndüklerinden, karışma sağlık endişeleri de eklenmiştir. Sonuç olarak, Öğretmenlerin stres ve tükenmişlik seviyeleri, bu olağan dışı pandemi zamanlarında yüksek olmuştur ve bu durum, öğretmen devir hızında potansiyel bir artış ve gelecekteki öğretmen kıtlığı konusunda endişeleri artırmaktadır (Zamarro, vd., 2021).

En iyi eğitim, iletişim kanallarının sağlıklı olarak yapılandırıldığı ortamlarda verilebilir. En öne çıkan eğitim-öğretim ortamlarından biri de bilişim teknolojilerinin gelişimiyle kaçınılmaz hale gelen çevrim içi uzaktan eğitimidir. Eğitim, bir etkileşim sürecidir ve etkileşimin aracı ise duyma, görme ve dokunmadır. Çevrim içi uzaktan eğitim kulağa ve göze hitap ederken dokunmaya imkân tanımamaktadır. Öğretmen ve öğrencinin fiziksel olarak birbirinden uzak olması, duygusal bağın kurulamamasına sebep olarak etkileşime de engel olabilmektedir. Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen, öğrenci ve veli iletişimde meydana gelen aksaklıklar çeşitli olumsuzlukların yaşanmasına sebep olmakta, öğretmen memnuniyetini de olumsuz yönde etkilemektedir. Sağlıklı bir iletişim ve etkileşim eğitim-öğretim sürecine ve memnuniyet düzeyine pozitif yönde etki etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma yöntemi ele alınmaktadır. Araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, katılımcılara ait demografik bilgiler, veri toplama araçları, araştırmanın geçerlik ve güvenirliği, araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formlarının toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması teknikleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler bu bölümde yer alacaktır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemlerine göre hazırlanmıştır. Nitel araştırma insanları veya toplumların insani veya toplumsal bir soruna yükledikleri anlamları anlamaya ve keşfetmeye yönelik bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırma sürecinde araştırma soru ve uygulamaları ortaya çıkmakta verilere genel olarak katılımcıların ortamlarında toplanmakta ve veriler tümevarımsal olarak temalara ulaşmaya yönelik analiz edilmektedir. Araştırmacı verileri yorumlayarak, bireysel anlamlara odaklanmaktadır, bundan dolayı da araştırma raporu esnek bir yapıya sahiptir (Creswell, 2014: 4).

Bu çerçevede araştırmada nitel yaklaşımın seçilme sebebi, araştırmanın amacına ulaşmada ve araştırma sorularının yanıtlanmasında en uygun yöntem olarak görülmesidir. Konu ile ilgili katılımcıların görüşlerinin ayrıntılı biçimde betimlenmesi, bu betimlemelerden yola çıkarak detaylı biçimde tüme varıma ulaşmak amaçlanmıştır.

Araştırma olgubilim deseniyle tasarlanmıştır. Olgubilim çalışmasıyla bireylerin deneyimlerinden benzer bir anlama ulaşmak ve bireylerin “ne deneyimlediklerini”, “nasıl deneyimlediklerini” tanımlamak amaçlanmaktadır (Creswell, 2007).

Olgubilim desenin de en temel veri toplama araçları görüşmelerdir. “Olgularla ilişkili yaşantı ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin sağladığı etkileşim, esneklik ve sondalar yoluyla irdeleme özellikleri kullanılabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Olgubilim araştırmalarının nitel araştırmanın doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya koymayabileceği, ancak bir olgunun daha iyi tanımlanmasına ve anlanmasına yardımcı olacak sonuçlar sağlayarak örnekler,

açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabildiği belirtilmektedir. Bu yönüyle de hem ilgili literatüre hem de uygulamaya önemli katkılar sağlayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında İstanbul Bağcılar İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî ortaöğretim kurumlarında (liselerde) görev yapan 2061 öğretmen arasından dengeli temsile ve gönüllülük esasına dayalı belirlenen 60 öğretmen oluşturmaktadır. Pandemi şartları, Bağcılar ilçesinin büyüklüğü ve 2061 öğretmene ulaşmadaki zorluklar göz önüne alınarak araştırma grubu, tüm resmî ortaöğretim kurumlarının okul türlerini temsil edecek oranda Fen Lisesi (10 öğretmen) ve Anadolu Liseleri (20 öğretmen) ile Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde (30 öğretmen) görev yapan 60 öğretmenle sınırlandırılmıştır.

Araştırma kapsamında öğretmenlerden veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formları pandemi şartları da göz önünde bulundurularak elden veya dijital ortamlardan öğretmenlere ulaştırılmıştır. Öğretmenler görüşlerini bildirmek üzere herhangi bir zaman ve süre kısıtlamasıyla sınırlandırılmamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları öğretmenlerin görüş bildirimlerini tamamlamalarına müteakip yine aynı yöntemlerle geri toplanmış olup analizleri yapılmıştır.

3.3. Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.1: Öğretmenlerin Demografik Bilgileri Frekans ve Yüzde Değerleri

	Gruplar	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Erkek	30	50
	Kadın	30	50

Görev Yaptığı Okul Türü	Fen Lisesi	10	16,70
	Anadolu Lisesi	20	33,30
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	30	50
Kıdem	0-5 yıl	1	1,67
	6-10 yıl	17	28,33
	11-15 yıl	15	25
	16 yıl ve üzeri	27	45
Öğrenim Durumu	Lisans	43	71,67
	Yüksek Lisans	17	28,33
UE de Kullandığı BT Araçları	Bilgisayar	32	53,33
	Tablet	7	11,67
	Akıllı Telefon	2	3,33
	Bilgisayar ve Tablet	3	5
	Bilgisayar ve Akıllı Telefon	9	15
	Bilgisayar, Tablet ve Akıllı Telefon	8	13,33
UE Faaliyetlerinin Yürütüldüğü Yer	Ev	48	80
	Okul	3	5
	Ev ve Okul	9	15
	Destek Noktaları	0	0
	İnternet Salonları	0	0
Ailede UE Alan+Veren Kişi Sayısı	1 Kişi	24	36,67
	2 Kişi	16	26,67
	3 Kişi	14	23,33
	4 Kişi	8	13,33

Tablo 3.1.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan 60 öğretmenin 30'u (%50) erkek, 30'u (%50) kadındır. 10'u (%16,7) Fen Lisesinde, 20'si (%33,3) Anadolu Lisesinde, 30'u (%50) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde görev yapmaktadır. 1'i (%1,67) 0-5 yıl, 17'si (%28,33) 6-10 yıl, 15'i (%25) 11-15 yıl, 27'si (%45) 16 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. 43'ü (%71,67) lisans, 17'si (%28,33) yüksek lisans mezunudur. 32'si (%53,33) sadece bilgisayarı, 7'si (%11,67) sadece tableti, 2'si (%3,33) sadece akıllı telefonu, 3'ü (%5) bilgisayarı ve tableti, 9'u (%15) bilgisayar ve akıllı telefonu, 8'i (%13,33) bilgisayar, tablet ve akıllı telefonu çevrim içi uzaktan eğitimde BT aracı

olarak kullanmıştır. 48'i (%80) evden, 3'ü (%5) okuldan, 9'u (%15) evden ve okuldan uzaktan eğitim faaliyetlerini yürütmüştür. 24'ü (%36,67) bir kişi, 16'sı (%26,67) iki kişi, 14'ü (%23,33) üç kişi, 8'i (%13,33) dört kişi aynı aile içerisinde uzaktan eğitim faaliyetleri içerisinde bulunmuştur.

3.4. Veri Toplama Araçları

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış olup, pandemi koşulları göz önünde bulundurularak görüşlerin yazılı olarak elden veya bilgisayar ortamında yazılarak dijital yollardan iletimi yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırma için veri toplama araçları oluşturulmadan önce pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin öğretmenlerin memnuniyet düzeyleriyle ilgili görüşleri konusunda literatür taraması yapılmıştır. Pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin öğretmenlerin memnuniyet düzeylerini tespit etmeye yönelik yapılmış araştırmalara ve veri toplama araçlarına rastlanamamıştır. Bu nedenle araştırmanın amacına yönelik yeni bir veri toplama aracı oluşturulmuştur. Veri toplama aracı iki bölümden oluşturulmuş olup birinci bölümünü araştırmaya katılan katılımcıların demografik bilgilerinin toplanacağı kişisel bilgi formu, ikinci bölümünü ise katılımcıların görüşlerini bildirmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturmaktadır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Öğretmenlerin demografik bilgilerini belirleme için oluşturulan soru formudur. Kişisel değişkenler ile ilgili cinsiyet, görev yaptığı okul türü, mesleki kıdem, öğrenim durumu, UE'de kullanılan BT araçları, UE faaliyetlerinin yürütüldüğü yer, ailede UE alan+veren kişi sayısı değişkenlerini içeren sorular yer almaktadır.

3.4.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Öğretmenlerin pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin memnuniyet düzeylerini belirleyebilmek için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu amaca uygun görüşme formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu 3 ana, 8 alt madde olmak üzere toplam 9 sorudan oluşturulmuştur.

Görüşme formu eğitim bilimleri anabilim dalından bir uzman, ölçme ve değerlendirme bölümünden iki uzman ve bir dil bilimi uzmanı tarafından incelenmiş, gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Düzeltmeler yapılırken maddelerin sadeleştirilmesine, birbiriyle aynı niteliği taşıyan soruların birleştirilmesine, sorulara ait görüşleri daha net ve ayrıntılı alabilmek için alt maddeler şeklinde düzenlenmesine, yazım ve dilbilgisi kuralına uygun hale getirilmesine önem verilmiştir. Hazırlanan görüşme formu üç öğretmene uygulanmış, bu çalışmanın sonucunda görüşme formu tekrar değerlendirilerek en son şekli verilmiştir. 3 ana, 8 alt madde olmak üzere toplam 9 sorudan oluşan bu yarı yapılandırılmış görüşme formu ile araştırmaya devam edilmiştir.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada “geçerlik” bilimsel bulguların doğruluğu, “güvenirlik” ise bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu araştırmaya ait “geçerliği” artırabilmek amacıyla aşağıdaki bazı tedbirler alınmıştır.

- Bu araştırmanın “iç geçerliğini” artırabilmek amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilirken ilgili literatür taraması yapılmış, sonucunda konuyla alakalı kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Durum çalışması deseni kullanılmış, içerik analizi yapılarak temaların ilgili kavramları içerecek şekilde geniş kapsamlı ve ilgisiz kavramları da kapsam dışı bırakacak şekilde dar kapsamlı olarak belirlenmesine çalışılmıştır. Ana temalar ile alt temaların kendi aralarındaki ilişkisine ve her bir temanın da diğer temalarla olan ilişkisine dikkat edilerek bütünlük sağlanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün izni ile yapılması ve görüşmelerin planlanması ile görüşme sürecine okul yöneticilerinin de dâhil edilmesi karşılıklı güvenin tesis edilmesinde önemli bir faktör olmuştur. Ayrıca öğretmenlerin özgürce istedikleri kadar görüş bildirmeleri, herhangi bir endişeye kapılmadan görüşlerini samimiyetle ifade ederek belirtmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşlerin bildirilmesinde ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarının tesliminde zaman sınırlamasının yapılmamasıyla; görüşme sürecinde toplanan verilerin olgunlaşması, gerçek durumu yansıtması amaçlanmış ve sağlanmıştır.

- Bu araştırmanın “*dış geçerliğini*” artırabilmek amacıyla, araştırmanın modeli, çalışma grubu, katılımcılara ait demografik bilgiler, veri toplama araçları, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması tüm süreçleriyle birlikte ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Bu araştırmanın güvenirlik hesaplaması, her iki grup tarafından yapılan kodlamalar üzerinde $Güvenirlik = Görünüş Birliği / Görünüş Birliği + Görünüş Ayrılığı \times 100$ formülü ile hesaplanmıştır (Miles & Huberman, 1994). Yapılan hesaplama sonucunda uyuşum yüzdesinin %80 olduğu tespit edilmiştir. Uyuşum yüzdesinin %70 ve üzeri olmasının yeterli görülmesi nedeniyle bu çalışmada güvenirliğin sağlanmış olduğu görülmüştür. Bu çalışmaya ait “güvenirliği” artırabilmek amacıyla aşağıdaki bazı tedbirler alınmıştır.

- Bu araştırmanın “*iç güvenirliğini*” artırabilmek amacıyla, elde edilen verilerin tamamı yorum yapılmadan doğrudan aktarılmıştır. Görüşlerin anlaşılabilmesi gibi tereddüde düşülen durumlarda görüş teyidi için tekrar görüşme yapılarak görüşün orijinalliğine sadık kalınmıştır. Araştırma sonucu elde edilen veriler üzerinde araştırmacı ve bu alanda tecrübeli bir öğretim üyesi tarafından birbirinden bağımsız kodlamalar yapılmış, karşılaştırılmış, tutarlık oranı hesaplanarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur.
- Bu araştırmanın “*dış güvenirliğini*” artırabilmek amacıyla araştırmacı, sürecin en başından en sonuna kadar yapılan bütün işlemleri detaylı bir şekilde tanımlamıştır. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla elde edilen ham veriler ve yapılan kodlamalar başkaları tarafından incelenebilecek şekilde araştırmacı tarafından muhafaza edilmektedir.

3.6. Verilerin Toplanması

Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazır hale getirildikten sonra, 2020-2021 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında İstanbul Bağcılar İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmî ortaöğretim kurumlarından Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde görev yapan 60 öğretmene görüşme formları pandemi şartları da göz önünde bulundurularak elden veya dijital ortamlardan iletim yoluyla dağıtılmış olup herhangi bir süre sınırlamasına gidilmeden görüş bildirimlerini bitirmelerine müteakip yine aynı iletim yollarından geri toplanmıştır. Görüşme formlarıyla bildirilen

görüşlerden tam anlaşılamayan yorum ve cümlelerle ilgili öğretmenlerle tekrar irtibata geçilerek daha açıklayıcı şekilde yeniden yorumlamaları istenmiştir. Bazı durumlarda da dijital çevrim içi uygulamalar üzerinden görüntülü ve sesli görüşmelerle görüş teyitleri sağlanmıştır. Bu görüş bildirimleri, öğretmenlerin görüşme sorularına samimi ve içtenlikle cevap verdikleri düşünülerek, gönüllülük ve gizlilik esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

3.7. Verilerin Çözümlemesi

Bu araştırma sonucu elde edilen bulgular durum çalışması deseni ve içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının geri toplanması sonucunda elde edilen görüşme formuna işlenen veriler, eğitim bilimleri ana bilim dalından bir uzman ve bir araştırmacı olmak üzere iki kişi tarafından tek tek incelenmiştir. Kişisel bilgiler doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formlarına kod verilmiştir. Veri cümleleri içerisinde en çok kullanılan kelimeler gruplandırılmış ve daha sonra ortak görüşleri belirtecek şekilde cümleler kurularak katılımcı görüşleri betimlenip tematik bir yaklaşımla ana temalar ve ana temaların altında da alt temalar oluşturulmuştur. Bu ana tema ve alt temalar bilgisayar ortamına aktarılarak, elde edilen verilerin doğru ve sağlıklı bir şekilde oluşturulması sağlanmıştır. Oluşturulan ana temalar MS Excel paket programında ayrı ayrı sekmeler halinde gruplandırılmış olup tüm ana temalar altındaki alt temalar ve bu alt temalara ait frekans değerleri işlenmiştir. En son olarak elde edilen veriler MS Word paket programına aktarılarak ana tema, alt tema ve frekans değerlerinin bulunduğu tablolar haline dönüştürülmüştür. Bu yöntemle veriler anlaşılır ve sistematik bir biçimde gösterilmiştir.

3.8. Verilerin Yorumlanması

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri ve görüşme sorularına vermiş oldukları görüşlere ait frekans değerleri tablolar halinde yorumlanmaya çalışılmıştır. Her ana tema için tabloya alt temalar ve frekans değerleri işlenmiş olup bu istatistikî bilgiler çerçevesinde veriler yorumlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde saha araştırmasının sonucunda elde edilen bulguların analizine yer verilecektir. Araştırmanın temel sorusu olan konularla ilgili veriler üzerinde durulacaktır.

Bu bölümde liselerde görev yapan öğretmenlere dağıtılan yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanan görüşlerden elde edilen bulgular, ortak ya da benzer veri birimlerinin kodlanması ve cümlelerin kurulmasıyla kavramsal temalar oluşturulmuş, ana tema ve alt temalara göre kategorize edilerek frekans değerleriyle birlikte tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Katılımcıların görüşleri isimleri verilmeden gizlilik esasına göre kodlanarak yazılmıştır. Öğretmen görüşlerine ait yarı yapılandırılmış formlar; öğretmenlerin görev yaptıkları okul türleri (*Fen Lisesi – F, Anadolu Lisesi – A, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi – M*), cinsiyetleri (*Erkek – E, Kadın – K*), meslekteki kıdemleri (*0-5 yıl – 1, 6-10 yıl – 2, 11-15 yıl – 3, 16 yıl ve üzeri – 4*) ve sıra numaraları (1-60) göz önüne alınarak kodlama yapılmıştır (FE3-1, AK4-21, ME2-35 şeklinde).

Elde edilen veriler analiz edilerek, en çok geçen kelime ve cümleler tespit edilerek bir tema sınıflandırması oluşturulmuş, görüşmeye katılan 60 öğretmenin alt temaya ilişkin frekans (*f*) değerleri bulunmuş, elde edilen veriler tabloya işlenmiştir. Alt temalar tabloya yazılırken, frekans değeri en yüksek olandan en düşük olana doğru azalan sıralamaya göre yazılmıştır. Tablolardaki veriler incelenerek alt temalar ve frekans değerlerine göre yorumlar yapılmaya çalışılmıştır.

Durum çalışması, içerik analizi yaptıktan sonra öğretmenlerin görüşlerini okuyuculara doğrudan aktarabilmek için her bir tablonun içerisinde ana temaya, alt temalara ve alt temalara ait frekans değerlerine, tablonun altında ise öğretmen görüşlerine aynen yer verilmiştir.

4.1. Ana Temalar

Bu kısımda araştırmada kullanılan ana temalar başlıklar halinde verilecektir.

- I. Tema: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “*öğretim açısından*” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar
- II. Tema: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “*öğrenci ile iletişim açısından*” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar
- III. Tema: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “*velilerle iletişim açısından*” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar
- IV. Tema: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “*diğer*” kolaylıklar
- V. Tema: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “*öğretim açısından*” sebep olduğu zorluklar
- VI. Tema: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “*öğrenci ile iletişim açısından*” sebep olduğu zorluklar
- VII. Tema: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “*velilerle iletişim açısından*” sebep olduğu zorluklar
- VIII. Tema: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “*diğer*” zorluklar
- IX. Tema: Pandemi döneminde eğitimin “*nasıl olması*” gerektiği

4.2. Ana Tema ve Alt Temalara Ait Frekans Değerleri ve Görüşler

Bu kısımda 3 ana başlık altında 9 ana temaya, bu ana temalara ait alt temalara, alt temaların frekans değerlerine ve öğretmen görüşlerine yer verilecektir.

Öğretmenlerin görüşleri üzerinden memnuniyet düzeylerini ortaya koyabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1- Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim:

- a) Öğretim açısından,
- b) Öğrenci ile iletişim açısından,
- c) Velilerle iletişim açısından,
- d) Diğer açılardan

öğretmenlere ne gibi kolaylıklar sağlamıştır?

2- Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim:

- a) Öğretim açısından,
- b) Öğrenci ile iletişim açısından,
- c) Velilerle iletişim açısından,
- d) Diğer açılardan

öğretmenler için ne gibi zorluklara sebep olmuştur?

3- Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

4.2.1. Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı kolaylıklar

Bu başlık altında, pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin (öğretim açısından, öğrenci ile iletişim açısından, velilerle iletişim açısından ve diğer açılardan) öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin ana temalara, alt temalara, frekans değerlerine ve öğretmen görüşlerine yer verilecektir.

4.2.1.1. I. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “*öğretim açısından*” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “*öğretim açısından*” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “*öğretim açısından*” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.1.’de, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.1: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

<i>Ana Tema</i>	
Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitimin “Öğretim Açısından” Öğretmenlere Sağladığı Kolaylıklar	
<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Eğitim-öğretim faaliyetlerinin zamandan ve mekândan bağımsız hale gelmesi.	37
Zamandan tasarrufu ve zamanı daha verimli kullanmayı sağlaması.	33
Daha fazla kaynağa ve materyale (OGM) anlık ve hızlı ulaşma imkânı sağlaması. Kaynak çeşitliliğini artırması.	26
Bilişim Teknolojileri alanında bilgi, beceri ve tecrübenin artması. Dijital okuryazarlığın gelişmesi. Web 2.0 araçlarının etkili kullanılması.	25
Akademik ve kişisel gelişime fırsat sağlaması. Fiziksel olarak gidilemeyen hizmet içi eğitim, seminer ve kurslara çevrim içi katılma imkânının sağlanmış olması.	21
Haftalık ders programı dışında telafi ve ek ders eğitim-öğretiminin yapılabilmesi.	14
Ders konularıyla ilgili daha fazla örnek ve soru çözebilme imkânı sağlaması.	14
Ders sürelerinin azaltılmış olmasına karşın yüz yüze eğitime göre daha hızlı ve daha çok konu işlenebilmesi. Müfredatın yetişmesi.	13
Görsel ve işitsel materyaller aracılığıyla daha iyi ve kalıcı bir öğretme/öğrenme imkânı sağlaması.	13
Performans ödevleri ve çevrim içi sınavlar aracılığıyla hızlıca kazanımları ölçme ve analizlerini yapabilme imkânı sağlaması.	13
Mesaj, bildirim, ödev, materyal vs. nin düzenli olarak anlık ve hızlı bir şekilde paylaşılabilmesi.	12
Öğrencilerin giremediği canlı derslere veya anlamadığı konulara ait kayıtlı ders videolarının link paylaşımı ile tekrar izlenmesine imkân sağlaması.	11
Zengin görsel ve işitsel dijital tasarım ders materyalleri aracılığıyla ders anlatımının, öğretimin daha ilgi çekici ve daha etkili hale gelmesi.	9
Öğrencilerin bireysel öğrenebilmeleri ve hazırbulunuşlukları ile öğretmen üzerindeki yükün azalması.	6
Canlı ders esnasında öğrenci kaynaklı gürültü vs. gibi ders akışını engelleyen dikkat dağıtıcı sebeplerin ortadan kalkması. Ders akışının kesintiye uğramaması.	6

Canlı derslerde öğrencilerden anlık dönüt alabilme olanağı sağlanması.	4
Eğitim-öğretimi olumsuz etkileyecek fiziksel olayların ortadan kalkması. Nöbet görevi gibi ders dışı görevlerin olmamasının odaklanmayı sağlanması.	4
Canlı derslerde MEB kaynakları dışındaki yayınevlerine ait basılı ve dijital materyalleri rahatlıkla kullanma imkânı sağlanması.	4
Ödev, sınav ve testlerin dijital ortamda yapılmasıyla kâğıt ve baskı maliyetlerinden tasarruf edilmesi. Değerlendirilmesinin ve saklanmasının kolaylaşması.	4
Uzaktan eğitim portalının (EBA) fiziksel olarak okul ortamının yerini alarak tüm bileşenleri bir araya getirmesi. Sürekli güncellemeler yapılarak eğitim-öğretimi kolaylaştırması.	3
En olumsuz koşullarda bile eğitim-öğretime devam edebileceğini göstermesi. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin kesintisiz bir şekilde devam etmesini sağlanması.	3
Derslere ön hazırlık yapılmasının ve materyal hazırlamasının kolay olması. Daha az zaman alması.	3
Okula ait MEB filtreli internet erişimi ile her kaynağa ulaşamıyorken uzaktan eğitimde kişisel internet erişimi ile engelsiz ve sınırsız kaynağa ulaşılabilmesi.	1
Yüz yüze eğitimde ilk hafta, son hafta ve sınav haftalarında işlenemeyen derslerin uzaktan eğitimde aktif olarak işlenebilmesi.	1
Uzaktan eğitimin, öğretim açısından herhangi bir kolaylık sağlamaması.	1

Tablo 4.1. incelendiğinde, Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, en çok *eğitim-öğretim faaliyetlerinin zamandan ve mekândan bağımsız hale geldiğini* (f=37) belirtmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-6, konuya ilişkin görüşünü, “*Çevrim içi uzaktan eğitim zamana ve mekâna bağlı kalmadan öğrencilerimize ulaşma imkânı sağladı...*” (FK3-6) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, “*Mekâna bağlı olmadan kendimiz huzurlu ve mutlu hissettiğimiz, istediğimiz yerden derslerimizi işledik. Olası ihtimaller doğrultusunda o gün o saatte gerçekleştirilemeyecek derslerin telafisi noktasında da büyük kolaylık sağladı...*” (AE3-14) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-35, konuya ilişkin görüşünü, *“Evden, internetin olduğu her yerden eğitim verebilme olanağı bizleri mekândan bağımsız hale getirdi. Ayrıca eğitim sürecini daha geniş saatlere yayabildik. Akşam 20.00’e kadar ders verebiliyor olmak da önemli bir kolaylıktı...”* (ME4-35) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *zamandan tasarrufu ve zamanı daha verimli kullanmayı sağladığını* (f=33) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğretim zamanını daha verimli kullandım. Uzaktan eğitim zaman açısından kazanç sağladı ve bu zamanı hem kendim hem de eğitim materyallerinin hazırlanması için kullandım...”* (FK3-9) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-26, *“Ders saatlerinin 40 dakikadan 30 dakikaya düşmesi üzerine konuların yetiştirebileceğine dair kaygılarım vardı. Fakat uzaktan eğitim sürecinde 30 dakikanın 30 dakikasının tam verimlilikle ders anlatabilmek fırsatı verdiğini gördüm. Okulda ders zili çalması ile birlikte derse girdiğimizde akıllı tahtayı açma, istediğimiz notları yansıtma gibi süreçlerdeki zamansal kayıpların önüne geçilmiş oldu. Ayrıca tahtada ders anlatırken her ne kadar dikkat edersek edelim vücudumuzla tahtanın veya akıllı tahtanın bir bölümünde kapatmalar oluşturduğumuzdan köşelerde kalan öğrencilerin bazen tam olarak görmesini engelleyebiliyorduk. Öyle olduğu için de öğrencilerimizin yazma süreci uzayabiliyordu...”* (AK2-26) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-40, konuya ilişkin görüşünü, *“Zamanı etkili kullanarak zamandan tasarruf etmemi ve mekâna bağlı kalmadan her yerde ders işleyebileceğimi, katılım olduğu takdirde zaman açısından derslerin daha verimli işlenebileceğini gösterdi...”* (MK3-40) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=26), *daha fazla kaynağa ve materyale (OGM) anlık ve hızlı ulaşma imkânı sağladığını, kaynak çeşitliliğini artırdığını* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 2-3, konuya ilişkin görüşünü, “...Materyal ve kaynaklara anında hızlı bir şekilde erişim imkânı oldu...” (FK2-3) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, “...Uzaktan eğitim derslerinin zamandan ve mekândan bağımsız oluşu öğretmeyi ve eğitim materyallerinin paylaşımını kolaylaştırıyor. Ayrıca uzaktan eğitim kaynak çeşitliliğini artırdı. Yüz yüze eğitimde kullanma fırsatı bulamadığım birçok farklı içeriği uzaktan eğitimde daha hızlı ve kolay bir şekilde kullanabildim...” (AK4-12) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-40, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitim materyallere ulaşmamı kolaylaştırarak ev ortamında da istediğim kaynakları kullanmamı sağladı. Özellikle öğrencileri OGM materyal sitesine yönlendirerek buradaki bilgileri kullanmalarını tavsiye ettim. Bu sitede yer alan dijital ders kitapları, soru havuzları, EBA’da yer alan video, test, animasyon vb. içeriklerin derslere katkı sağladığını söyleyebilirim.” (MK3-40) şeklinde belirtmiştir.

(f=25) ile öğretmenler, *bilişim teknolojileri alanında bilgi, beceri ve tecrübenin arttığını, dijital okuryazarlığın geliştiğini, web 2.0 araçlarının etkili bir şekilde kullanıldığını* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, konuya ilişkin görüşünü, “Biz öğretmenlerin teknolojik yeteneklerini arttırmasına ve ileride sınıf ortamında da fayda sağlayacak web 2.0 araçları hakkında bilimizi arttırmaya yardımcı oldu. Çevrimiçi ortamda birçok doküman paylaşabildim, teknolojiyi daha verimli bir şekilde kullanmaya çalıştım...” (FE2-2) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan Eğitim bir eğitim aracı olarak bilgisayarla bağımlı arttırdı. Bilgi, beceri ve tecrübem arttı. Bu bağla beraber de bilgisayarı kullanma konusunda dijital okuryazarlığımı geliştirerek istediğim yeterliliğe ulaşabildim...” (AK4-21) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-58, “...Konu anlatımlarını zenginleştirme hedefim doğrultusunda web 2.0 uygulamasına yönelik uzaktan eğitimlere katıldım. Öğrendiğim web 2.0 uygulamaları ile ders sonunda öğrencinin konuyu ne kadar kavradığını öğrencinin ilgisini çekebilecek eğlenceli online sınavlar

ile ek bir fiziki materyale gerek kalmadan değerlendirme fırsatım oldu...” (ME2-58) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *akademik ve kişisel gelişime fırsat sağladığını, fiziksel olarak gidilemeyen hizmet içi eğitim, seminer ve kurslara çevrim içi katılma imkânının sağlanmış olduğunu (f=21) ifade etmiştir.*

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 2-3, konuya ilişkin görüşünü, “*...İl dışında olduğu için katılamadığım hizmet içi eğitimlere, EBA üzerinden uzaktan eğitim şeklinde mesleki gelişime katkıda bulunma adına kurslara ve seminerlere katıldım. Kendime daha çok zaman ayırmamı ve yeni hobiler edinmemi sağladı.*” (FK2-3) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 1-28, “*Öncelikle zorlu pandemi şartlarında zaman ve mekândan bağımsız olarak öğrenciler ile bir araya gelmek kişisel ve akademik gelişime katkıda bulunma fırsatı verdi diyebiliriz...*” (AK1-28) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-43, konuya ilişkin görüşünü, “*...Ayrıca biz öğretmenlerde EBA Akademi gibi platformlardan hizmet içi eğitimlere katılarak kendimizi geliştirme imkânı bulduk. Belirli süre içerisinde sınırlanan eğitimler ile müsait zamanımızda kurs ve seminerlere katılabilme imkânı sağladı. Edindiğimiz bilgileri öğrencilerimize aktararak kişisel ve akademik gelişimlerine yardımcı olduk. Bu süreçte hem öğretmen hem de öğrenci olduk.*” (ME3-43) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=14), *haftalık ders programı dışında telafi ve ek ders eğitim-öğretiminin yapılabildiğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 2-3, “*...Olumsuz durumlarda ders yapılamadığı zaman telafi dersi başka bir zamanda yapılabildi...*” (FK2-3) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, konuya ilişkin görüşünü, “*...Biz öğretmenler zoom üzerinden telafi derslerini de kolaylıkla planladık ve işlediğimiz konunun daha*

iyi pekişmesi için ihtiyaç durumunda ek dersler yapabildik...” (AE4-22) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ders saatlerinin planlanması açısından esneklik sağladı. Ek ders yapma imkânı oldu. Planlanan zamanda değişik nedenlerle yapılamayan derslerin daha sonra planlanarak telafisinin yapılması şansı doğdu...” (MK4-52) şeklinde ifade etmiştir.*

(f=14) ile öğretmenler, *ders konularıyla ilgili daha fazla örnek ve soru çözebilme imkânını sağladığını* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, *“...Z-kitaplardan ders işlememiz dersi işleme süresini kısalttı böylece daha fazla soru çözebilmemizi sağladı...” (FE4-7) şeklinde belirtmiştir.*

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-17, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ders esnasında öğrencilerin kendi aralarında konuşamamalarını ve bu sayede dersin işleniş bozulmadan konuların yetiştirilmesi, daha fazla soru ve bilgi verilebilmesi bakımından önemli kazanımlar sağladı...” (AE4-17) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-55, *“...Uzaktan eğitimde öğrencilerin kendi istekleriyle derse katılım sağladıklarından dolayı daha fazla konuya odaklanıp daha iyi anlaşılmasını ve daha fazla örnek çözümü sağladığını düşünüyorum.” (ME4-55) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *ders süresinin azaltılmış olmasına karşın yüz yüze eğitime göre daha hızlı ve daha çok konu işlenebildiğini, müfredatın yetiştirilebildiğini (f=13) ifade etmiştir.*

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, *“...Yüz yüze eğitimde müfredatı yetiştirmekte oldukça zorlanırken ders süresi daha olsa da uzaktan eğitimde bu konuda hiçbir sıkıntı yaşamadım...” (AE2-20) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-42, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ders süresi azaltılmış olmasına karşın sınıf ortamında "Oğlum sus, kızım buraya bak!" gibi uyarılarla zaman kaybetme durumu; uzaktan eğitimde olmadığı için,*

zamanı daha iyi kullanabilme şansım oldu. Konuları daha hızlı anlatarak, aynı sürede daha fazla konu ve örnek işleyebildim. Böylelikle müfredata dâhil olan konuların tamamlanması ve hedeflenen kazanımlara ulaşmakta sorun yaşamadım...” (ME2-42) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-33, “*...Bilişim araçlarının kullanım becerilerinin gelişmesinde işe yaradığını söyleyebilirim. Bir etkileşim yaratmak çok olası olmadıgından konular, bilgiler daha hızlı aktarılıyor ve müfredatın yetişmemesi gibi bir konu vuku bulmuyor. Hatta çokça zaman kaldığını da ifade edebiliriz...” (ME4-33) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Öğretmenler (f=13), *görsel ve işitsel materyaller aracılığıyla daha iyi ve kalıcı bir öğretme/öğrenme imkânı sağladığını* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 3-10, “*...Ayrıca teknolojik imkânlar sayesinde zengin işitsel ve görsel tasarımlar eğitimi daha çekici hale getirmekte ve öğrenmeyi artırmaktadır.” (FE3-10) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-19, konuya ilişkin görüşünü, “*Yabancı dil öğretiminde görsel ve işitsel dokümanların kullanılması kaçınılmazdır. Bu gibi materyallerin EBA vb. platformlarda çeşitlendirilmesiyle bu tür materyallere ulaşım kolaylaşmış ve yabancı dil öğrenimi görsel ve işitsel dokümanlarla daha yoğun desteklenerek öğrenme süreci hızlanmış, kalıcı öğrenme imkânı sağlamıştır...” (AK3-19) şeklinde belirtmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-45, konuya ilişkin görüşünü, “*...Öğrenme/Öğretme sürecinde görsel ve işitsel materyaller kullanımı, öğrencinin sürece daha etkin katılabilmesi için gerekli EBA uygulamalarını kullanması gibi etkileşimlerin bu sürecin en önemli tuğla taşı olduğuna inanıyorum. Daha iyi bir öğretme/öğrenme ortamı sağlandı...” (ME2-45) şeklinde ifade etmiştir.*

(f=13) ile öğretmenler, *performans ödevleri ve çevrim içi sınavlar aracılığıyla hızlıca kazanımları ölçebilme ve analizlerini yapabilme imkânı sağladığını* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, konuya ilişkin görüşünü, “...Online sınavlar ile kazanımları öğrenip öğrenmediklerini kontrol edebildim...” (FE2-2) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-30, konuya ilişkin görüşünü, “...Online sınav gerçekleştirebilme, ölçme ve değerlendirme açısından da hızlı dönüt alma önemlidir. Çünkü öğrenci sonuca ne kadar kısa sürede ulaşırsa o kadar daha motive olabiliyor...” (AK3-30) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-41, “...Özellikle EBA platformu üzerinden gönderdiğimiz ödev, performans ve alıştırmaya çalışmalarının sistem üzerinden analizini alarak hangi kazanımların tam veya eksik olduğunu anında görebildik...” (ME3-41) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, mesaj, bildirim, ödev ve materyallerin vs. düzenli olarak anlık ve hızlı bir şekilde paylaşılabildiğini (f=12) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “...Materyal ve ödevleri daha pratik ve hızlı bir şekilde öğrenci ile paylaşımına girebilmek, mesaj gönderebilmek en büyük avantajımız oldu.” (FE4-7) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, “...Uzaktan eğitim sistemi öğrencilere gerekli bilgilendirme ve ödevlendirmeleri düzenli yapmaya olanak sağladı. Ayrıca materyal paylaşımı, duyuru yapma vb. hızlı bir şekilde gerçekleştirebildim...” (AK4-12) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrencilere testler, ders notu, proje ödevi gönderilmesi anlık olarak gerçekleştirilebilir hale geldi...” (ME2-48) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=11), öğrencilerin giremediği canlı derslere veya anlamadığı konulara ait kayıtlı ders videolarının link paylaşımı ile tekrar izlenmesine imkân sağladığını belirtmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, “...EBA’da dersimizle ilgili hazırlanan ders anlatım videoları öğrenciler için yeterince açıklayıcı ve

bilgilendiricidir. Her hafta işlenen konuyla ilgili EBA üzerinden yolladığım ders videoları derse herhangi bir nedenle katılamayan ya da derse katılıp ta konu tekrarı yapmak isteyen öğrenciler için önemli bir kaynak olmuştur...” (MK4-38) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, *“...Öğrenciler EBA’daki uzaktan eğitim videolarına ve ders içeriklerine günün her saatinde erişebildiler, tekrar tekrar izleme şansına sahip oldular. Canlı ders esnasında kaydedilen videoların paylaşılan linkleri vasıtasıyla kaçırdığı dersleri izleme ve anlamadığı konuları tekrar etme imkânına sahip oldular...” (MK4-52) şeklinde belirtmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-56, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ayrıca öğrencilerin anlamadığı konuların tekrarını izleyebilmesiyle istendiği zaman uzaktan çevrim içi eğitim yapma fırsatları oldu...” (ME4-56) şeklinde ifade etmiştir.*

(f=9) ile öğretmenler, *zengin görsel ve işitsel dijital tasarım ders materyalleri aracılığıyla ders anlatımının, öğretimin daha ilgi çekici ve daha etkili hale geldiğini* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, *“...Video kanallarından konu ile ilgili videolar açılarak derse olan ilgiyi artırabilmemizi sağladı. Ders anlatımı daha etkili oldu...” (FE4-7) şeklinde belirtmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, konuya ilişkin görüşünü, *“...farklı kaynaklardan daha çok soru çözümü yapmak, konulara uygun ilgi çekici videoları hızlı ve kısa sürede paylaşmak gibi öğretimi kolaylaştıran yanları da oldu.” (AK3-16) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-37, *“...Derslerin içeriklerine uygun olarak internet üzerinden zengin görsel içerikli materyaller ve videolar ile desteklenerek öğretimin daha zengin bir şekilde aktarılmasına yardım etmiştir. Bu da öğrencilerin derslere katılarak anlaşılmayan kısımlarının ve sorulara ait çözümlerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayıp dersleri daha ilgili olarak takip etmelerini sağlamıştır...” (ME2-37) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *öğrencilerin bireysel öğrenebilmeleri ve hazırbulunuşlukları ile öğretmen üzerindeki yükün azaldığını* (f=6) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, “...Öğrencilerimizin bireysel öğrenme yönlerinin gelişmesi, üzerimizdeki yükü hafıfletti...” (AK4-12) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-25, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitim tekrar imkânı öğrencinin bir sonraki derse hazırbulunuşluğunu kolaylaştırıyor...” (AK4-25) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-55, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrencilerin konuyla alakalı birçok bilgiyi internet ortamında bulma olanakları oldu. Zaman ve mekân kısıtlamasını ortadan kaldırdı. Tekrar etme olanakları arttığı ve yeni konu hakkında araştırma yaptıklarından dolayı derse hazırbulunuşluk düzeyleri arttı. Öğrencilerin derse hazırlanmış olarak gelmeleri öğretim açısından öğretmenin işini kolaylaştırdı...” (ME4-55) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=6), *canlı ders esnasında öğrenci kaynaklı gürültü vs. gibi ders akışını engelleyen dikkat dağıtıcı sebeplerin ortadan kalktığını, böylelikle ders akışının kesintiye uğramadığını* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, “...Bunların yanı sıra okulumuzda pek olmasa da öğrencilerin ders esnasında gürültü yaptıkları sırada onları derse odaklamaya harcanan çaba uzaktan eğitim ile birlikte ortadan kalktı diyebilirim...” (FE2-2) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitimde sınıf içinde oluşabilecek öğrencilerin aralarında konuşma gibi olumsuz durumlar olmadığı için ders akışı bozulmadan dersin işlenmesi öğrenmeyi kolaylaştırdığını düşünüyorum...” (AK4-21) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, konuya ilişkin görüşünü, “...Sınıf ortamında dikkat dağınıklığı oluşturabilecek etkenlerden (çevre gürültüsü, okulun fiziksel şartları, bazı sağlık sorunları, kıyafet zorunluluğu ...) uzak

olduklarından dersler daha verimli hale gelmiştir...” (MK4-60) şeklinde ifade etmiştir.

(f=4) ile öğretmenler, *canlı derslerde öğrencilerden anlık dönüt alabilme olanağı sağladığını* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “*...Sorduğumuz sorulara öğrencilerin özelden verdiği cevaplar sayesinde dersi anlama yüzdesini hızlı bir şekilde öğrenebilmemizi sağladı...*” (FE4-7) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-41, konuya ilişkin görüşünü, “*...Anlattığımız konular ile ilgili yine çevrim içi araçlar kullanarak geri dönütleri hemen alma fırsatımız oldu...*” (ME3-41) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-37, “*...Derslerinde canlı olması öğrencilerin o konu ile ilgili anlık dönüt alma olanağına sahip olduğumuzdan daha etkili olmuştur...*” (ME2-37) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *eğitim-öğretimi olumsuz etkileyecek fiziksel olayların ortadan kalkmasının, nöbet görevi gibi ders dışı görevlerin olmamasının odaklanmayı sağladığını* (f=4) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-17, konuya ilişkin görüşünü, “*...Derse odaklanma açısından gürültünün, patırtının olmaması, fiziki anlamda farklı sınıflara girilmiyor olması, nöbet olmaması, öğrencilerin kavga etme, sigara içme, sürekli birbirlerini şikâyet etme gibi durumlarının olmaması ve bunlara bağlı olarak eğitim-öğretim dışındaki etkenlerin, disiplin olaylarının yok seviyesine gelmiş olması en önemli kolaylıklardır diye düşünüyorum...*” (AE4-17) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-35, “*...Sınıf içerisinde var olan kontrol dışı gürültü, uzaktan eğitimde olmadığı için konu anlatımı yüz yüze eğitime göre daha kısa sürede tamamlanabilmektedir. Böylelikle ders süresi daha verimli kullanılmaktadır.*” (ME4-35) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-41, konuya ilişkin görüşünü, “*...Sınıf içerisinde oluşabilecek disiplin problemleri yerini daha çok öğretime bıraktı.*

Aynı zamanda ders dışı görevlerin azalması dersi merkeze almamızı sağladı...” (ME3-41) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=4), *canlı derslerde MEB kaynakları dışındaki yayınevlerine ait basılı ve dijital materyalleri rahatlıkla kullanma imkânı sağladığını* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, *“...Canlı derslerde kullanmak üzere ders materyallerine rahatlıkla ulaşabildim. MEB dışı yayınevlerine ait farklı kaynakları kullanabildim...”* (FK4-4) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, konuya ilişkin görüşünü, *“...Yayınevlerinin de bu süreçte öğretmenlere dijital kaynak desteğinde bulunmasıyla, öğrencilere aktarılan soru çeşitliliği arttırıldı. Canlı derslerde serbestçe kullanabildik...”* (AK4-18) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-19, konuya ilişkin görüşünü, *“...Yayın evlerinin dijital ve basılı kaynaklarını takip ederek alan bilgilerimizi güncelledik. Canlı derslerde öğrencilerimize aktarma fırsatı bulduk...”* (AK3-19) şeklinde ifade etmiştir.

(f=4) ile öğretmenler, *ödev, sınav ve testlerin dijital ortamda yapılmasıyla kâğıt ve baskı maliyetlerinden tasarruf edildiğini, değerlendirilmesinin ve saklanmasıyla kolaylaştığını* bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, konuya ilişkin görüşünü, *“...Özellikle ödevlerin dijital ortamda hazırlanıp gönderilmesi, sınavların çevrim içi yapılabilmesi hem kâğıt israfını engelliyor hem de öğretmenler açısından ödevlerin toplanması ve saklanmasını kolaylaştırıyor, sınav kâğıdı yükünü ortadan kaldırıyor...”* (AK4-12) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, *“...Ayrıca ödev verme ve ödev toplama konusunda da yüz yüze eğitime göre daha rahat ve daha pratik bir imkân sağladı. Baskı maliyetleri ortadan kalktı. Verilen ödevlerin saklanmasıyla, kontrolünün ve değerlendirilmesinin bu şekilde daha kolay olduğunu düşünüyorum...”* (AE3-14) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-29, konuya ilişkin görüşünü, *“...Sınıf mevcutlarımız kalabalık olduğu için test çekme çoğaltma noktasında maliyet fazla*

oluyordu ve benimde zaman olarak daha fazla vaktim gidiyordu. Fakat uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerle test çözme noktasında sıfır maliyetle daha fazla ve farklı kaynaklardan soru çözme imkânı bulduk...” (AK2-29) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *uzaktan eğitim portalının (EBA) fiziksel olarak okul ortamının yerini alarak tüm bileşenleri bir araya getirdiğini, sürekli güncellemelerin yapılmasıyla eğitim-öğretimi kolaylaştırdığını* (f=3) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, konuya ilişkin görüşünü, “*...EBA sanal bir okul ortamı oluşturdu. EBA platformu üzerinden derslerin canlı anlatılabilmesinin yanı sıra verilen ödev ve testlerin kontrolünün daha kolay olması, öğrencilerdeki kazanım eksikliklerinin daha hızlı belirlenmesine ve sınav analizlerinin dijital ortamda görülebilmesine olanak sağladı...*” (AK4-18) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, konuya ilişkin görüşünü, “*...Salgın dönemi süresince uzaktan eğitim yazılımları ve EBA platformu çok hızlı bir şekilde gelişti. Buna rağmen gerek EBA gerek yardımcı yazılımlar kısa zamanda yapılan güncellemeler ile neredeyse tüm gereksinimleri karşılayacak seviyeye ulaştı. Ders anlatma hususunda sorun olsa da ödev-proje verme, bunları toplama ve değerlendirme, materyal dağıtma, duyuru yapma konularında da çok başarılı bir duruma geldi.*” (ME4-36) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-49, “*Uzaktan eğitim portalının her gün geliştiriliyor olması, kolay arayüze sahip olması ve öğrencilere ödev, performans vermede büyük fayda sağlaması öğretimi kolaylaştırdı.*” (ME4-49) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=3), *en olumsuz koşullarda bile eğitim-öğretim faaliyetlerinin devam edebileceğini gösterdiğini, eğitim-öğretim faaliyetlerinin kesintisiz bir şekilde devam etmesini sağladığını* belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, konuya ilişkin görüşünü, “*Uzaktan eğitimle birlikte eğitim-öğretim faaliyetlerinin fiziki ortamlar olmadan da yapılabilceğini yaşayarak öğrendik. Ayrıca zaman tasarrufu sağladı, öğretmen ve öğrencinin okula*

gidip gelmeden de eğitim faaliyetlerinin yapılabileceğini görmüş olduk.” (AE2-22) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-24, *“Uzaktan eğitim özellikle teknoloji kullanılarak yapılan eğitim faaliyetlerin önemini gösterdi. Kısa zaman öncesine kadar öğrenci ile yüz yüze bir öğretim haricinde bir model tasavvur edemezken olumsuz bir durum olduğunda artık okula gitmeden eğitim faaliyetlerinin sürdürülebileceğini gördük. Zorunlu koşullarda başlanılan uzaktan eğitimin özellikle lise ve üstü öğretim kademelerinde gelecekte alternatif bir öğretim modeli olarak tercih edileceğini düşünüyorum.” (AE4-24) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-39, konuya ilişkin görüşünü, *“Bir öğretmen olarak pandemi koşullarında uzaktan eğitim, öğrencilerim ile iletişimimi koparmadan sürdürebilmemi sağladı. Öğretimi mobil bir zemine taşıyarak istediğim mekândan, istediğim cihazla devam edilebilme esnekliğini sağladı...” (MK3-39) şeklinde ifade etmiştir.*

(f=3) ile öğretmenler, *derslere ön hazırlık yapılmasının ve materyal hazırlamasının kolay olduğunu ve daha az zaman aldığını* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-1, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitim ile zaman açısından kazanç sağladı ve bu zamanı hem kendim hem de eğitim materyallerinin hazırlanması için kullandım. Ders öncesinde ön hazırlık yapmam hem kolay hem de hızlı oldu...” (FK4-1) şeklinde belirtmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, konuya ilişkin görüşünü, *“...Uzaktan eğitim ile verilen derslere ön hazırlık yapmam, materyal hazırlamam ve sonrasında uygulamam yüz yüze eğitim derslerine göre daha az zamanımı aldı.” (AK4-12) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-41, *“...Daha çok dijital materyal ile hem işitsel hem de görsel olarak ders içerikleri zenginleşti. Kolaylıkla kendi materyallerimizi hazırlayabildik. Derslere ön hazırlık süreci kısaldı...” (ME3-41) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Öğretmenler (f=1), *okula ait MEB filtreli internet erişimi ile her kaynağa ulaşamıyorken uzaktan eğitimde kişisel internet erişimi ile engelsiz ve sınırsız kaynağa ulaşıldığını* bildirmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-51, *“Okulda olduğumuz normal dönemlerde MEB internet hatları her web sayfasını açmamıza izin vermiyordu. Öğrencilerimize göstermemizin eğitim-öğretim açısından faydalı olacağını düşündüğümüz ders materyallerini evden ya da farklı kaynaklardan indirmek suretiyle okula getirmek durumunda kalıyorduk. Uzaktan eğitim sürecinde bu faydalı ve sınırsız kaynakları herhangi bir engele takılmadan öğrencilerimize daha rahat sunma kolaylığını yaşadık...”* (ME4-51) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

(f=1) ile öğretmenler, *yüz yüze eğitimde ilk hafta, son hafta ve sınav haftalarında işlenemeyen derslerin uzaktan eğitimde aktif olarak işlendiğini* belirtmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-31, konuya ilişkin görüşünü, *“...Yüz yüze eğitimde dönemin ilk haftası alışma ve tanışma haftası olduğu için, bir dönemde yaklaşık 3 hafta sınav haftası olduğu ve her dönemin sonunda bir hafta öğrenciler okula gelmediği için ders işleyemezdik. Uzaktan eğitimde sınav haftası bir hafta olduğu ve dönemin son haftasında öğrenciler uzaktan eğitime bağlandıkları için konular kesintisiz işlenmesi bizim yıl sonundaki hızlı bir şekilde kazanımları verme telaşından kurtarmış oldu. Yüz yüze eğitime göre yıllık kazanımlar zamanından önce bitirilebilir duruma geldi...”* (MK3-31) şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğretim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *uzaktan eğitimin öğretim açısından herhangi bir kolaylık sağlamadığını* (f=1) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-44, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitim sürecinde Türk Dili ve Edebiyatının öğretimi açısından herhangi bir kolaylık sağladığını düşünmüyorum...”* (MK2-44) şeklinde belirtmiştir.

4.2.1.2. II. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.2.’de, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.2: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

<i>Ana Tema</i>	
Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitimin “Öğrenci İle İletişim Açısından” Öğretmenlere Sağladığı Kolaylıklar	
<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Öğretmen ve öğrencilerin ders dışı zamanlarda da birbirleriyle zaman ve mekân sınırı olmadan daha sık ve sürekli iletişime geçebilmesi.	29
Çekingen öğrencilerin daha rahat ve daha özgür iletişim kurabilmesi. Kendilerini daha rahat ifade edebilmesi.	23
Mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla öğrencilerle kolay, anlık ve hızlı toplu ya da bireysel iletişim kurma imkânı sağlaması.	19
Birden fazla kişisel iletişim bilgilerinin (Telefon numarası, e-mail vs.) bilinmesiyle öğretmen ve öğrencilerin ulaşılabilirliğinin kolaylaşması.	17
Birebir doğrudan iletişim ile öğrencileri tanımanın daha kolaylaşması. Öğretmen-öğrenci bağının güçlenmesi.	14
Uzaktan eğitim portalı (EBA) aracılığıyla duyuru, bildirim, mesaj, performans ödevi, sınav ve materyallerin öğrencilere kolaylıkla iletebilmesi.	12
Öğrencilerin derslerle alakalı veya ders dışı tüm soru ve sorunlarını rahatlıkla iletebilmesi.	11
Duyuru yapma ve veri toplamanın dijital iletişim kanalları üzerinden daha hızlı olması.	8
Verilen ödevlerin dijital iletişim kanalları (e-mail, EBA vs.) kullanılarak iletilmesi, teslim alınması. Süreç yönünden zaman kazandırması.	3

Birden fazla farklı iletişim kanalıyla (yazılı, sesli, görüntülü) iletişim imkânı olmasının çoklu yol kolaylığı sağlaması.	3
Okula gelemeyen özel eğitim öğrencileriyle daha kolay iletişime geçilerek derslere katılımlarının sağlanması.	3
Yazılı, sesli ve görüntülü iletişim ile canlı derslerin etkileşimli olarak işlenmesi.	2
Öğretmen ve öğrencilerin internet bağlantısının olduğu her noktadan her durumda canlı derslere bağlanabilmesi. Uygulama üzerinden iletişim kurabilmesi.	1
Çevrim içi canlı ders esnasında uygulama özelliklerinin sadece izin verilen öğrencinin mikrofon ve kamerasının açılabilmesine imkân tanınmasının sınıf içi kargaşayı önlemesi.	1

Tablo 4.2. incelendiğinde, Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, en çok *öğretmen ve öğrencilerin ders dışı zamanlarda da birbirleriyle zaman ve mekân sınırı olmadan daha sık ve sürekli iletişime geçebildiği* (f=29) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “*Öğrencilerle iletişim açısından kurulmuş olan anlık iletişim programları ile sürekli temas kurabilme imkânı edinebildik. Öğrenciler ders dışı zamanlarda da sık sık ihtiyaç duyduklarında bizlerle iletişime geçtiler.*” (FE4-7) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 1-28, “*Öğrenciler için, uzaktan eğitim öncesinde tüm iletişim okul ile sınırlıyken şu anda her an her yerden iletişim kurma şansları doğurdu. Mail alma ve gönderme, sosyal ağlar aracılığıyla mesaj atma ya da telefon ile aramak gibi yollarla önceden olduğundan daha fazla iletişim kurulduğunu gördüm. Bunların dışında öğrencilerin öğretmenlerle daha sık iletişim kurması, öğretmenleriyle daha yakın bağlar kurduğu anlamına da gelebilir.*” (AK1-28) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-32, konuya ilişkin görüşünü, “*Yüz yüze eğitimde öğrencilerle çoğunlukla okul içerisinde bulunduğumuz anlarda iletişime geçerek ders dışı aktiviteler, ödevlendirmeler ya da takip edilmesi gereken projelerle ilgili bilgi alışverişinde bulunabiliyorduk. Öğrencilerle telefon görüşmesi veya whatsapp üzerinden yazışma çok olağan bir durum değildi. Uzaktan eğitim*

döneminde ise özellikle proje çalışması yaptığımız öğrencilerle yüz yüze eğitime göre daha sık, devam eden görüşme ve bilgi alışverişinde bulunabildiğimizi fark ettim.” (ME4-32) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *çekingen öğrencilerin daha rahat ve daha özgür iletişim kurabildiklerini, kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini* (f=23) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, konuya ilişkin görüşünü, *“Bazı çekingen öğrencilerin kendilerini daha rahat hissettikleri evlerinde daha aktif bir şekilde derslere katılım sağladığını gözlemledim...”* (FE2-2) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-49, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitimde fikir ve düşüncelerimi rahatlıkla paylaşabildim ve öğrencilerle iletişimim daha sağlıklı oldu. Özellikle çekingen ve içine kapanık öğrencilerin derse katılımları konusunda uzaktan eğitim onları cesaretlendirdi. Öğrenciler görüşlerini normal sınıf ortamından daha iyi ifade etmesini ve böylece öğrencilerin derslere daha istekli katılmalarını sağladı. Kendi özgüvenlerini sağlama ve özgürce konuşma imkânı gibi yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı oldu.”* (ME4-49) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-53, *“Öğrenciyle iletişim açısından, yüz yüze eğitimde sınıfta çekingen içine kapanık öğrenciler kendini ifade etmede sıkıntı yaşarken (damgalanmaktan çekinenler), uzaktan eğitimle ev ortamının sessiz olması, kendini daha rahat ve özgür hissetmesi sorulan sorulara isteyerek cevap vermek açısından kolaylık sağladı. Kendilerini ifade ederken yüz yüze eğitime göre daha rahattılar.”* (MK4-53) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=19), *mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla öğrencilerle kolay, anlık ve hızlı toplu ya da bireysel iletişim kurma imkânı sağlandığını* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-1, konuya ilişkin görüşünü, *“Sınıf whatsapp gruplarından topluca veya birebir özel olarak iletişimimizi anlık ve hızlı bir şekilde kurmamız açısından kolaylık sağladı...”* (FK4-1) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-13, “Öğrencilerle canlı ders esnasında karşılıklı sözel bir iletişim kurduk. Kameraların kapalı tutulmak istenmesi derslerin dinlenip dinlenmediği noktasında iletişimi sekteye uğrattı. Diğer zamanlarda iletişimimizi oluşturulan sınıf whatsapp gruplarından topluca veya özelden yazışma yöntemiyle sağlıyoruz. Böylelikle ihtiyaç duyulduğunda anlık ve hızlı bir iletişim kurabiliyoruz.” (AK2-13) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-31, konuya ilişkin görüşünü, “Öğrenciler ile iletişim konusunda bu teknoloji çağında sorun yaşanması için tek sebep öğrencilerin bilerek cevap vermemesi olur. Tüm öğrencilerle whatsapp grupları kuruldu ve bu gruplar öğrencilerle iletişimde üzerimizden büyük bir yük aldı. Bu gruplarda gerekli duyurular yapıldı ve anında öğrencilere ulaşmak işlerimizi hızlandırıp kolaylaştırdı. Özel olarak ulaşılması gereken öğrencilere ise gruplardan numaraları alınarak ulaşabilmek zaman açısından bizlere tasarruf sağladı...” (MK3-31) şeklinde belirtmiştir.

(f=17) ile öğretmenler, birden fazla kişisel iletişim bilgilerinin (telefon numarası, e-mail vs.) bilinmesiyle öğretmen ve öğrencilerin ulaşılabilirliğinin kolaylaştığını bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, “Öğrencilere ulaşım daha kolay olduğu için devamlı iletişim halindeydik. Sadece ders içerisinde değil telefon ve mesaj uygulamaları ile dönütler almak iletişimi arttırdı. Ulaşılabilirlik normal döneme göre büyük bir fark ile arttı...” (FK3-9) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, “Cep telefon numarası haricinde diğer iletişim bilgilerinin bilinmesiyle öğrenciyle iletişimim ve öğrencinin bana benim öğrenciye ulaşılabilirliğimiz arttı. Uzaktan eğitim süresinde öğrencilerimizle haberleşme, görüşme, paylaşımda bulunmak için daha fazla teknolojik araçtan faydalanmaya başladık. Bu da öğrencilerimizin bizlere günün her saatinde ulaşabilmesini sağladı...” (AK4-21) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-35, “Öğrenci ve öğretmenin her türlü iletişim bilgisine sahip olmamız dolayısıyla birbirimize çok daha hızlı ulaşabiliyoruz. Ulaşamadığımız durumlarda diğer iletişim kanallarını deniyoruz. En

kötü ihtimal whatsapp mesajı veya e-mail gönderiyoruz...” (ME4-35) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *birebir doğrudan iletişim ile öğrencileri tanımanın daha kolaylaştığını ve öğretmen-öğrenci bağını güçlendirdiğini* (f=14) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, “*...Uzaktan eğitim sayesinde öğrencilerin ağırlıklı olarak kullandıkları platformları tanıyarak bu payda etrafında öğrencilerle iletişim geliştirdim. Uzaktan eğitimde öğrencilerin online derslere bağlanamama veya ders esnasında dikkatlerinin eksikliği gibi konularda birebir girilen iletişim, onları daha yakından tanıma fırsatı sağladı.*” (FK3-9) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, “*...Çevrim içi eğitimin bir sonucu olarak öğrencilerde telefon numaramız bulunuyor. Bu da öğrencilerin bize daha kolay ulaşmasını sağladı. Öğrenci ile doğrudan iletişim öğrencinin öğretmene olan duygusal bağını güçlendirdi.*” (AE2-20) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-54, konuya ilişkin görüşünü, “*...Bazı günler tek öğrenciyle ders yaptım ve bazı ders saatlerini rehberlik yapmak amacıyla öğrencimle birebir görüşmeler gerçekleştirdim. Bu görüşmelerde kendilerini çok rahat ifade edebildiklerini gözlemledim. Bu da tanışmamızın ilk yılı olmasına rağmen öğrencilerimle beni daha çok yakınlaştırdı...*” (MK2-54) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=12), *uzaktan eğitim portalı (EBA) aracılığıyla duyuru, bildirim, mesaj, performans ödevi, sınav ve materyallerin öğrencilere kolaylıkla iletilebildiğini* belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-13, “*...Okulların tamamen kapalı olduğu bir dönemde iletişim sanal olarak devam etmesi de bir avantaj sağladı bizlere. Sözel iletişim dışında EBA veya benzer platformlar üzerinden ödev ve test paylaşımı yaparak, materyaller paylaşarak pozitif manada iletişimimizi sürdürmeye çalıştık.*” (AK2-13) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, konuya ilişkin görüşünü, “...EBA platformunun ara yüzü oldukça güzel tasarlanmış ve materyallere kolaylıkla ulaşılabilir. EBA üzerinden ödev verme, duyuru yapma, materyal paylaşımı hızlı bir şekilde kolaylıkla yapılabilir. Ancak hem veli hem de öğrenci ve öğretmen, anlık iletişim imkânı sağladığı için EBA dışındaki uygulamaları daha çok tercih ediyor.” (AE4-22) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, konuya ilişkin görüşünü, “EBA üzerinden yapılan duyurular, bildirimler ve mesaj gönderme tüm öğrencilerle eksiksiz bir iletişim sağladı. Yüz yüze eğitimde derse girmeyen öğrenciler ders içindeki faaliyetlerden, verilen ödevlerden haberdar oluyorlardı. EBA ile materyallerin, performans ödevlerinin ve çevrim içi sınavların öğrenciye iletebiliyor olması çok kolaylık sağladı.” (ME4-36) şeklinde ifade etmiştir.

(f=11) ile öğretmenler, öğrencilerin derslerle alakalı veya ders dışı tüm soru ve sorunlarını rahatlıkla iletebildiklerini bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrenciler canlı derslerde sorularını rahatlıkla iletebildiler. Gerek EBA gerek diğer iletişim araçları sayesinde de öğretmen ile öğrenci arasında iletişim kurma kolaylaşmış oldu. Öğrenci bir problemi olduğunda ders dışında da öğretmenine sorunlarını kolaylıkla iletebildi.” (FK4-4) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-11, konuya ilişkin görüşünü, “Öğrencilerimiz ile ders dışı vakitlerde de iletişim kurma imkânı sağladı. Öğrencilerimiz sorularını rahatlıkla bizlere iletebildiler. Gerek ödevlendirmeler gerekse öğrencilerimizin soruları ve sorunlarıyla uzaktan da olsa ilgilenebildik...” (AE3-11) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, “...Yüz yüze eğitime göre öğretmen, öğrenci için daha kolay ulaşılır olmuştur. Her sınıf-şube düzeyinde kurulan whatsapp grupları sayesinde öğrenciler dersle alakalı veya dışında herhangi bir sorun yaşadığı zaman gerek özelden gerekse grup üzerinden rahatlıkla, çok kolay bir şekilde öğretmenine iletebilmekte ve sorununu çözebilmektedirler.” (MK4-38) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *duyuru yapmanın ve veri toplamanın dijital iletişim kanalları üzerinden daha hızlı olduğunu* (f=8) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-15, konuya ilişkin görüşünü, “...*Veri toplanması gerektiği zaman Google formlar üzerinden hızlı bir şekilde verileri topladık. Anketleri uyguladık.*” (AE4-15) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, “...*Okulumuzun duyurularını öğrencilerimize ilettik. Öğrencilerimizden anlık ve hızlı bir şekilde bilgi toplamada kolaylıklar sağladı. Öğrencilerimizle telefon, whatsapp, e-mail vs. ile daha kolay iletişime geçebildik...*” (AE3-14) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, konuya ilişkin görüşünü, “...*Kurulan sosyal medya hesapları ile (whatsapp grupları) yardımıyla öğrenciye ulaştırılması gereken duyurular, evraklar daha hızlı bir şekilde öğrenciye ulaştırılmakta ve daha hızlı geri dönüş alınmaktadır. Google formlar ile online olarak oluşturulan anketler vasıtasıyla öğrenci hakkındaki bilgiler kolaylıkla elde edilebilmektedir.*” (ME2-48) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=3), *verilen ödevlerin dijital iletişim kanalları (e-mail, EBA vs.) kullanılarak iletildiğini, teslim alındığını, süreç yönünden zaman kazandırdığını* belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, “...*E-mail adreslerini aktif olarak kullanmayı bilmeyen birçok öğrenci bu süreçte hazırladıkları sunu, performans, proje ödevlerini mail üzerinden öğretmenine ulaştırmayı da öğrendi. Ödev verme, ulaştırma ve teslimi, geri dönüşü çok hızlı oldu...*” (AK3-16) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-31, konuya ilişkin görüşünü, “...*Bu süreçte ödev toplamak çok kolaydı. Öğrenciler ödevlerini hazırlayıp mail atmaları hem onlara hem bize zaman kazandırdı. Tüm ödevler dijital olduğu için kâğıt israfı da olmadı ve ödevleri toplamak tek dosya kadar düzenli oldu. Ödevlerini elle yazanlarda ödevlerinin fotoğraflarını çekip çeşitli programlarla pdf ye dönüştürüş mail atmaları işlerimizi hızlandırdı.*” (MK3-31) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, konuya ilişkin görüşünü, *“...Öğrencilere birinci dönemde EBA üzerinden dijital çalışmalar altında sözlü ve yazılı çalışmaları sekmesine yüklediğim performans ödevlerini kolaylıkla öğrencilere ulaştırabildim. Yine yıllık proje ödevlerinin konularını, proje yapılma kuralları ve değerlendirme kriterlerini kolaylıkla ve zaman kaybı yaşamadan whatsapp üzerinden öğrencilere iletebildim...”* (MK4-38) şeklinde ifade etmiştir.

(f=3) ile öğretmenler, *birden fazla farklı iletişim kanalıyla (yazılı, sesli, görüntülü) iletişim imkânı olmasının çoklu yol kolaylığı sağlandığını* bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-15, konuya ilişkin görüşünü, *“...Öğrencilerle iletişimde birden fazla kanal kullanıldı. Bir iletişim kanalıyla ulaşamadığımız zaman diğer iletişim kanallarından ulaştık. Sözel iletişim genelde cep telefonu üzerinden konuşarak veya mesajlaşma programları vasıtasıyla sağlandı. Anlık iletişim açısından çok kolaylık sağlandı...”* (AE4-15) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-49, konuya ilişkin görüşünü, *“...Sınıf grupları ve eğitim portalı vasıtasıyla öğrencilerimle derslerle ilgili düzenli olarak mesaj ve e-posta alışverişi yapmış oldum. Gerekirse anında telefonla iletişim kurma imkânım oldu...”* (ME4-49) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-54, *“...Öğrencilerle birebir telefon numaraları, e-posta adresleri ve EBA platformu üzerinden sürekli iletişim halindeydik. Gerekli olduğu zaman mesajla, sesli veya görüntülü iletişime kolaylığını sürekli kullandık...”* (MK2-54) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin *“öğrenci ile iletişim açısından”* öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *okula gelemeyen özel eğitim öğrencileriyle daha kolay iletişime geçilerek derslere katılımlarının sağlandığını* (f=3) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, *“...Öğrencilerin sağlık nedeniyle okula gelemeyecekleri zamanlarda güvenli bir şekilde evden derslere katılma şansı oldu. Özel eğitim öğrencilerinin (fiziksel engelli,*

işitme engelli gibi) öğrencilerin okula gelirken yaşadığı problemler ortadan kalkarak derse katılım şansı arttı.” (MK4-52) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-59, konuya ilişkin görüşünü, *“...Evde eğitimlerini alan veya pandemi dolayısıyla evlerine gidilemeyen özel eğitim öğrencileriyle internet tabanlı uygulamalar üzerinden daha rahat iletişime geçildi.” (MK4-59) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-51, *“...Fiziksel olarak okula gelmesi gerekirken normal şartlarda okula gelmeyen engelli veya kaynaştırma öğrencileriyle irtibata geçilerek canlı derslere katılmalarını sağladık.” (ME4-51) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Öğretmenler (f=2), *yazılı, sesli ve görüntülü iletişim ile canlı derslerin etkileşimli olarak işlendiğini* belirtmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-37, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğrenci ile iletişim açısından sağladığı avantaj olarak öğrencilerin canlı derslerde ve whatsapp ile ulaşarak yazılı, sesli veya görüntülü etkileşimli olarak dersler ile ilgili olsun araştırma ödevleri ile ilgili olsun sorularını zaman ve mekândan ayırarak sormalarına imkân sağlamıştır.” (ME2-37) şeklinde belirtmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-42, *“...Canlı ders esnasında veya ders dışı zamanlarda sorusu olan öğrenciler uygulama veya whatsapp üzerinden anlık olarak sorularını gönderebildiler. Gerek videolar gerek ses kayıtları gerekse mesajlar yoluyla sorular cevaplanabildi...” (ME2-42) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

(f=1) ile öğretmenler, *öğretmen ve öğrencilerin internet bağlantısının olduğu her noktadan her durumda canlı derslere bağlanabildiğini, uygulama üzerinden iletişim kurabildiğini* bildirmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-40, *“Öğretmenler ve öğrencilerle internet bağlantılarının olduğu her yerden konumları ne olursa olsun canlı ders uygulamaları üzerinden iletişime geçebildiler...” (MK3-40) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “öğrenci ile iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *çevrim içi canlı ders esnasında uygulama özelliklerinin sadece izin verilen öğrencinin mikrofon ve kamerasının açılabilmesine imkân tanınmasının sınıf içi kargaşayı önlediğini* (f=1) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, konuya ilişkin görüşünü, “...Kameralarının kapalı olması da kendilerini daha güvende hissetmelerini sağladı. Sınıf ortamında sorulan sorulara bazen birçok öğrenci aynı anda cevap vermeye çalışmakta ve sınıfta bir gürültü oluşmaktadır. Uzaktan eğitimde kullanılan uygulama özellikleri üzerinden sorulara cevap vermesi için öğrencilere sırayla söz hakkı vermek üzere kamera veya mikrofonunu açıp kapatarak bunun önüne geçilmektedir.” (MK4-60) şeklinde ifade etmiştir.

4.2.1.3. III. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklar

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.3.’te, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.3: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

Ana Tema	
Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitimin “Velilerle İletişim Açısından” Öğretmenlere Sağladığı Kolaylıklar	
Alt Temalar	f
Birebir iletişimin daha sık ve sürekli olmasının sağlanmasıyla öğretmen-veli arasındaki bağın kuvvetlenmesi.	28

Yüz yüze eğitim zamanında okula gelememe mazeretleri olan velilerle zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın rahat iletişim kurulması.	15
Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci gözetiminin veli sorumluluğunda olması nedeniyle veli ile iletişim üzerinden öğrenci takibinin kolaylaşması.	15
Velilerin öğretmen ve öğrencileri ders işlenirken takip etme imkânının olması. Otokontrolün sağlanması.	12
Telefon ve uygulamalar aracılığıyla yazılı, sözlü ve görüntülü doğrudan görüşme yapılabilmesi.	11
Mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla velilerle kolay, anlık ve hızlı toplu ya da bireysel iletişimin sağlanması.	11
Performans ödevleri, sınavlar ve paylaşımlardan (iletişim grupları ve EBA üzerinden) bildirimlerle velilerin de haberdar edilmesi. Öğrenci otokontrolünün sağlanması.	11
Veli toplantılarının ihtiyaç duyulduğu zaman, çalışma saatleri dışında da topluca görüntülü ve sesli olarak yapılabilmesi.	11
Birden fazla kişisel iletişim bilgilerinin bilinmesiyle öğretmen ve velilerin birbirlerine ulaşılabilirliğinin kolaylaşması.	10
Veli aracılığıyla iletilen öğrenci problemlerine anlık müdahale edilerek çözüm üretilebilmesi.	7
Veli eğitimlerinin canlı, görüntülü ve sesli iletişim uygulamaları üzerinden yapılması.	2
Uzaktan eğitimin velilerle iletişim açısından herhangi bir kolaylık sağlamaması.	1

Tablo 4.3. incelendiğinde, Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, en çok *birebir iletişimin daha sık ve sürekli olması sağlanarak öğretmen-veli arasındaki bağın kuvvetlendiği* (f=28) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-6, konuya ilişkin görüşünü, “*Uzaktan eğitim veli ile öğretmen iletişiminin güçlenmesini sağlamıştır. Veliler öğrenci üzerinde öğretmenin ne kadar etkili olduğunun bu süreçte daha çok farkına varmıştır. Öğrenci başarısı için öğretmen ile veli iletişiminin olumlu sonuçları net bir şekilde gözlenmiştir. Veli ile öğretmen arasındaki iletişim bağı güç kazanmıştır.*” (FK3-6) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, “*...Velilerle özellikle sınıf öğretmeni olduğum sınıfın velileriyle birebir telefon görüşmelerimiz oldu. Daha önceleri daha çok veli*

toplantılarında görüştiğimiz velilerle daha sık iletişimde olmak öğretmen ve veli arasındaki samimi yaklaşımı artırdı...” (AK4-21) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-35, konuya ilişkin görüşünü, *“Özellikle öğrencilerin derse katılımını sağlamak için, öğrenci velileri ile daha sık iletişim kurduk. Bu sık görüşmeler öğretmen ve veli arasındaki bağı kuvvetlendirdi.” (ME4-35) şeklinde belirtmiştir.*

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *yüz yüze eğitim zamanında okula gelememe mazeretleri olan velilerle zaman ve mekân sınırlaması olmaksızın rahat iletişim kurulduğunu (f=15) ifade etmiştir.*

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, konuya ilişkin görüşünü, *“Veliler bizimle daha rahat iletişim kurabildi. Önceden okula gelemiyorlardı ama şimdi istedikleri zaman nerede olurlarsa olsunlar telefonla rahatlıkla ulaşabiliyorlar...” (FE2-2) şeklinde ifade etmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-19, *“Yüz yüze eğitim zamanında işleri dolayısıyla okula gelemeyen veliler için iletişimde zaman sınırı ve okulda bulunma zorunluluğu ortadan kalktı. Velilerime gerekli bilgilendirmeleri zamanında yapabilme ve kısa sürede geri dönüt alabilme imkânı sağladı.” (AK3-19) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-40, konuya ilişkin görüşünü, *“Velilerin daha önce öğrenci durumlarını görüşmek üzere okula davet edildiklerinde ileri sürdüğü çeşitli bahaneleri (iş, çocuk, aile sorumluluk vs.) ortadan kaldırması açısından güzel oldu. Çünkü çevrimiçi eğitim, veli ile her zaman her ortamda görüşme şansı verdiğinden dolayı bu bahaneleri ortadan kaldırdı...” (MK3-40) şeklinde belirtmiştir.*

Öğretmenler (f=15), *uzaktan eğitim sürecinde öğrenci gözetiminin veli sorumluluğunda olması nedeniyle veli ile iletişim üzerinden öğrenci takibinin kolaylaştığını belirtmişlerdir.*

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 2-3, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğrenci velinin sorumluluğunda olduğu için veliyle iletişim güçlendi. Velinin öğrencisini gözlemleme*

imkânı arttı ve bu sayede öğrencisiyle ilgili daha gerçekçi bir imaj oluşturabildi.” (FK2-3) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, “*Uzaktan eğitim sürecinde en avantajlı grubun veliler olduğunu düşünüyorum. Çünkü veli isterse hem öğrencisini hem de öğretmeni takip edebiliyor ve eğitim içeriğine de ulaşabiliyor. Ailelerin uzaktan eğitimin daha iyi yürütülebilmesi için öğretmenlere destek olması gerekiyor. Çünkü öğrencinin evde yaptığı çalışmaları velinin geri bildirimi olmadan öğretmenin bilmesi mümkün değildir. Veliler anlık mesajlaşma programları vasıtasıyla doğrudan öğretmenlere ulaşarak geribildirimde bulunabildiler. Böylelikle öğrenci takibi kolaylaşmış oldu.”* (AE4-22) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-37, konuya ilişkin görüşünü, “*...Uzaktan eğitimde velilerle iletişimimiz daha kolaylaşmış oldu. Öğrenci derse girmediği zaman veli bizimle ders var mı ya da bizim veliye ulaşp öğrenci neden dersleri takip etmiyor şeklinde iletişimimiz oldu. Öğrencinin derse engel durumunu öğrenme veya öğrencinin derse devamının takibinde veli ile birlikte derslere katılmaları açısından etkili olmuştur.”* (ME2-37) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *velilerin öğretmen ve öğrencileri ders işlenirken takip etme imkânı bulduğunu, böylelikle otokontrolün sağlandığını* (f=12) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “*Çocuklar dersleri evden dinlediği için veliler de kulak misafiri olup çocuğunun derste hal ve hareketlerini birebir görebildi...*” (FE4-7) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-25, “*...Velilerin birçoğunun öğrencisi ile canlı ders esnasında aynı ortamda bulunmaları sebebiyle dersleri takip ettiler. Veli uzaktan eğitim ile eğitim-öğretim faaliyetlerinde daha etkili oldu. Gerektiği durumlarda çocuğunun derslere katılması, aktif olması hususunda kontrol edip uyardılar.”* (AK4-25) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-53, konuya ilişkin görüşünü, “*Veliler öğrencisinin eğitim durumunu, derse olan ilgisini, başarısını, ilgi ve*

ihtiyaçlarını fark etmesi ve çocuklarını gelecek hayata yönlendirmesi açısından yaralı olduğu düşüncesindeyim. Çünkü çocuğunun evde eğitim görmesi velinin bire bir çocuğu tanımasını ve takip etmesi öğretmenle iş birliği içinde olmasını sağladı.” (MK4-53) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=11), *telefon ve uygulamalar aracılığıyla yazılı, sözlü ve görüntülü doğrudan görüşme yapılabildiğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, *“Veli iletişimi normal dönemden daha çok oldu. Özellikle telefon görüşmelerinin sıklığı arttığı için bire bir etkileşim daha çok oldu. Whatsapp üzerinden gruba veya doğrudan velilere mesaj ve dosya paylaşımı sürekli yapıldı...”* (FK3-9) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-11, konuya ilişkin görüşünü, *“Sınırlı olan veli iletişimi uzaktan eğitim ile daha rahat hale geldi. Önceden sadece okulda öğrencisinin durumunu sorabileceğini düşünen, bunun için de okula sık uğramayan veliler telefon uygulamaları üzerinden daha sık ve rahat bir şekilde bizlerle yazılı, sesli veya görüntülü iletişime geçebildiler.”* (AE3-11) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, konuya ilişkin görüşünü, *“Veliler öğrencileri ya da dersimizle ilgili herhangi bir konuda görüşmek istediklerinde biz öğretmenlerle mesaj veya telefon görüşmesi yoluyla ya da whatsapp üzerinden yazılı veya görüntülü görüşme konuşabilme imkânımız oldu. Ayrıca isteyen velilerle randevulaşarak okulumuzda mesafe ve hijyen kurallarına dikkat edilerek öğretmen-veli görüşmesi de yapılmıştır.”* (MK4-38) şeklinde ifade etmiştir.

(f=11) ile öğretmenler, *mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla velilerle kolay, anlık ve hızlı toplu ya da bireysel iletişim sağlandığını* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, *“...Anlık iletişim programları sayesinde veliler ile iletişimimiz daha hızlı bir şekilde gerçekleşebildi.”* (FE4-7) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-13, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitim öğrencilerin yanı sıra velilerle de sıklıkta iletişim kurmaya imkânı sağladı. Farklı iletişim kaynakları kullanarak var olan sorunların çözümlerine alternatifler sunuyor.*

Okul idaresi veliler ile cep telefonlarına SMS yolu ile iletişim kurdu. Onları önemli konularda bilgilendirdi. Bizlerde öğrencilerimize telefon numaralarımızı verdik. Gerekli olduğu durumlarda velilerimiz bizlere ulaştılar. Whatsapp üzerinden kurulan gruplarda veya doğrudan karşılıklı paylaşımlarda bulunduk. Bu süreç bizlere anlık ve hızlı iletişim imkânı sağladı.” (AK2-13) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-51, “Pandemi süreci uzaktan eğitimle birlikte velilerimizin dijital okuryazarlık oranının artmasına sebep oldu. Öğrenci ve veli gruplarından anlık olarak yapılan bilgilendirmeler sayesinde velilerimiz resmî olmayan sosyal medya hesaplarından yapılan yanlış açıklama ve bilgi kirliliğinden kurtulmuş oldu. Velilerimizin eğitim-öğretim üzerinde daha olumlu izlenimleri oluşması sağlandı. Velilerimiz gruplardan toplu yapılan açıklamaları takip edip okuduklarından tek tek okulu arayıp bilgi sormak zorunda kalmadılar.” (ME4-51) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *performans ödevleri, sınavlar ve paylaşımlardan (iletişim grupları ve EBA üzerinden) bildirimlerle velilerin de haberdar edildiğini, öğrenci otokontrolünün sağlandığını* (f=11) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, “...Öğrencilere EBA dan verilen ödevlerden velilerin de haberi oldu ve çocuklarını ödev yapmaya teşvik ettiler...” (FE4-7) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, “...Whatsapp gruplarında sınıfların veli grubu oluşturuldu. Her türlü bilgiyi, duyuruları, öğrencilerin devamsızlıklarını, ödev yapma durumlarını, sınav tarihlerini gruplarda veya özelden paylaşabiliyoruz. Öğrenci sorumluluklarından ve durumlarından haberdar olan veliler öğrenci otokontrolünü sağladılar...” (AE2-20) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, konuya ilişkin görüşünü, “Uzaktan öğretim sadece öğrenciler için değil veliler ile de iletişim kurmayı sağlıyor. Uzaktan eğitim araçları velilerin daha sağlıklı eğitim sürecini takip etmeyi sağladı. Yapılan sınavları, verilen ödevleri, yapılan değerlendirmeleri doğrudan EBA üzerinden görmeye imkân verdi.” (ME4-36) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler (f=11), *veli toplantılarının ihtiyaç duyulduğu zaman çalışma saatleri dışında da topluca görüntülü ve sesli olarak yapılabilmesini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-1, *“Yine bu dönemde öğrenci velileriyle de yakın diyalog içinde bulunma şansını ve onları ailece yakından tanıma fırsatım oldu. Çok daha iyi oldu. Zoom ve whatsapp üzerinden sesli ve görüntü görüşmeleri okul mesai saatleri dışında da gerçekleştirebildik...”* (FK4-1) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, *“...Online veli toplantıları yaparak öğrencilerimizin durumlarını görüşme fırsatımız oldu. Normal eğitim sürecinde işlerinin yoğunluğu yüzünden okula gelemeyen velilerimiz uzaktan eğitim sürecinde zaman ve mekân sınırı olmadan toplantılara katılma ve bizlerle canlı görüntülü görüşme imkânları oldu...”* (AK4-21) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-34, konuya ilişkin görüşünü, *“Velilerimizle whatsapp, sms veya doğrudan telefon ile görüşmeler şeklinde iletişim sağladık. En azından en fazla yılda iki sefer toplantılara dahi okula gelmeyen velilerimizle (bahaneleri kalmadığı için) dijital iletişim kanalları ve uygulama programları üzerinden sesli veya görüntülü iletişim kurma imkânı oldu. Gerek topluca gerek bireysel toplantılar yaptık.”* (ME2-34) şeklinde ifade etmiştir.

(f=10) ile öğretmenler, *birden fazla kişisel iletişim bilgilerinin bilinmesiyle öğretmen ve velilerin birbirlerine ulaşılabilirliğinin kolaylaştığını* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, konuya ilişkin görüşünü, *“Cep telefon numarası, whatsapp ve diğer iletişim kanalları üzerinden veliler ve öğretmenler birbiriyle çok daha kolay ve hızlı bir şekilde ulaşma imkânına erişmiş oldular. Ulaşmak isteyen veli veya öğretmen ulaşamadığı zaman diğer iletişim kanalını kullanarak ulaşmaya çalıştı. İşin özeti iki tarafta kolay ulaşılabilir oldu.”* (FK3-8) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-24, konuya ilişkin görüşünü, *“Pandemi öncesi dönemde velilerle iletişim çok gerekli olmadıkça sadece okul toplantılarında sağlanırdı. Ancak öğrencilerle olduğu kadar velileri de kapsayan whatsapp grupları onlara daha kolay ve hızlı ulaşmamızı sağladı. Veli için de bize ulaşmak kolaylaştı.”* (AE4-24) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-43, “*Teknolojinin getirdiği farkındalık ve ulaşılabilirlik sayesinde bu süreçte öğrencilerimiz ile birlikte velilerimizde yüz yüze eğitime oranla daha çok eğitim-öğretim sürecine dâhil oldular. Bundan dolayı veli-öğrenci-öğretmen iletişiminin ulaşılabilirlik noktasında da güçlendiğini düşünüyorum...*” (ME3-43) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *veli aracılığıyla iletilen öğrenci problemlerine anlık müdahale edilerek çözüm üretilebildiğini* (f=7) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, konuya ilişkin görüşünü, “*...Uzaktan eğitimde çeşitli iletişim kanallarıyla veliyi daha kolay bilgilendirebiliyoruz. Ayrıca veli bir problem olduğu zaman biz öğretmenlere bu yollarla çok daha rahat ulaşabiliyor. Bizde aciliyet durumuna göre problemle ilgili anında çözüm üretip geri dönebiliyoruz.*” (FK4-4) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, “*...Pandemi sürecinde öğrencilerin ne gibi problemler yaşadıklarını velileri vasıtasıyla öğrendim. Problem yaşayan öğrencilerin sıkıntılarını gidermek için neler yapılması gerekiyorsa yaptım. Örneğin benim sınıfımda psikolojik sıkıntı yaşayan üç öğrencim oldu. Bu öğrencilerden birini çocuk psikoloğuna, diğerini okul rehber öğretmenine yönlendirip problemlerini giderdik. Üçüncü öğrencimle bizzat ben ilgilenerek hemen hemen her gün telefonla konuştuk.*” (AK4-21) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-50, konuya ilişkin görüşünü, “*...Ev hayatında uzaktan eğitimde problem yaşayan öğrenci bunu dile getirmekte yaşı itibari ile zorluk çekse de öğretmenler ile iletişim kuran veliler sayesinde bu sorunlar bizler tarafından öğrenildi ve çözümlendi.*” (MK2-50) şeklinde belirtmiştir.

(f=2) ile öğretmenler, *veli eğitimlerinin canlı, görüntülü ve sesli iletişim uygulamaları üzerinden yapıldığını* bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, konuya ilişkin görüşünü, “...*Gerektiği zaman velilere dijital uygulamalar üzerinden toplantılar yapıldı, eğitimler verildi. İletişime geçen her veli, bu süreçten olumlu anlamda yararlandı ve öğrencilerimizin de sürece uyum sağlamasına destek verdi.*” (AK3-16) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-49, “...*Normal zamanda toplantılara katılmayan veya katılamayan velilerimizle de çevrimiçi toplantılarla iletişim kurabildim ve bazı önemli konularda (Afet Eğitimi, Pandemi gibi konularda) bilgilendirme yapabilme imkânına kavuştum.*” (ME4-49) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin “velilerle iletişim açısından” öğretmenlere sağladığı kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *uzaktan eğitimin velilerle iletişim açısından herhangi bir kolaylık sağlamadığını* (f=1) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-33, konuya ilişkin görüşünü, “...*Veli öğretmenin tüm iletişim bilgilerine sahip olduğundan her koşulda kolayca iletişim kurar oldu. Öğretmen olarak veli ile zaten normal şartlarda da ihtiyaç halinde iletişim kurabiliyorduk. Bir artısı olmadı. Ancak velilerle pek bir görüşme ihtiyacı doğmadı desem yeridir.*” (ME4-33) şeklinde belirtmiştir.

4.2.1.4. IV. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklar

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklara ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklara ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.4.’te, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.4: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

<i>Ana Tema</i>	
Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitimin Öğretmenlere Sağladığı “Diğer” Kolaylıklar	
<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Aile bireyleriyle birlikte daha fazla zaman geçirilmesi. Kendi çocuklarının gelişimlerinin daha yakından takip edebilme imkânının elde edilmesi.	9
Zaman kaybının, ulaşım zorlukları ve masraflarının ortadan kalkması.	7
Bilişim Teknolojileri aracılığıyla eğitim verilmesinin, materyal geliştirilmesinin vs. farklı bir eğitim boyutunun gelişmesine sebep olması.	2
Zamandan tasarruf edilmesiyle başka öğrenme/öğretme fırsatlarının ortaya çıkması.	2
Velilerin öğretme-öğrenme ortamını canlı izleme imkânı bulmasıyla öğretmenlerin yaşadığı zorlukları görerek empati kurmalarını sağlaması.	1
Öğrencilerin okulun, yüz yüze eğitimin değerini daha iyi anlaması.	1
Akran etkisi ve özentisi ile başlanacak zararlı alışkanlıkların kazanılma ortamlarının ortadan kalkması.	1
Virüs ve diğer hastalıkların bulaş riskinin ortadan kalkması.	1

Tablo 4.4. incelendiğinde, Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklara ilişkin öğretmenler, en çok *aile bireyleriyle birlikte daha fazla zaman geçirildiği, kendi çocuklarının gelişimlerini daha yakından takip edebilme imkânı elde edildiği* (f=9) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, konuya ilişkin görüşünü, “*Aile bireyleriyle daha fazla zaman geçirme imkânı bulurken kendi çocuklarımızın gelişimlerini daha yakından takip etme imkânı bulduk...*” (FE4-5) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, “*Pandemi süreciyle birlikte ailelerimizle daha çok zaman geçirme ve yapmayı sürekli ertelediğiniz etkinlikleri beraberce yapma fırsatı bulduk. Ama bu durum sadece ev içindeki aktivitelerle sınırlı kaldı. Çocuklarımızın eğitimleri ile anlık ve yakından ilgilenemedik.*” (AE4-22) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-55, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitim süresince sürekli ev ortamında ders vermemden dolayı aileme ayırdığım zamanın daha fazla olmasına yardım etti. Çocuklarıma bu zorlu süreçte daha fazla zaman ayırarak onların problemleriyle ilgilenebilme kolaylığı sağladı.”* (ME4-55) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *zaman kaybının, ulaşım zorlukları ve masraflarının ortadan kalktığını* (f=7) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, *“...Bu durum ayrıca ekonomik olarak da olumlu bir durum yarattı. Çünkü okulum evime epey uzak.”* (AE2-20) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-35, *“Okula gidip, gelirken yolda harcadığımız zaman bize kaldı ve bu şekilde trafikte kaldığımız süre azaldı. Hem trafik stresi azaldı hem de kendimize ayırabileceğimiz zaman arttı.”* (ME4-35) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-44, konuya ilişkin görüşünü, *“...Zamandan ciddi manada tasarruf etmemi sağladı. Okulum ile evim arasında ciddi trafikli bir güzergâh var. Yola çıkmak okula ulaşana kadar benim için büyük bir stres. Yolculuğum çoğu kez ara sokaklarda geçiyor ve başıma ters bir durum gelmesi halinde yalnız başıma yaşayabileceklerimi düşünmek okulumun bahçesine girene kadar beni strese sokuyordu. Bu süreçte bu psikolojik gerginliği daha az yaşamam süreci daha verimli geçirmeme katkı sağladı diyebilirim. Ekonomik yönden de olumlu katkıları oldu.”* (MK2-44) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *bilişim teknolojileri aracılığıyla eğitimin verilmesinin, materyal geliştirilmesinin vs. farklı bir eğitim boyutunun gelişmesine sebep olduğunu* (f=2) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-15, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitim birçok öğretmenin bilişim alanında kendisini daha fazla geliştirmesine imkân sağladı*

ve geliştirilmiş çok farklı eğitim-öğretim materyallerinin ders sırasında kullanılabileceğini zorunlu olarak da olsa fark ettirdi. Bu durumun pandemi süreci sona erdikten sonrada mesleğine saygısı olan meslektaşlarının ders içeriğini zenginleştirme açısından ufku genişlettiğine hiç şüphem yoktur.” (AE4-15) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, “...Bilişim Teknolojileri aracılığıyla eğitimde yeni bir boyutun gelişimine katkı sağladı.” (AK4-21) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=2), zamandan tasarruf edilerek başka öğrenme/öğretme fırsatlarının ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, konuya ilişkin görüşünü, “Uzaktan eğitim yüz yüze eğitimde kaybettiğim zamandan ötürü bana başka öğrenme/öğretme fırsatları sundu...” (AK4-12) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-46, konuya ilişkin görüşünü, “Öğretmen ve öğrenciler evden eğitim faaliyetlerine katıldıklarından, fiziksel eğitim ortamına erişmek için harcadıkları zamandan tasarruf etmektedirler. Kazanılan bu zaman yeni öğrenmelere kaynak oluşturmuştur.” (ME2-46) şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklara ilişkin öğretmenler, velilerin öğretme-öğrenme ortamını canlı izleme imkânı bulduğunu, öğretmenlerin yaşadığı zorlukları görerek empati kurmalarını sağladığını (f=1) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, “Çocuklarının derse katılmadaki isteksizliğini ve motivasyonsuzluğunu canlı canlı gören bazı veliler, bizlerin ne kadar zor bir iş yaptığımızı gördüklerini belirttiler.” (MK4-52) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=1), okulun ve yüz yüze eğitimin değerini öğrencilerin daha iyi anladığını belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, “Öğrenciler okulundan ve arkadaşlarından bu kadar uzak kaldığı için ve sosyalleşemediği için okulun değerinin çok daha iyi anlamış oldular.” (FK4-4) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

(f=1) ile öğretmenler, *akran etkisi ve özentisi ile başlanacak zararlı alışkanlıkların kazanılma ortamlarının ortadan kalktığını* bildirmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, “...Ortaöğretim öğrencilerinin akranlarının etkisinde kalarak ve özenerek bütün mamulleri veya diğer zararlı maddelere başlama riski ortadan kalktı. Ailesinden gizli sigara vb. maddeleri kullanan öğrenciler evde ve ailelerinin yanında oldukları için bu tür maddeleri bırakmak zorunda kaldılar...” (MK4-52) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladığı “diğer” kolaylıklara ilişkin öğretmenler, *virüs ve diğer hastalıkların bulaş riskinin ortadan kalktığını* (f=1) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, “Öğrenciler, soğuk havada erken saatlerde evden çıkarak okula gelmek durumunda kaldıklarında soğuk algınlığı ve gribal enfeksiyona yakalanabiliyordu. Bu durum evden derse katıldıkları için ortadan kalktı. Grip gibi enfeksiyonlara yakalanan öğrencilerin bunu sınıfta arkadaşlarına bulaştırma riski ortadan kalktı...” (MK4-52) şeklinde belirtmiştir.

4.2.2. Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu zorluklar

Bu başlık altında, pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin (öğretim açısından, öğrenci ile iletişim açısından, velilerle iletişim açısından ve diğer açılardan) öğretmenlere sebep olduğu zorluklara ilişkin ana temalara, alt temalara, frekans değerlerine ve öğretmen görüşlerine yer verilecektir.

4.2.2.1. V. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklar

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.5.’te, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.5: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

<i>Ana Tema</i>	
Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitimin Öğretmenlere “Öğretim Açısından” Sebep Olduğu Zorluklar	
<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
BT araçlarının olmaması, yetersizliği veya paylaşılması zorunluluğu, uzaktan eğitim sistemi ve internet altyapısından kaynaklı problemler, elektrik kesintisi vs. gibi nedenlerin derse katılımı ve öğretimi engellemesi.	38
Çevrim içi canlı ders esnasında öğrencilerle göz teması kurulamaması. Öğrencilerin ders konularını anlayıp anlamadığının doğrudan tespit edilememesi.	25
Sürekli ekran karşısında hareketsiz kalmanın, sosyalleşememenin derse olan ilgiyi ve katılımı azaltması. Öğrenciyi motive etmekte güçlüklerin yaşanması.	24
Öğrencilerin canlı ders esnasında kamera ve mikrofonlarını açmaması, açmak istememesi, canlı dersten çıkması, gerçekte dersi takip edip etmediğinin bilinmemesinin geri bildirimi engellemesi.	24
Devam zorunluluğunun olmaması, sınav ve not konusundaki belirsizliklerin olması, “nasıl olsa sınıfı geçeceğim” algısının öğrencilerin derse katılımını giderek azaltmasının öğretimi engellemesi.	23
Çevrim içi canlı derslerin monolog şeklinde işlenmesi. Öğrenci katılımının azalmasıyla zamanla robotlaşma ve kendi kendine ders işliyormuş hissinin oluşmasına sebep olmasıyla mesleki hazzın ortadan kalkması.	16
Uygulamalı derslerin ve uygulama yapılması gereken ders konularının öğretiminde sıkıntıların yaşanması.	15

Ev ortamındaki aşırı konfor veya konforsuz ortamın öğretimi olumsuz yönde etkilemesi.	12
Öğrencilerin öğrenme kazanımlarını ölçme ve değerlendirmede zorlanması.	11
Öğretmen aktifken öğrencinin pasif kalmayı tercih etmesi. İletişimin çoğu zaman tek taraflı olmasının ders konularının hızlı anlatılmasına sebep olması.	9
Uzaktan eğitimle ilgili bilgi, beceri ve tecrübe eksikliğinin eğitimi olumsuz etkilemesi.	9
Dijital okuryazarlığın yeterli olmamasının dersin yürütülebilmesi açısından zorluklara sebep olması.	8
Sürekli değişen kararların eğitim-öğretimi olumsuz etkilemesi.	8
Maddi yetersizlikler nedeniyle bir işte çalışmak zorunda olan öğrencilerin devamının sağlanmasında zorluk çekilmesi.	8
Öğretmenin fiziksel olarak öğrencisine etki edememesinin aralarındaki duygusal bağın zayıflamasına sebep olması.	7
Evde ebeveynleri olmayan, yaşları itibarıyla görev ve sorumluluk bilinçleri tam manasıyla oluşmayan öğrencilerin canlı derslere katılımının sağlanmasında zorluk çekilmesi.	7
Öğrencilerin tamamının uzaktan eğitimden aynı verimlilikte faydalanamamasının öğrenciler arasındaki bilgi farkının açılmasına neden olması.	7
Öğrencilere iletilen proje / performans ödevlerinin birçoğunun yapılmaması. Yapılanların da kontrol edilmesinde ve değerlendirilmesinde zorlanması.	6
Uzaktan eğitime uygun ders materyali hazırlamakta zorlukların yaşanması. Daha fazla zaman harcanması.	5
Okuldaki araç, gereç ve materyallerin ev ortamında bulunmamasının dersin işlenişini olumsuz etkilemesi.	4
Uzaktan eğitim sistemi üzerinden yayımlanan materyal ve eğitim videoları gibi içeriklerin her ders için bulunmaması, var olanların da anlatımının sıkıcı ve durağan olmasının öğretimi olumsuz etkilemesi.	4
Eşlerin ikisinin de öğretmen olmasının, okul çağındaki çocuklarının da evde bulunmasının her odanın birer sınıfa dönüşmesine ve olumsuz eğitim-öğretim ortamının oluşmasına sebep olması.	2
Çevrim içi canlı ders anlatırken mimikleri kullanamamanın anlatımı zorlaştırması ve motivasyonu düşürmesi.	2
Kaynaştırma ve özel eğitim öğrencilerinin öğretimlerinde zorluklar yaşanması ve verim alınamaması.	2

Uzaktan eğitime uygun müfredat güncellemesi yapılmadan yüz yüze eğitim müfredatının uzaktan eğitimde aynen uygulanmaya çalışılmasının zorluklara neden olması.	1
Öğretmen-öğrenci etkileşiminin yanı sıra öğrenci-öğrenci etkileşimini sağlamakta da zorlukların çekilmesi.	1
Ders süresinin azaltılması ile birlikte ders süresinin verimli kullanılamaması.	1
Öğrencileri yüz yüze eğitimde olduğu gibi detaylı tanıma imkânının olmaması.	1
Velilerin de çevrim içi canlı dersleri izliyor olmasının öğretmenlerin ders esnasında kısıtlı hareket etmelerine ve tedirgin olmalarına sebep olması.	1

Tablo 4.5. incelendiğinde, pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, en çok *bilişim teknolojileri araçlarının olmaması, yetersizliği veya paylaşılması zorunluluğunun, uzaktan eğitim sistemi ve internet altyapısından kaynaklı problemlerin, elektrik kesintisi vs. gibi nedenlerin derse katılımı ve öğretimi engellediği* (f=38) görüşünü belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, konuya ilişkin görüşünü, “*Evde birden fazla uzaktan eğitim alan-veren kişi olmasından kaynaklı teknolojik araçların veya internet yetersizliğinin yol açtığı derse katılamama durumu en büyük dezavantaj oldu. Öğrencilerin donanım ve altyapıya sahip olmaması (bilgisayar, telefon, tablet, internet vb.) derse katılımlarını engellemiştir. Öğrencilerin evlerinde internet problemi yaşamalarından dolayı derslere tam katılım sağlanamamıştır...*” (FK4-4) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, “*...Öğrencilerin yeterli bilişim teknolojileri araçlarına (bilgisayar, tablet vs.) sahip olmaması canlı derslere katılmalarını engelledi. Uzaktan eğitim süreci içerisinde aynı ev içerisinde birden fazla öğrencinin bulunması bilişim teknolojileri araçlarının sıralı kullanılmasına yol açarak öğrenme kayıplarına neden oldu...*” (AK4-12) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-49, konuya ilişkin görüşünü, “*Ülke olarak dijital okuryazarlığımızın ve internet altyapımızın istenilen düzeyde olmaması, ailelerde ekonomik nedenlerden dolayı bilişim araçlarına sahiplik oranının*

düşük olması uzaktan eğitimde zorluklara yol açan sebeplerdendir. Evde aynı anda ve saatlerde dört kişinin uzaktan eğitim yapması nedeniyle internette bağlantı kopmaları, bazen de elektrik kesintilerinin olması ve ev ortamında istediğim ortamın sağlanamayışı kaygı ve strese yol açtı. Bu sebeplerden ötürü uzaktan eğitimde eğitim-öğretim açısından ciddi zorluklar yaşandı.” (ME4-49) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *çevrim içi canlı ders esnasında öğrencilerle göz teması kurulamadığını, öğrencilerin ders konularını anlayıp anlamadığının doğrudan tespit edilemediğini (f=25) ifade etmiştir.*

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-1, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğrencini yüzüne, gözlerine bakıp onun ne düşündüğünü ve anlayıp anlayamadığını tespit edememek, tahtayı kullanamamak çok ama çok eksik kaldı ve çok zorlandım.” (FK4-1) şeklinde ifade etmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, *“Öğretim açısından yaşadığım en büyük zorluk öğrencilerimi gözlemleyememek. Sınıf ortamında gözlerinin içine bakarak dersi anlayıp anlamadıklarını anlayabiliyordum...” (AK4-21) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, konuya ilişkin görüşünü, *“...Yüz yüze eğitimde öğrencilerin göz teması ve mimikleri dahi öğretim açısından bize bir geri bildirimdir. Uzaktan eğitimde bunun eksik olması öğrencinin konuları kavrayıp kavramaması konusunda bize geri bildirim sağlayamamıştır...” (ME2-48) şeklinde belirtmiştir.*

Öğretmenler (f=24), *sürekli ekran karşısında hareketsiz kalmanın, sosyalleşememenin derse olan ilgiyi ve katılımı azalttığını, öğrenciyi motive etmekte güçlükler yaşandığını belirtmişlerdir.*

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 2-3, *“...Öğrenciler ekran karşısında hareketsiz kalarak odaklanma becerisinin düşmesi ve motivasyon eksikliği yaşamaktadırlar. Öğrenciyle karşı karşıya olamadığımız için öğrenme eksikliklerini ve yeterliliklerini somut olarak*

kontrol edemez olduk. Ayrıca sosyalleşememe eksikliğinden kaynaklı olarak derslere ilgi azalmaktadır...” (FK2-3) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-23, “...sosyalleşememekten, uzun süreli ekran başında durmaktan kaynaklı motivasyon düşüklüğü ile derse olan ilginin azalması, öğrencilerin bir sonraki derse katılımlarının azalması pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitimi zorlu bir hale getirmiştir...” (AK4-23) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-55, konuya ilişkin görüşünü, “Uzaktan eğitimin en büyük sıkıntısı meslek derslerinde uygulama ortamının olmaması ve öğrencilerin uygulama yapamaması nedeniyle amaçlanan hedeflerin çok küçük bir kısmına ulaşmayı sağlıyor. Bu nedenle ekran karşısında uzun süre geçiren öğrenciler sıkılıp ilerleyen süreçte derse katılım sağlamıyor. Buda hedeflenen kazanımların eksik kalmasına neden oluyor...” (ME4-55) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, öğrencilerin canlı ders esnasında kamera ve mikrofonlarını açmaması, açmak istememesi, canlı dersten çıkmasının gerçekte dersi takip edip etmediğinin bilinmemesinin geri bildirimi engellediğini (f=24) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-19, “...Öğrencilerin kameraları kapalı olduğu için bağlantıda olsalar dahi dersi takip edip etmediklerini anlayamıyoruz. Bazen dersle ilgilenmedikleri için, bazen ev ortamı müsait olmadığından mikrofonu dahi açmak istemediler...” (AK3-19) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-44, konuya ilişkin görüşünü, “...Ben yüz yüze eğitimde derslerimin ilk 10 dakikasını bir önceki konularımın tekrarına ayırır bunu da öğrencilerime sorduğum sorular ve aldığım cevaplarla yapardım. Fakat bu süreçte soru sorduğum öğrencinin pat diye dersi kapatması, saygısız bir şekilde dersten çıkmasına kadar bana kendimi kötü hissettirecek yaşadığım süreci sorgulatacak durumlar yaşadım. En başından beri kameraları zaten açtırmıyorduk. Fakat bir soru sorduğumuz zaman kamera veya en azından mikrofonlarını açmaları gerektiği halde açmak istemediler. Mikrofonun çalışmıyor vs. bahaneler ürettiler...” (MK2-44) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-50, konuya ilişkin görüşünü, *“...Yüz yüze eğitimde öğrencilerle karşılıklı işlenen derslerde olumlu ya da olumsuz dönütler almak mümkünken uzaktan eğitimde öğrenci sorulan soruya cevap vermek istemezse hiçbir şekilde mikrofon açmayarak dersin karşılıklı işlenmesini engellendi. Dersi dinleyip dinlemediğini anlayamadık...”* (MK2-50) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler (f=23), *devam zorunluluğunun olmaması, sınav ve not konusundaki belirsizlikler, “nasıl olsa sınıfı geçeceğim” algısının öğrencilerin giderek derse katılımını azalttığını, öğretimi engellediğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, *“Her ne kadar bazı avantajları varsa da yüz yüze eğitimin kesinlikle yerini tutmayacağı aşikâr. Öğrencilerin derse odaklanmaları, okuldaki disiplin ile beraber işi ciddiye almamaları konusunda sıkıntılara sebep oldu bu süreç. Sınavların sayısının azlığı ve notlar konusundaki belirsizlik işin öneminin öğrenciler tarafından algılanmasını sekteye uğrattı. Yer yer dönemsel katılımlar azaldı. Bir üst sınıfa geçişteki beklentiler eğitim-öğretimi kısıtlı hale getirdi...”* (FE2-2) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-13, konuya ilişkin görüşünü, *“...Uzaktan eğitimde devam zorunluluğunun olmaması ders verimliliğini düşürüyor ve derse katılımı azaltıyor. Alınan kararların (sınav sayısı ve tarihleri, ders notlarının dönemsel seçime bırakılması vs.) belirsizlikle beraber vurdumduymazlığı da beraberinde getirmesi derslere katılımı ciddi oranda azaltarak eğitim-öğretim faaliyetleri neredeyse durma noktasına getirdi...”* (AK2-13) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-57, konuya ilişkin görüşünü, *“...Öğrencilerin devamsızlık yapmaları konu bütünlüğü açısından sıkıntılar doğurdu. Müfredatta konu boşluklarına yol açtı. Bu durum öğrencilerin daha fazla dersten kopmasına sebep oldu. Tüm bunlara ilaveten devam zorunluluğun olmaması, ölçme değerlendirme konularının bakanlık kararıyla kısıtlanması, hatta öğrencilere imtihanlara girip girmemesi konusunda bir serbestlik tanınması derslere ilgiyi ve katılımı çok kötü etkilemiştir.”* (ME2-57) şeklinde ifade etmiştir.

(f=16) ile öğretmenler, çevrim içi canlı derslerin monolog şeklinde işlenmesi, öğrenci katılımının azalması zamanla robotlaşma ve kendi kendine ders işliyormuş hissini oluşmasına sebep olduğunu ve mesleki hazzın ortadan kalktığını bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 3-10, konuya ilişkin görüşünü, “...Dersler çoğunlukla öğretmenin sunucu öğrencinin de dinleyici olduğu şekilde işlendi. Derse katılım çok olmasa da zaman zaman azaldı. Sürenin de kısıtlı olmasıyla karşılıklı diyaloga çok fazla girilemedi. Bazen kendi kendime konuştuğum, ders anlattığım hissine kapıldım. Bu da benim mesleki olarak tatminimi aşağı çekti.” (FE3-10) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, “...Şu an bu konuda oldukça zorlanıyorum. Sürekli derste “gençler anlaşıldı mı” diye sormaktan kendimi alamıyorum. Anlattığım dersin öğrencime ne kadar ulaştığını bilemiyorum. Bu en zor kısım bence. Ara sıra kendimi ders anlattığım bilgisayar karşısında robot gibi ders anlatırken buldum. Bu his yoksunu halim beni oldukça rahatsız etti...” (AK4-21) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-42, “...Derse girip ilgisiz kalanlar öğrenme ortamında sadece ismen gözüktüler. Yüz yüze derslerde bu öğrencileri motive etmek daha kolay oluyordu. Öğrencilerin derse katılım konusunda isteksiz olmaları; zaman zaman kendi kendime konuşuyormuş hissi verdi. Sınıf ortamındaki diyalog uzaktan eğitimde tam manasıyla gerçekleşmedi. Öğretmenlik mesleğine olan sevgimi sorgulamama neden oldu...” (ME2-42) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, uygulamalı derslerin ve uygulama yapılması gereken ders konularının öğretiminde sıkıntıların yaşandığını (f=15) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitimde laboratuvar ortamında işlenmesi gereken konularda sıkıntı yaşandı...” (FK3-9) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, “...Belirli konuların ve uygulamalı eğitimlerin gösterilmesinde sıkıntı yaşandı...” (AK4-12) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-32, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ayrıca özellikle uygulamalı atölye derslerinde uygulama yapamayıp ve anlattığımız konuların sadece teorik düzeyde kalması verimliliği çok ciddi anlamda düşürdü.”* (ME4-32) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=12), *ev ortamındaki aşırı konforun veya konforsuz ortamın öğretimi olumsuz yönde etkilediğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, *“...Öğrencileri derslere karşı motive etmede zaman zaman sıkıntılar yaşandı. Ayrıca her öğrenci için ev ortamı eğitime uygun olmayabiliyor ve bu da öğrencinin dikkatinin dış etkenlerden dolayı dağılmasına sebep olabiliyor...”* (FK4-4) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 1-28, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğretim açısından birçok zorluklara sebep oldu diyebiliriz. Zamandan ve mekândan bağımsız eğitim ortamı sunması çok büyük bir avantaj ve kolaylık dedik fakat aynı zamanda fiziksel sınıf ortamı olmaması ve ev ortamının sağladığı aşırı konforlu bir ortamda eğitimin ciddiyeti zedelendi diyebiliriz...”* (AK1-28) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-31, konuya ilişkin görüşünü, *“...Fakat uzaktan eğitimde öğrencilerin ne şekilde ders dinlediklerini bile bilmiyoruz. İnterneti olmayan, evde çok kardeş olduğu için her kardeş için derse bağlanacak yeterli bilgisayar ya da tablet olmaması gibi öğrencilerin bulunması bir yana derse bağlanıp da evlerinin ders dinlemeye müsait olmayan çok fazla öğrencimiz bulunmaktadır. Bütün öğrencilerimize ulaşamamak öğretmen olarak üzüyor bizi. Her öğrencinin eşit şekilde eğitim almasını istiyorken bu durum mesleki olarak eksik hissettiriyor. Öğrenci “Hocam derse bağlanıyorum ama evdeki sesteki sesi duyamıyorum. O yüzden derslere katılmayacağım.” diyen öğrencilerim var. Ders esnasında soru sorduğum öğrenci sesini açtığı anda annesi ve babası küfürle kavgaya başlamışlar. Bu durumda bir lise öğrencisinin arkadaşları önünde düştüğü durumu ve öğrencinin hissettiklerini tahmin edebilirsiniz. Böyle durumlarla karşılaşınca çaresiz hissediyorum. En kötüsü öğrencilere yardımda edemeyince çaresizlik hissi üzüntüyle birleşiyor...”* (MK3-31) şeklinde ifade etmiştir.

(f=11) ile öğretmenler, öğrencilerin öğrenme kazanımlarını ölçme ve değerlendirmede zorlandığını bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrenim seviyelerinin sağlıklı olarak ölçülememesi de bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır...” (FE4-5) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitim sürecinde öğrenmenin ölçme-değerlendirme basamağı ciddi anlamda sekteye uğradı. Düzenli bir ölçme-değerlendirme yapılamadığı gibi birliğin olduğu yahut adil bir ölçme değerlendirme durumu da söz konusu olmadı. Bence bu sürecin en büyük handikabı, eğitimde ölçme-değerlendirme basamağıydı. Bu konuda çok zorlandı.” (AK3-16) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, “...Öğrencilere gönderdiğimiz ölçme değerlendirme soruları, ödevler ya vaktinde yapılmıyor ya da hiç yapılmıyor. Dolayısı ile başarı durumlarını ölçmede de sıkıntı yaşıyoruz...” (MK3-47) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, öğretmenin aktifken öğrencinin pasif kalmayı tercih ettiğini, iletişimin çoğu zaman tek taraflı olmasının ders konularının hızlı anlatılmasına sebep olduğunu (f=9) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “Dersi anlatırken öğrenci pasif kalınca, tepkilerini ölçemeyince dersi daha hızlı anlattım. Orta ve hızlı öğrenen öğrenciler için sorun olmadı ancak geç öğrenen öğrenciler dersten koptu ve hatta derslere katılmamaya başladı...” (FE4-7) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, “...Yüz yüze eğitim öğrencinin daha çok aktif olduğu bir sistem üzerine kurulu iken uzaktan eğitimde öğrenci giderek pasifleşti ve eğitim öğretmen merkezli hale döndü. Öğrencinin konuyu anladığı farz edilerek konuların hızlı bir şekilde geçilmesine neden oldu. Öğretimin en basit tekniği olan soru-cevap tekniği dahi sorular karşısında cevapsız kalarak niteliğini kaybetti. Dönütlerin olmadığı yahut ısrarla sağlandığı bir derste de öğretmenin öğretim

faaliyetini sürdürme isteği ve direnci buruk bir hal aldı...” (AK3-16) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-39, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitimde öğretmen olarak öğrenciye göre çok daha fazla aktif oluyoruz. Ders anlatımında öğretmen olarak %80 ben aktif isem %20 öğrenciler aktif oluyor. Uygulamalı derslerde bu büyük bir sorun. Yani öğrencinin bahsi geçen konuyu ne kadar dinlediğinin, anladığının ve uyguladığının kontrolünü yapmak hem çok zor hem de yanıltıcı olabiliyor. Karşı taraftan anlaşılmadığına dair tepki alamayınca da ders hızlı işleniyor...” (MK3-39) şeklinde belirtmiştir.*

Öğretmenler (f=9), *uzaktan eğitimle ilgili bilgi, beceri ve tecrübe eksikliğinin eğitimi olumsuz etkilediğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, *“...Uzaktan eğitim ile ilgili bilgi ve tecrübe eksikliği ilk başlarda öğretimi olumsuz etkiledi...” (FK3-9) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-25, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitimde bilgi, beceri ve deneyimimizin yetersiz olması öğretmemizi olumsuz etkiledi. Öğrencileri motive etmek derslere katılımlarını arttırmak zorlaştı...” (AK4-25) şeklinde belirtmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, konuya ilişkin görüşünü, *“...Uzaktan eğitimin yeni gelişen bir yöntem ve teknik olmasından dolayı süreç yönetiminde yaşanan sıkıntılar, bilgi, beceri ve deneyim eksikliği öğretime yansımıştır...” (ME2-48) şeklinde ifade etmiştir.*

(f=8) ile öğretmenler, *dijital okuryazarlığın yeterli olmamasının dersin yürütebilmesi açısından zorluklara sebep olduğunu* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, konuya ilişkin görüşünü, *“Teknoloji kullanımı açısından biraz hazırlıksız yakalandık diyebilirim. Ayrıca aile üyelerinin her birinin ayrı ayrı derslere katılımı için yeterli cihaz temininde ilk etapta zorluklar yaşadık. Aynı şeyler öğrencilerimizde de yaşandığından ilk etapta uyum sorunları yaşadık. Ders materyalleri hazırlama ekran başında ders anlatma acemilikleri de bir başka cabasıydı...” (FE4-5) şeklinde belirtmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, konuya ilişkin görüşünü, *“Dijital okuryazarlığımızın ve uzaktan eğitim ile ilgili bilgi, beceri ve deneyimimizin yeterli olmaması dersin ilerleyişini olumsuz etkiledi.”* (AK4-12) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, *“...Öğrenci ve öğretmenlerin dijital-okuryazarlığı konusundaki eksiklikleri öğretim aşamasına yansımıştır...”* (ME2-48) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *sürekli değişen kararların eğitim-öğretimi olumsuz etkilediğini* (f=8) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-26, *“...Ben 12. Sınıf derslerine giren bir öğretmen olduğum için en çok zorlandığım nokta da değişen kararlar oldu. Uzaktan eğitimden yüz yüze geçişi olunca uzaktan eğitimde derse girmeyen veya giremeyen öğrencilerdeki eksiklik üzerine konuları tekrar etmem gerekti. Tabi bunu yaparken de gelenleri sıkmayacak bir yol izlemeliydim. 30 kişilik sınıf 20 ye azaltılıp parçalanınca da tabi sınıf sayıları artmış oldu. Öğretmen durumlarına göre parçalanın sınıflara başka bir öğretmen girebildi. Hepimiz sabit bir programa tabi olsak da süreç dâhilinde ben de dâhil olmak üzere Covid olan derslere giremeyen zümre arkadaşlarım oldu. Sonrasında kasım sonu gibi tekrar uzaktan eğitim kararı alındı 12. Sınıflar için. Parçalanın sınıflar birleşti böylece. Kaçınılmaz son olarak hepimiz çok uçurum fark olmasa da ayrı yerlerdeydik ve bunu toparlamam gerekti...”* (AK2-26) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, konuya ilişkin görüşünü, *“Önceden eylem planlarının hazırlanmaması salgın döneminde farklı uygulamalara sebep olmuştur. Sürekli değişen kararlar uygulamada sorunlara yol açmıştır...”* (ME2-48) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-50, konuya ilişkin görüşünü, *“...Millî Eğitim Bakanlığının gelişen şartlar doğrultusunda sürekli yeni kararlar alması, kararların sürekli değişkenlik göstermesi sonucu okulların sınıf bazında yüz yüze eğitimin açılması, tekrar kapanma ve uzaktan eğitime geçiş vs., eğitim-öğretimi olumsuz etkiledi. Değişen ders programlarına adapte olmakta zorlanan öğrenci ve*

öğretmen profilinin oluşmasına, öğrencilerin derslere devam etme isteğinin azalmasına neden olmuştur.” (MK2-50) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler (f=8), *maddi yetersizlikler nedeniyle bir işte çalışmak zorunda olan öğrencilerin devamının sağlanmasında zorluk çekildiğini* belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, “*...Pandemi döneminde ailesi maddi zorluklar çeken öğrenciler, evlerine ek gelir sağlayabilmek amacıyla çalıştıklarından dolayı ders katılımları düştü.*” (AK4-18) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-56, konuya ilişkin görüşünü, “*Bazı öğrencilerin imkânları yeterli olmadığından uzaktan eğitim sürecinde aile bütçesine yardımcı olmak için günübirlik işlerde çalışmak zorunda kalmış ve derslere katılamamışlardır...*” (ME4-56) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-51, konuya ilişkin görüşünü, “*...Maddi yönden dezavantajlı 12’nci sınıf öğrencileri hâlihazırda 3 gün gitmekte oldukları işletmelere haftanın 5 veya 6 günü çalışma amaçlı giderek daha fazla ücret aldılar. Çalıştıkları için de çevrim içi canlı derslere katılamadılar...*” (ME4-51) şeklinde ifade etmiştir.

(f=7) ile öğretmenler, *öğretmenin fiziksel olarak öğrencisine etki edememesinin aralarındaki duygusal bağın zayıflamasına sebep olduğunu* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “*...Öğretim açısından öğrencilerle fiziksel temasta olamamak en büyük sıkıntımızdı. Uzaktan eğitim sürecinin uzaması hem öğrenci hem öğretmenlerde bir süre sonra robotlaşmaya, duyarsızlaşmaya yol açtı. Öğretmen-öğrenci bağı zayıfladı...*” (FE4-7) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, “*...Ben ders anlatırken iletişim aletlerinin ekranını açmayan öğrencilerin beni masa başında otururken mi yatarken mi yarı uyurken mi dinlediklerini bilememek, fiziksel olarak etkileşimde bulunamamak öğrencilerle olan duygusal bağımı zayıflattı...*” (AK4-21) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-35, “...Yüz yüze eğitim yapamadığımız öğrencilerimiz ile duygusal bir bağ kurmakta zorlanıyoruz.” (ME4-35) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *evde ebeveynleri olmayan, yaşları itibariyle görev ve sorumluluk bilinçleri tam manasıyla oluşmayan öğrencilerin canlı derslere katılımının sağlanmasında zorluk çekildiğini* (f=7) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-6, konuya ilişkin görüşünü, “...Görev ve sorumluluklarının farkında olmayan öğrencinin kontrolü, buna karşı geliştirilecek çözümü anlamak ve uygulamak uzaktan eğitimde pek mümkün olmayacaktır. Çalıştığı için anne ve babası evde olmayan öğrencilerin canlı derslere devamı gerçekçi *olmadı.*” (FK3-6) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-26, “...Ebeveynleri işe giden bazı öğrencilerin evdeki küçük kardeşlerine bakma, onların uzaktan eğitimini takip etme ve ev işi yapma gibi sorumlulukları olduğu için derslere katılmakta zorluklar yaşayabildiler. Kendi sorumluluklarını ikinci plana attılar...” (AK2-26) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-57, konuya ilişkin görüşünü, “...Bu yaşlardaki öğrencilerin henüz sorumluluk sahibi olmadan ve otokontrollerini sağlamayı tam manasıyla öğrenmeden sadece onların isteklerine bağlı olarak derse katılımlarında serbest bırakmak çoğu öğrencinin bu süreçte başarı gösterememesine sebep olmuştur. Bu durum derslere katılmamalarına yol açmıştır. Ders kazanımlarının öğrencilere kazandırılmasında ciddi aksaklıklar olmuştur.” (ME2-57) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=7), öğrencilerin tamamının uzaktan eğitimden aynı verimlilikte faydalanamamasının öğrenciler arası bilgi farkının açılmasına neden olduğunu belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-13, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitimde öğrencilerin tamamı aynı verimlilikte faydalanamadı. Bu durum öğrencilerin

birbirleriyle arasındaki bilgi farkının artmasına neden oldu...” (AK2-13) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, *“Bilişim teknolojileri alanı müfredatı teorik olarak ele alındığında uzaktan eğitime son derece elverişli olarak değerlendirilebilir. Ancak başta teknolojik altyapı ve öğrencilerin önemli bir kısmının bilgisayarı olmamasından dolayı bu süreçten verim alınamadı. Dezavantajlı öğrencilerin sınıf arkadaşlarıyla arasındaki bilgi ve beceri düzeylerinde negatif manada farklılıklar oluştu...” (ME4-36) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-37, konuya ilişkin görüşünü, *“...Öğrencilerin uzaktan eğitimde imkânlarının eşit olmayışı ve katılabilme durumlarının farklılık göstermesi öğrencilerin derslerdeki öğrenme düzeylerini etkilediğini düşünüyorum. Uygulama derslerinde bilgisayar başında uygulamayı yapabilen bir öğrenci ile sadece uygulamaları takip eden öğrencinin öğrenme düzeylerinin farklı olabilmesi doğaldır.” (ME2-37) şeklinde ifade etmiştir.*

(f=6) ile öğretmenler, öğrencilere iletilen proje / performans ödevlerinin birçoğunun yapılmadığını, yapılanların da kontrol edilmesi ve değerlendirilmesinde zorlandığını bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ödev kontrollerini yapmak, değerlendirmek oldukça zor ve verimsizdi.” (FK3-8) şeklinde belirtmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-25, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ödev verme, ödev teslimi dijital ortamda olduğu için öğrenciye ulaşmak her konuda ödev vermek zor oluyor. Ödevlerini teslim etmeyenler de oluyor. Pandemi dönemini de göz önünde bulundurarak nasıl bir yaptırım uygulanacağı, nasıl değerlendirileceği noktasında sıkıntı yaşanıyor.” (AK4-25) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, *“...Uzaktan öğretimde sürekliliğin düşük olması, öğrencilerin derse katılmaması ödev ve projelerin verilmesi, yapılması, toplanması ve değerlendirme noktasında da ciddi aksaklıklara sebep oldu.” (ME4-36) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *uzaktan eğitime uygun ders materyali hazırlamakta zorluklar yaşandığını ve daha fazla zaman harcandığını* (f=5) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, konuya ilişkin görüşünü, “...*Ders materyalleri hazırlama ekran başında ders anlatma acemilikleri de bir başka cabasıydı.*” (FE4-5) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, “...*Ayrıca öğretmen dijital materyal hazırlama konusunda uygulamalı hizmet içi eğitime de ihtiyacı var. Uzaktan eğitime uygun materyal hazırlamakta zorluklar çekildi. Bakanlığımızın dijital materyal geliştirme kursları var ama sayının daha da artırılması gerekiyor...*” (AE4-22) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 1-28, konuya ilişkin görüşünü, “...Ayrıca her hedef kazanıma uygun görsel materyal hazırlamanın zorluğunu yaşadık. Dijital materyal hazırlarken aşırı zaman harcamak zorunda kaldık.” (AK1-28) şeklinde belirtmiştir.

(f=4) ile öğretmenler, *okuldaki araç, gereç ve materyallerin ev ortamında bulunmamasının dersin işlenişini olumsuz etkilediğini* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, “...*Uzaktan eğitimde, okuldaki araç-gereç ve materyalin ev ortamında bulunmaması dersin işlenişini zaman zaman olumsuz etkiliyor.*” (FK3-9) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-39, “...*Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileri de katarak ilerlediğimi sandığım bir derste, yüz yüze eğitime geçtikten sonra aslında çocukların en temel konuları dahi uygularken zorlandığını fark etmem beni çok sarsmıştı. Bu sorun, öğrencilerin hem yeteri kadar aktif olamamasından hem de uygulama yapmak için gereken materyallere bulundukları ortamda ulaşamamalarından kaynaklanıyordu...*” (MK3-39) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-54, konuya ilişkin görüşünü, “...*Öğrencilerin maddi durumlarının yetersiz olması ve bilişim dersleri işlenirken evde bilişim araç-gereçlerine ihtiyaç duymasının getirdiği zıtlık, öğretimde uygulama*

yetersizliklerine neden oldu. Çoğunlukla bizim anlatmamızdan sonra aynı konuyu kendileri uygulayamadıkları için defalarca tekrarlamamız gerekti.” (MK2-54) şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *uzaktan eğitim sistemi üzerinden yayımlanan materyal ve eğitim videoları gibi içeriklerin her ders için bulunmamasının, var olanların da anlatımının sıkıcı ve durağan olmasının öğretimi olumsuz etkilediğini* (f=4) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, “...Ayrıca dersimle ilişkili uzaktan eğitime uygun ders materyali bulmakta çok zorlandım. Bir felsefe öğretmeni olarak derslerimin büyük bir çoğunluğunda öğrencilerimin eleştirel, yaratıcı, esnek ve özenli düşünme becerilerini geliştirmek için çaba harcıyorum. Var olan video ve materyallerin istediğim özelliklerde olmaması dersimin verimini düşürdü...” (AE2-20) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, “...Bakanlığımızın pandemi süreciyle birlikte EBA içeriğini öğretmenin ihtiyaçları doğrultusunda sıklıkla güncelliyor ancak İngilizce için içeriklerin yetersiz olduğunu ve zenginleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca 11. ve 12. Sınıf öğrencilerinin üniversiteye hazırlanmaları için kullandıkları EBA Akademik Destek platformunun oldukça etkili ve verimli olduğunu düşünüyorum ancak yabancı dil alanından hazırlanan öğrenciler için herhangi bir materyal bulunmamaktadır.” (AE4-22) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, konuya ilişkin görüşünü, “...EBA daki videolarda anlatıcıların sunumları çok sıradan, tekdüze. Dikkat çekmek adına daha eğlenceli, daha hissederek anlatılabilirdi.” (MK3-47) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=2), eşlerin ikisinin de öğretmen olmasının, okul çağındaki çocuklarının da evde bulunmasının her odanın birer sınıfa dönüşmesine ve olumsuz eğitim-öğretim ortamının oluşmasına sebep olduğunu belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, “...İki üç çocuklu ailelerde hele de anne baba öğretmense (ki bizde olduğu gibi) ders saatlerinin çakışmasında ayrı mekânlar bulma, seslerin birbirine girmesi komşuların rahatsız olmaları gibi zorluklarda yaşanmadı değil...” (FE4-5) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-35, konuya ilişkin görüşünü, “...Evin her odası bir dersliğe dönüştü. Ben, eşim ve çocuklar ayrı odalarda canlı derslere katıldık. İlkokul ve anaokulu yaşlarında çocuklarım olduğu için derslerim ara ara bölünmek zorunda kaldı...” (ME4-35) şeklinde ifade etmiştir.

(f=2) ile öğretmenler, çevrim içi canlı ders anlatırken mimikleri kullanamamanın anlatımı zorlaştırdığını ve motivasyonu düşürdüğünü bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, “...Dersi anlatırken mimikleri kullanamamak, öğrencilerin yüz ve mimiklerini görmeden anlatmak motivasyonu düşürücü bir etken oldu...” (FK3-9) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrencinin gözlerine bakamamak, yüz yüze eğitimdeki gibi ders anlatırken jest ve mimikleri etkin kullanamamak zorladı. Öğrencilerin gülümseyişine şahit olamamak aradaki insani sıcaklığın bir anda kaybolmasına ve öğretim işinin dijitalleşmesine sebep oldu. Ders anlatımında motivasyon düştü...” (AK3-16) şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğretim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, kaynaştırma ve özel eğitim öğrencilerinin öğretimlerinde zorluklar yaşandığını ve verim alınamadığını (f=2) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, konuya ilişkin görüşünü, “...Kaynaştırma öğrencileri açısından yüz yüze eğitimde zaten zor olan gerekli temel becerilerin verilmesi uzaktan eğitim yoluyla daha da zorlaşmıştır...” (ME2-48) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-55, konuya ilişkin görüşünü, “...Meslek liselerinde bulunan özel eğitim sınıflarının uzaktan eğitim süresince öğretim anlamında meslekleriyle alakalı kazanmaları gereken eğitimin belki %10-20’lik kısmı ancak gerçekleştirilmiş oldu. Bu dezavantajlı gruptaki öğrenciler için son

derece olumsuz bir durum meydana getirdi. Kaynaştırma öğrencilerinde de benzer sorunlar yaşandı. Verim almakta zorluk çekildi...” (ME4-55) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=1), *uzaktan eğitime uygun müfredat güncellemesinin yapılmadan yüz yüze eğitim müfredatının uzaktan eğitimde aynen uygulanmaya çalışılmasının zorluklara neden olduğunu* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-6, “*...Yüz yüze eğitime kıyasla çok daha sınırlı olan uzaktan eğitimde ve canlı derslerde, örgün eğitimde uygulanan müfredatın aynısı verilmeye çalışılmış; müfredatta bir seyreltme ve azaltma yoluna gidilmemiştir. Hâlihazırda çok yoğun olan özellikle ortaöğretim müfredatının bu süre içinde verilmesi mümkün olmamıştır. Müfredatla paralel olarak ders kitapları da uzaktan eğitime uygun olmadığından canlı derslerde normal ders kitaplarının kullanılması sorun yaratmıştır...*” (FK3-6) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

(f=1) ile öğretmenler, *öğretmen-öğrenci etkileşiminin yanı sıra öğrenci-öğrenci etkileşiminin sağlanmasında da zorluk çekildiğini* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “*...Öğrenciler ders esnasında birbirleriyle karşılıklı iletişim kuramadılar. Dersler monolog şeklinde sadece öğretmen tarafından işlendi. Etkileşim iki boyutta da sağlanamadı...*” (FE4-7) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “*öğretim açısından*” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *ders süresinin azaltılması ile birlikte ders süresinin verimli kullanılamadığını* (f=1) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, konuya ilişkin görüşünü, “*...Ders saat süresinin de maksimum 30 dakika ile sınırlandırılmasından dolayı konuları yüzeysel ve istediğim kadar örneklendirme yapamadan geçtim. Detaylara inemedim. Süreyi verimli kullanamadım. Kimler neyi ne kadar anladı ve kitaplarını ne derece kullandılar bunların takibini verimli olarak yapamadım...*” (FK3-8) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler (f=1), öğrencileri yüz yüze eğitimde olduğu gibi detaylı tanıma imkânı olmadığını belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, “...Yüz yüze dersler öğrencileri ismen ve cismen daha iyi tanımamıza ve onlarla daha iyi iletişimi sağlarken; uzaktan eğitim, bunun sadece %40’ını ancak karşılayabilir. Ders saati az olan branş öğretmenleri için bu çok zor hele ki öğrenciler ile yüz yüze hiç tanışılmadığı varsaymak gerek. Bu açığı kapatmak ciddi bir zaman, emek ve bilgi birikimi gerektiriyor. Öğrenciler ile ilgili bilgilerinin bulunduğu, ihtiyaçlarına yanıt verebilen özel bir günlük tutmak gerekiyor...” (FK3-8) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

(f=1) ile öğretmenler, velilerin de çevrim içi canlı dersleri izliyor olmasının öğretmenlerin ders esnasında kısıtlı hareket etmelerine ve tedirgin olmalarına sebep olduğunu bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, konuya ilişkin görüşünü, “...Canlı ders esnasında öğrenci dışında velilerin, aile bireylerinin de canlı dersi izliyor olma ihtimali tedirgin ediciydi ve bazen kısıtlı hareket etmeme sebep oldu.” (AK4-12) şeklinde ifade etmiştir.

4.2.2.2. VI. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklar

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.6.’da, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.6: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

<i>Ana Tema</i>	
Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitimin Öğretmenlere “Öğrenci İle İletişim Açısından” Sebep Olduğu Zorluklar	
<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Yeterli BT araçlarına ve internet erişimine sahip olmamanın iletişimin kopmasına neden olması.	29
Fiziksel olarak bir arada bulunamama ve göz teması kuramamanın iletişimi ruhsuz hale getirmesi. Duygusal bağın zayıflaması.	29
Mikrofonun, kameranın ve iletişimin var olduğu halde çeşitli bahanelerle cevap veya dönüt alamamanın iletişimi olumsuz hale getirmesi.	25
Uzaktan eğitim sistemi altyapısı ve uygulamalardaki yetersizlikler ile internet erişim problemlerinin iletişimin kopmasına neden olması.	17
Kamera ve mikrofonların kapalı tutulmasının iletişimi olumsuz etkilemesi. Etkileşim sağlanamaması.	17
Öğretmenlere ait tüm iletişim bilgilerinin biliniyor olmasının zamansız aramalara, mesaj atmalara ve neticesinde özel hayatın ihlaline sebep olması.	16
Sınıf/şube derslerine giren tüm öğretmenlerin ve öğrencilerin aynı iletişim grubunda olmasının bilgi kirliliğine ve üslup sorunlarına neden olması.	14
Daha önce derslerine girilmeyen veya okula yeni kayıt olmuş öğrencilerle olan iletişimin, öğrencileri yeterince tanımaya olanak sağlamaması.	12
Öğrencinin ev ortamının müsait olmamasının iletişimin tek yönlü olmasına veya kopmasına neden olması.	11
Canlı, anlık ve hızlı iletişimin kurulduğu dijital iletişimin vücut dilinin ve mimiklerin yerini tutmaması. Etkili iletişimin kurulamaması.	8
Sınıf/şube iletişim gruplarına yazmanın haricinde bireysel özelden gelen sorulara ayrı ayrı, teker teker, tekrar tekrar cevap vermenin zaman kaybına ve bıkkınlığa neden olması.	7
Maddi yetersizlikler sebebiyle işe girmek, çalışmak zorunda olan öğrencilerle iletişimin tamamen kopması.	7
Devam mecburiyetinin olmaması ve “nasıl olsa sınıfın geçileceği” algısının iletişimi koparması. Cevap, dönüt alınamaması.	6
Öğrencinin ekran başında sürekli pasif olmasının sıkılmasına ve dersten kopmasına sebep olması.	6

Sürekli değişen kararların, öğrencileri motive etmekteki güçlüklerin çevrim içi canlı derslerin zamanla önemsenmemesine ve sonucunda iletişimin kopmasına neden olması.	5
Kaynaştırma öğrencileriyle iletişimde ve bu öğrencilerin çevrim içi canlı derslere katılımlarında sorunlar yaşanması.	5
Öğrencilerin ve öğretmenlerin dijital okuryazarlıklarının yeterli düzeyde olmamasının iletişimi zorlaştırması.	4
Canlı derslerde iletişimin ve bağlantı senkronizasyonunun sağlanamamasının veya bağlantının sebepsizce öğrenci tarafından sonlandırılarak serbestçe canlı dersten çıkılablmesinin iletişimi olumsuz etkilemesi.	2
Sınıf dışı kişilerle canlı ders linklerinin paylaşarak dersin sabote edilmesi, mikrofonlardan garip seslerin çıkarılarak rahatsızlık verilmesi, mikrofonun kapalı olduğu sanılarak uygunsuz cümlelerin kurulması vs. nin iletişimi olumsuz etkilemesi.	2
Uzaktan eğitim sürecinde sadece üniversite sınavına hazırlanmayı tercih eden 12. sınıf öğrencileriyle iletişimin kopma noktasına gelmesi.	1

Tablo 4.6. incelendiğinde, Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, en çok yeterli *BT araçlarına ve internet erişimine sahip olmamanın iletişimin kopmasına neden olduğu* (f=29) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “...*Mikrofonu ve kamerası olmayan öğrencilerle iletişim kurmakta zorlandım. İnternet kotalarının yetmemesi veya altyapı sorunları zaman zaman iletişimin kopmasına ve canlı derslere katılamamaya sebep oldu.*” (FE4-7) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-19, “*Uzaktan eğitim maddi imkânlarından dolayı teknolojik alt yapıya (internet, bilgisayar, tablet vb.) sahip olmayan öğrencilerde iletişimde zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Dersin işlenmesi sırasında sorduğumuz sorunların cevaplarını öğrenciler mikrofonlarının olmadığı veya bozuk olduğu gerekçelerini yazarak cevaplamadan kaçınmaları derse katılımı ve ilerleyişini zorlaştırmıştır...*” (AK3-19) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-57, konuya ilişkin görüşünü, “*Öğrencilerin yeterli bilişim teknolojileri araçlarına (bilgisayar, tablet vs.) sahip olmaması, sahip olduklarının da yeterli donanıma (kulaklık, kamera) sahip olmaması*

canlı derslere aktif katılmalarını engelledi. Derse katılan öğrencilerle sağlıklı iletişim kurulamadı...” (ME2-57) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *fiziksel olarak bir arada bulunamamanın, göz teması kuramamanın iletişimi ruhsuz hale getirdiğini, duygusal bağı zayıflatıldığını (f=29) ifade etmiştir.*

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, konuya ilişkin görüşünü, “*...Uzaktan eğitimin öğrenci ile iletişim açısından duygudan ve hissetmekten uzak, robot hislere yakın bir hal alması endişe verici oldu. Öğretmen ve öğrencilerin bir arada bir arada olmadığı, göz temasının kurulamadığı sanal ortamlar duygudan uzak oldu, aradaki bağı diri tutamadı.*” (FK3-8) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-15, “*Uzaktan eğitim sırasında öğrencilerle yüz yüze, göz göze olamamak belki de en büyük eksiklik oldu. Öğrencinin konuyu ne kadar anladığı konusunda göz teması olmadığı için yetersiz kalındı. Yüz yüze eğitim sırasında ders aralarında öğrencilerle yapılan sohbetler onlarla yakınlaşmamızı, onların sorunlarını anlamamızı ve çözüm üretmemizi sağlıyordu. Pandemi bu durumu da ortadan kaldırdı ve öğrencilerle uzaklaşmamıza neden oldu...*” (AE4-15) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-31, konuya ilişkin görüşünü, “*...Öğrenciler bir yılı geride bıraktılar ama ne öğretmenlerini ne de sınıf arkadaşlarını tanıyamadılar. Öğrencilerle iletişimimiz sınıftaki gibi olmuyor. Öğretmen ve öğrenci arasındaki o sıcaklık olmuyor. Öğrenci hakkında adı dışında hiçbir şey bilmiyoruz. Oysaki yüz yüze eğitimde sınıftaki en sessiz içine kapanık öğrenciyi bile çok iyi tanırdım. Öğrencilerin tavırlarını, karakterlerini, olaylara karşı tutumlarını gözlemlerken artık sadece derste sorulara cevap verirse sesini tanıyoruz. Öğretmenliğin en güzel anı yok oldu. Bir öğrencinin gözlerindeki ışı görmedikten sonra öğretmenlik yapmanın da anlamı kalmıyor. Bir çocuğun kalbine dokunmayıp robot gibi sadece ders anlatmak öğretmenlik değildir. Mesleki doyumu alacağımız nokta elimizden alınmış gibi hissediyorum. Biz derslerde sadece öğretim değil ayrıca sınıfta oluşan olaylara karşı eğitimde yapıyorduk. Doğruyu yanlış, yaptığı hatayı, olması gereken en ideal durumu anlatıyorduk. Uzaktan eğitimde sadece öğretim yapar*

olduk. Öğretmen toplumu aydınlatırdı, uzaktan eğitimde aydınlatmaktan uzak kaldık.” (MK3-31) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=25), *mikrofonun, kameranın ve iletişimin var olduğu halde çeşitli bahanelerle cevap veya dönüt alamamanın iletişimi olumsuz hale getirdiğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, *“...Kamerası, mikrofonu var olduğu halde canlı ders esnasında sorduğum sorulara öğrencilerden anında cevap, dönüt gelmeyince dersi kendi kendime anlatıyormuş gibi hissettim. Bu ve buna benzeyen durumlar öğrenci ile iletişimi olumsuz etkiledi...”* (FE4-7) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, *“...Öğrenciler canlı derse bağlandığı halde ders esnasında sorduğumuz sorunların cevaplarını mikrofonlarının bozuk olduğunu gerekçe göstererek cevaplamamaları derse katılımı zorlaştırmıştır. Listede ismi var ama dersi takip ediyor mu etmiyor mu bilemedik. Öğrencilerden geri bildirim alamamak etkileşimi ve dolayısıyla bir sonraki iletişimi olumsuz yönde etkilemiştir. Uzaktan eğitim canlı derslerde en büyük sıkıntı öğrenci kontrolünün gerçekleştirilememesidir.”* (AE3-14) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-40, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğrencilerle yüz yüze eğitimde daha yakından ilgilenebilirken, uzaktan eğitimle ilişkilerimiz ve paylaşımlarımızın azaldığını söyleyebilirim. Öğrencilerin sınıf ortamındaki derse her an katılma güdüsünden hareketle devamlı dinleme, tetikte olma durumu hâkimiyetin kendilerine geçmesinden sonra olumsuz etkilendi. Derse katılma noktasında öğrencilere söz verildiğinde öğrencinin mikrofonu kapatıp soruları cevapsız bırakması etkili iletişimin kurulmamasına sebep olmuştur. Etkili iletişim olmadığı yerde de öğrenmenin sağlanmayacağı aşîkârdır...”* (MK3-40) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere *“öğrenci ile iletişim açısından”* sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *uzaktan eğitim sistemi*

altyapısı ve uygulamalardaki yetersizlikler ile internet erişim problemlerinin iletişimin kopmasına neden olduğunu (f=17) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 3-10, konuya ilişkin görüşünü, “*...Uzaktan eğitimde esnasında yaşanan bir takım teknik aksaklıklar öğretmen-öğrenci iletişimini sekteye uğratmakta ve kopmalara neden olarak derslerin verimini düşürmektedir. Ayrıca maalesef her öğrencinin teknik olanak ve internet erişimi açısından eşit şartlara sahip olamaması başlıca dezavantaj oldu diyebiliriz.*” (FE3-10) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, “*...Uzaktan eğitim sistemi altyapısından kaynaklanan problemler, maddi güçlükler veya bölgesel sorunlardan kaynaklı internet erişim problemleri öğrencilerle iletişimimizi zaman zaman sekteye uğrattı. Öğrencilerimin bilişim teknolojileri araçları ve altyapı yetersizliğinden ötürü sorunlar yaşadım. Canlı derslere katılamayan, telefonu ya da yeterli interneti olmayan öğrenciler ile iletişim kurmak da kolay olmadı ve bazılarında sonuç alamadım...*” (AK4-12) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, konuya ilişkin görüşünü, “*...Bakanlık düzeyinde alınan kararların uygulamada eksik kalması, altyapı yetersizliği, teknoloji yetersizliği, internet erişiminde yaşanan sorunlar ve bunun gibi pek çok sebepten uzaktan eğitim sürecinde yeterli verim alınamadı...*” (ME4-36) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=17), *kamera ve mikrofonların kapalı tutulmasının iletişimi olumsuz etkilediğini, etkileşimin sağlanamadığını* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, “*Kameralar kapalı olduğu için öğrencilerin katılımlarını kontrol etmek ve katılmama sebeplerinin doğruluğunu saptamak zorlaştı. Birçok öğrencimin sesini bile duyamamak onlarla olan iletişimimi oldukça azalttı. Canlı derslerde etkileşim sağlanamadı...*” (FK3-8) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-29, konuya ilişkin görüşünü, “*Yüz yüze eğitimde olduğu gibi sağlıklı iletişim kuramadık. Öğrencilerle sınıf ortamını yakalayamadık. Derslerde öğretmen-öğrenci kamerası kapalı olduğu için iletişim ve etkileşim sağlanamadı. Öğrenciler derse giriş yapsa bile sorulan sorulara cevap vermeyip*

sessiz kalan çoğunluk daha fazla oldu. Öğrencilerle kurulan iletişimin kalitesi düştü. Yüz yüze eğitimdeki gibi karşılıklı ders işlenemedi...” (AK2-29) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-41, konuya ilişkin görüşünü, *“...Öğrenciler ile ders içi iletişim daha zorlaştı. Özellikle kamera ve mikrofon kullanmayan öğrenciler ile göz teması kuramamak ve sadece ses ile iletişim kurmak öğrenciyle aramızda ki iletişimin en büyük engeliydi. Ders sırasında öğrenci kameralarının kapalı olması, ders sırasında ne yaptıklarının görünmemesi öğretmen tarafından sanki boş bir duvara ders anlatıyor hissi vermesi açısından olumsuz görünmektedir...” (ME3-41) şeklinde ifade etmiştir.*

(f=16) ile öğretmenler, öğretmenlere ait tüm iletişim bilgilerinin biliniyor olmasının zamansız aramalara, mesaj atmalara ve neticesinde özel hayatın ihlaline sebep olduğunu bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğrenciyle iletişim konusunda en büyük sıkıntı avantajları da olmasına karşın kişisel iletişim bilgilerimizin öğrenciler tarafından biliniyor olmasıydı. Bazen yaşları itibariyle de belli bir olgunluğa ulaşmamış öğrenciler üslup ve zaman konusunda hatalı hareket edip moral bozucu olabiliyorlar...” (FE4-7) şeklinde belirtmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, konuya ilişkin görüşünü, *“...Tüm özel iletişim bilgilerimiz öğrencilerimiz ve velilerimiz tarafından biliniyor. Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim döneminde mecburen paylaşmak zorunda kaldık. Ders dışı zamanlarda iletişim cep telefonları üzerine kurulan mesajlaşma, sesli ve görüntülü görüşme programları aracılığıyla yapıldı. Fakat özel hayatı ihlal edecek zaman diliminde ısrarla iletişime geçmeye çalışan öğrencilerimiz oldu. Yine de sabırla cevap vermeye devam ettik...” (AK4-18) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-44, *“...Bu süreçte yaşadığım ve bahsetmek istediğim bir diğer zorluk açıkçası cep telefonumla ilgili oldu. Ben cep telefon numaramı herkesle paylaşmayı tercih etmeyen birisiyim. Maalesef bu süreçte bu kuralımdan ve sınıırımdan ödün vermek zorunda kaldım. Bu benim zaman zaman çok canımı sıktı. Dâhil olduğum 9.sınıf whatsapp gruplarında öğrencilerin öğretmen arkadaşlarıma yazdığı saygısız cevaplar veya sanki mahalle arkadaşıyla yazıştıyormuş gibi bir dile ve üsluba sahip olması zaman zaman fazlaca gerilmeme sebep oldu.*

Öğrenciler saatin kaç olduğuna aldıriş etmeksizin cep telefonuma yolladığı mesajlar beni çok rahatsız etti. Özel hayatımın ihlal edildiğini düşünüyorum. Daha dün gece saat 02.45'te bir 9.sınıf öğrencisinin peş peşe yolladığı mesajlar zinciriyle uykumdan sıçradım. Ve bu benim tüm gece uyuyamamama ve bu sebepten sağlığıma kadar etki etti..." (MK2-44) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere "öğrenci ile iletişim açısından" sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *sınıf/şube derslerine giren tüm öğretmenlerin ve öğrencilerin aynı iletişim grubunda olmasının bilgi kirliliğine ve üslup sorunlarının oluşmasına neden olduğunu* (f=14) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-6, konuya ilişkin görüşünü, *"...Sürekli gruplar üzerinden öğrencilerle yazışmak yoğun bilgi ve yazışma trafiğine, karışıklığa sebep olmuştur. Öğrencilerin öğretmenleri ile sınıf arkadaşlarıyla konuştukları gibi yazışmalarına sebep olmuştur. Eğitimdeki mahremiyet çemberi daralmıştır."* (FK3-6) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-15, *"...Sınıf bazında oluşturulan whatsapp gruplarında hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin bulunması yazışmalarda zaman zaman üslup sorunlarının yaşanmasına sebep oldu. Her öğretmen ve öğrencinin farklı konularda aynı ortamda yazması karmaşaya sebep oldu."* (AE4-15) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, konuya ilişkin görüşünü, *"...Öğrencilerin belirli bir olgunluk düzeyine erişememesinden dolayı herkese açık mesajlaşma gruplarında birbiriyle tartışmasına, öğretmenine yanlış bir üslup ile hitap etmesine şahit oldum. Bilişim araçları üzerinden sağlanan iletişim duygu aktarımında yetersiz olduğu için mekanik bir iletişim biçimi oluştu. Gerekli gereksiz birçok bilgi ve yazışma olduğundan önemli bilgiler, mesajlar alıcısına ulaşamamış bilgi kirliliğine sebep oldu..."* (ME4-36) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=12), *daha önce derslerine girilmeyen veya okula yeni kayıt olmuş öğrencilerle olan iletişimin, öğrencileri yeterince tanımaya olanak sağlamadığını* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, “...Daha önce derslerine girmediğim ve okulumuza yeni kayıt olan öğrencilerimizle yüz yüze iletişim kuramadığım için yeterince onları tanıyamadım. Hazır bulunuş seviyelerini tespit edemedim.” (FE2-2) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-23, konuya ilişkin görüşünü, “...Daha önce bir kez dahi görmediğim veya daha önce derslerine girmediğim öğrencilerle uzaktan tanışmak, o güveni sağlamak ve bağı kurmak çok zorlayıcı oldu. Uzaktan eğitim canlı ders platformu öğrencileri yeterli derecede tanımaya olanak sağlamadı...” (AK4-23) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-58, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitim çevrim içi canlı derslerde başta 9.sınıflar olmak üzere yeni tanışılan her bir öğrencinin ayrı ayrı yeteri kadar tanınmaması sebebiyle istenilen iletişimi sağlamak biraz zaman aldı.” (ME2-58) şeklinde ifade etmiştir.

(f=11) ile öğretmenler, öğrencinin ev ortamının müsait olmamasının iletişimin tek yönlü olmasına veya kopmasına neden olduğunu bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, “...Ev ortamının uygun olmamasından dolayı derse katılamıyorlar derslerde pasif kalıyorlar. Bir süre sonrada canlı dersten de kopuyorlar...” (AK4-21) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, “Uzaktan eğitimde öğrenci kameraları ve mikrofonları açtırıldığında veya kazayla kendisi açık bıraktığında ev ortamında yaşanan pek çok olumsuz duruma öğretmenler ve öğrenciler şahit olma durumunda kaldılar. Olayın akabinde öğrenci canlı dersten ayrılmayı tercih etti. Bu tür olayların önüne geçme dürtüsü iletişim çoğu zaman tek taraflı hale getirdi. Bazı öğrenciler ise ev ortamları müsait olmadığı için hiç bağlanmamayı tercih ettiler...” (MK4-52) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, “...Bazı ev ortamlarının gürültülü olması örneğin kalabalık ailelerde veya kendine ait çalışma odası olmayan öğrencilerin sesli bir ortamda çevrimiçi derslere katılmak durumunda kalması ve bu durumun dersten alacağı verimin düşmesine sebep olmuştur. Ders esnasında öğrenciye soru sorduğumda, kimi zaman chatten cevap veriyorlar, her ne kadar bunu

istememesem de. Ya mikrofon bozuk deniyor ya da ortam müsait değil. Ortamın müsait olmadığı bir yerde nasıl ders işlenebilir. Suistimale açık bir durum. Gerçekten ortamı müsait değil mi ya da derse katılmamak için mi böyle davranıyor, anlayamıyoruz...” (MK3-47) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *canlı, anlık ve hızlı iletişimin kurulduğu dijital iletişimin vücut dilinin ve mimiklerin yerini tutamadığını, etkili iletişimin kurulamadığını* (f=8) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-1, konuya ilişkin görüşünü, “*Teknolojinin sağladığı kolaylıklar var elbette. Anında hızlı bir iletişim kurabiliyorsunuz ama öğrencinin ne düşündüğünü bakışlarından tespit edememek, konuyu anlayıp anlayamadığını yüzündeki ve gözündeki ifadeden görememek çok büyük bir boşluk oluşturuyor. Sözler vücut diliyle manaya değer katıyor. Bu durum öğretmen-öğrenci iletişiminin etkisini azaltıyor...*” (FK4-1) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, “*Öğrencilerle yeterli etkileşim kuramamaktan sohbet edememekten veya mimik ve el kol hareketlerini yeterince kullanamamaktan ötürü eksiklik hissettim. Öğrencilerimin yüzlerini görmeden ders anlatmak zordu. Dersin anlaşılıp anlaşılmadığı ya da yeterli olup olmadığını çok net görmek ve anlamak biraz zor...*” (AE3-14) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-54, konuya ilişkin görüşünü, “*...Uzaktan eğitimde anlık, canlı ve hızlı bir iletişim kurduk. Fakat özellikle yeni gelen öğrencilerimizin sadece ismini bilip yüzünü bilemediğimizden öğrencileri birebir tanıma imkânımız olmadı. Jest ve mimik kullanımımızı öğrenci göremediğinden etkili iletişim azaldı...*” (MK2-54) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=7), *sınıf/şube iletişim gruplarına yazmanın haricinde bireysel özelden gelen sorulara ayrı ayrı, teker teker, tekrar tekrar cevap vermenin zaman kaybına ve bıkkınlığına neden olduğunu* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, “*Sınıf gruplarından yapılan iletişimin haricinde öğrenci ile bireysel iletişimin sıklığından genel olarak memnun olsam da günümün*

büyük bir bölümünü buna harcamak dönem dönem yorucu ve bıktırıcı oluyor...” (FK3-9) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-13, konuya ilişkin görüşünü, “...Whatsapp gruplarından yazdığımız mesajları özel sorularla tekrar tekrar cevaplarla açıklamak zorunda kalmak aşırı zaman kaybına sebep oldu...” (AK2-13) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-35, konuya ilişkin görüşünü, “Öğrenciler bizlere çok kolay ulaştıkları için whatsapp gruplarına attığımız bilgilendirme mesajlarını okuma ihtiyacı duymuyorlar. Merak ettiklerini araştırmadan doğrudan bizi arayıp ve özel mesaj atarak soruyorlar. Duyuruları her bir öğrenciye tek tek açıklamak zorunda kalıyoruz. Ciddi bir zaman kaybına uğruyoruz. Çok can sıkıcı bir hal alıyor...” (ME4-35) şeklinde ifade etmiştir.

(f=7) ile öğretmenler, *maddi yetersizlikler sebebiyle bir işe girerek çalışmak zorunda olan öğrencilerle iletişimin tamamen koptuğunu* bildirmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, “...Derse katılım genelde öğretmen teşviki ile sağlanabilmektedir. Hatta öğretmen teşvikine rağmen çok düşüktür. Ev ekonomisine katkı sağlamak amacıyla çalışmak durumunda kalan öğrencilerimiz maalesef derslere katılamamışlardır. Bu öğrencilerle iletişim tamamen kopmuştur...” (MK3-47) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-55, konuya ilişkin görüşünü, “Meslek liselerine gelen öğrencilerin büyük çoğunluğu ekonomik anlamda orta ve alt seviyeden gelen öğrenciler. O yüzden buldukları boş zamanlarında çalışarak ailelerine destek oluyorlar. Bu yüzden öğrenciler bu süreçte genelde çalışmayı seçtiler. Gerekli teknolojik aletleri olmadığı, ekonomik seviyelerinin bunları almalarına izin vermediğinden dolayı derslere katılımları istenilen düzeyde gerçekleşmedi. Dezavantajlı gruptaki öğrenciler ile iletişim kurmamız imkânsız hale geldi. Okul ortamında en azından işitsel, görsel, bedensel ve uygulamalı iletişim kuruyorken uzaktan eğitimde bunlar ortadan kalktı...” (ME4-55) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-59, konuya ilişkin görüşünü, “Sürecin başından itibaren derslere katılım çok az oldu. Öğrencilerle iletişime

geçebilmekte birçok zorluk yaşadım. Hatta hiç ulaşamadıklarım bile oldu. Öğrenci ve veliler ile yaptığım görüşmelerde bunun en önemli sebebinin ekonomik olduğunu tespit ettim. Bir kısım öğrenci çalışmak zorunda olduğu için, bir kısmının ise imkânsızlık nedeni ile katılamadığını, bununla birlikte uzaktan dersi anlamadığı için, uyku düzeni bozulduğu için ya da tamamen keyfiyetten katılmayan öğrenciler olduğunu tespit ettim...” (MK4-59) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, devam mecburiyetinin olmamasının ve “nasıl olsa sınıfın geçileceği” algısının iletişimi kopardığını, cevap, dönüt alınamadığını (f=6) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-26, “...Bu sürecin en zorlandığım (zorlandığımız) kısmının öğrenciler ile iletişim olduğunu düşünüyorum. Ders esnasında sorulara cevap alamadığımız çok zaman oldu. Öğrencilerin derse bazen sadece uyanamadığı için gibi basit sebeplerle gelmediklerini gördük. Devam mecburi tutulmalıydı. Dersimin sarmal konulardan oluşması ve bilinmeyen bir konunun diğerini de etkilemesinden dolayı öğrencilerin kaçırdığı ders var diye bu devamsızlığı devam ettirdiğini gözlemledim. Bu devamsızlıklar bazı öğrenciler tarafından devamlı haller aldı...” (AK2-26) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-50, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitime katılım zorunluluğunun bulunmaması öğrenciye derse istediği zaman girip istediği zaman çıkma hatta hiç katılmama hakkını vermekle derse ve öğretmene duyulan zaten az olan saygıyı da tamamen bitirmiştir. Soru sorduğunuz zaman herhangi bir cevap alamamak, konuyu anlayıp anlamadıkları hakkında geribildirim alamamak çok can sıkıcı olmuştur. Nasıl olsa bir üst sınıfa mecburen geçirecekler düşüncesi eğitimi de iletişimi de bitirmiştir.” (MK2-50) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-42, konuya ilişkin görüşünü, “... “Nasıl olsa her halükârda sınıfımı geçeceğim” düşüncesinde olan bazı öğrenciler bu süreçte sorumlulukları olmadıklarını düşünmeye başladı. Verilen ödevlerin yapılma oranı ve derslere katılım oranı bunu net bir şekilde gösterdi. İletişim neredeyse koptu.” (ME2-42) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=6), öğrencinin ekran başında sürekli pasif olmasının sıkılmasına ve dersten kopmasına sebep olduğunu belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-30, konuya ilişkin görüşünü, “...Ayrıca sürekli ekran başında olma, öğrencinin çok kısa sürede dersten kopmasına ve belli bir süre sonra yorulmasına ve bıkmasına neden olduğunu düşünüyorum.” (AK3-30) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-39, “...Fıtrat olarak saatlerce ekran başında kalmaya dayanamayan öğrencilerim oldu. Sürekli dinler pozisyonda olmak sıkılmalarına ve canlı dersten çıkmalara veya daha sonrasında katılmamalara neden oldu...” (MK3-39) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrencilerin ders dinleme sürecini sınıf ortamına göre daha pasif olarak geçirmeleri ders sırasında sıkılmalara ve dersten kopmalara neden olmaktadır...” (MK4-60) şeklinde ifade etmiştir.

(f=5) ile öğretmenler, sürekli değişen kararların ve öğrencileri motive etmekteki güçlüklerin etkisiyle çevrim içi canlı derslerin zamanla önemsenmemesine ve sonucunda iletişimin kopmasına neden olduğunu bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, konuya ilişkin görüşünü, “...Belirsizlikler ve sık değişen kararlar öğrencilerin derse katılım oranının düşmesine neden oldu. Bazı öğrenciler verimli olmadığını düşünerek zaman zaman çevrim içi canlı derslere katılım sağlamadı...” (FK4-4) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, konuya ilişkin görüşünü, “...Tüm dünyada belirsiz ilerleyen süreç, bakanlık tarafından alınan ve sürekli değişen kararlar gelecek kaygısına sebep olarak öğrencilerin motivasyonlarının olumsuz yönde etkilenmesine sebep oldu...” (AK4-18) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, “...Millî Eğitim Bakanlığının süreç içerisinde sürekli değişen kararları öğrenci tarafında kafa karışıklığına sebep olmuş bu durum öğretmen-öğrenci arasında sıkıntılar yaşanmasına sebep olmuştur. Öğrencilerin canlı derslere katılması hususunda motive

edilmeye çalışılmış fakat zamanla derslere katılmama, önemsememe gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır. Memleketine giden öğrencilerle iletişim kurmakta sıkıntılar yaşanmıştır...” (ME2-48) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “öğrenci ile iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *kaynaştırma öğrencileriyle iletişimde ve bu öğrencilerin çevrim içi canlı derslere katılımlarında sorunlar yaşandığını* (f=5) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, “*...Ayrıca kaynaştırma öğrencilerini uzaktan eğitim sürecine dâhil etmek, onlarla iletişime geçebilmek noktasında da ciddi sorunlar yaşanıyor.*” (AK4-21) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, “*...Yüz yüze eğitimde ayrı bir zaman diliminde ilgilendiğim kaynaştırma öğrencileri açısından başlangıçta uzaktan eğitim süreci onları da olumsuz etkiledi. Ancak ilerleyen süre içerisinde onlar da derse katılım konusunda hassas davranmayınca sorun uzaktan eğitim kapsamından çıktı.*” (ME4-36) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, konuya ilişkin görüşünü, “*...Kaynaştırma eğitime tabi olan (özellikle görme ya da işitme engelli) öğrencilerimiz ile iletişim, canlı derslere girme ve anlama konularında sıkıntı yaşanmaktadır.*” (MK4-38) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=4), öğrencilerin ve öğretmenlerin dijital okuryazarlıklarının yeterli düzeyde olmamasının iletişimi zorlaştırdığını belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-27, konuya ilişkin görüşünü, “*...Bir öğretmen olarak en azından uzaktan eğitim için dijital okuryazarlığımın yeterli olmaması yüz yüze eğitimdeki iletişim becerilerimi burada gösterememe neden olduğunu düşünüyorum.*” (AE4-27) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, “*...Bazı öğrencilerin dijital okuryazarlık yeteneğinin az olmasından dolayı öğrenciler EBA üzerinden yolladığım performans ödevlerini hazırladıktan sonra EBA’ya yüklemekte sorun yaşamışlardır.*

Bu yüzden birçok öğrenci yaptıkları ödevleri Whatsapp üzerinden ya da mail yoluyla gönderme seçeneğini kullanmışlardır...” (MK4-38) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-49, konuya ilişkin görüşünü, *“...Aynı zamanda bazı öğrencilerimizin (özellikle 9.sınıf öğrencilerimiz) ve bazı öğretmenlerimizin (özellikle 45-50 yaş üstü öğretmenlerimiz) dijital okuryazarlık seviyelerinin düşük olması bu süreci olumsuz etkiledi...” (ME4-49) şeklinde belirtmiştir.*

(f=2) ile öğretmenler, *canlı derslerde iletişimin ve bağlantı senkronizasyonunun sağlanamamasının veya bağlantının sebepsizce öğrenci tarafından sonlandırılarak serbestçe canlı dersten çıkılabilmesinin iletişimi olumsuz etkilediğini* bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, *“Öğrenciyle yüz yüze ders yapamadığımız için onları tanıyamıyoruz ve birebir iletişim kuramıyoruz. En büyük sorunlardan biri de iletişimde senkronizasyon sorunu. Sınıfa bir soru sorduğumda genellikle yanıt alamadım. Bunun sebebini sorduğumda herkesin birbirini beklemesidir. Karşılıklı konuşmalarda da sesin karşı tarafa geç gitmesi ve sık sık kesilmesi iletişimin sağlıklı yapılmasını engelledi. Öğrenciler bu sebepleri öne sürülerek canlı ders bağlantısını sonlandırdılar...” (AE2-20) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-56, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan çevrim içi derslerde bazı öğrenciler okuldaki disiplinli ortamdaki gibi davranmayıp yatarak ders dinlemesi, ihtiyaç halinde kamera ve mikrofonunu açmaması, derse dışarıda gezerken katılması, internet koptu deyip sebep olmadan serbestçe ve zamansız canlı dersten çıkması vb. rahat hareketler sergilemektedir.” (ME4-56) şeklinde belirtmiştir.*

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere *“öğrenci ile iletişim açısından”* sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *sınıf dışı kişilerle canlı ders linklerinin paylaşılarak dersin sabote edilmesinin, mikrofonlardan garip sesler çıkarılarak rahatsızlık verilmesinin, mikrofonun kapalı olduğu sanılarak uygunsuz cümlelerin kurulmasının vs. iletişimi olumsuz etkilediğini (f=2) ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-50, “...Ders esnasında öğrencinin ismini değiştirmesi, değişik sesler çıkarması, mikrofonun varlığı unutulurken argo sözler söylemesi dersin düzenini bozmaya ve diğer öğrencilere kötü örnek olmasına neden olmuştur. Tüm öğrenci mikrofonların kapatılması, söz hakkı alana izin verilmesi şekliyle devam edilmeye çalışılmıştır. Bu da iletişimi tek yönlü bir hale çevirmiştir...” (MK2-50) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-41, konuya ilişkin görüşünü, “...Ayrıca uzaktan eğitim sırasında farklı öğrencilerin veya harici kişilerin canlı ders linklerini alarak derse girip dersi sabote etmesi, öğrencinin derse katıldığı ortamda başka birilerinin de olması da ders esnasında iletişimi etkileyen faktörlerdendi...” (ME3-41) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=1), uzaktan eğitim sürecinde sadece üniversite sınavına hazırlanmayı tercih eden 12. sınıf öğrencileriyle iletişimin kopma noktasına geldiğini belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrencilere tanımlanan ders yükünün ve çalışmaların artması, evde kapalı kalmaktan sıkılması, zaman kavramının yitirilmesi sebebiyle uyku düzenlerinin bozulması, yıllardır yüz yüze eğitim gören öğrencilerin uzaktan eğitim sistemiyle ilk defa karşılaşması ve bu sebeple uyumsuzluk yaşaması ve tabi “Bundan sonra ne olacak, artık böyle mi yaşayacağız?” gibi belirsizliklerin getirdiği gelecek kaygısının yanında 12.sınıflardaki YKS kaygısı ve sınava hazırlanmayı öncelikli olarak tercih etme gibi sebepler de öğrencilerin derslerden kopmasına, öğretmenlerle olan iletişimlerinin zayıflamasına ve öğrenmenin de zorlaşmasına sebep olan faktörlerdendi...” (AK3-16) şeklinde ifade etmiştir.

4.2.2.3. VII. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklar

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “*velilerle iletişim açısından*” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.7.’de, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.7: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “*velilerle iletişim açısından*” sebep olduğu zorluklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

<i>Ana Tema</i>	
Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitimin Öğretmenlere “ <i>Velilerle İletişim Açısından</i> ” Sebep Olduğu Zorluklar	
<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Öğretmenlere ait tüm iletişim bilgilerinin biliniyor olmasının zamansız aramalara, mesaj atmalara ve neticesinde özel hayatın ihlaline sebep olması.	14
Velilerin dijital okuryazarlıklarının yetersiz oluşunun iletişime engel olması.	12
Velilerin eğitim-öğretimi ikinci plana atmasının öğrenci takibi açısından iletişimde zorluklara sebep olması.	12
Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan aksaklıklar ve olumsuzluklarda veliler tarafından okulun ve öğretmenlerin sorumlu tutulmasının iletişimi olumsuz etkilemesi.	10
Çocuklarıyla birlikte canlı dersleri takip eden velilerin ders işlenirken müdahale etmeye ve yorum yapmaya çalışmasının iletişimi olumsuz etkilemesi.	9
Bazı velilerin iletişim esnasında hesap sorar gibi konuşması, hadlerini aşarak saygısızca tavır sergilemesi vs. gibi veli üslubu ile ilgili sıkıntıların yaşanması.	9
Yüz yüze görüşmenin verdiği samimiyetin yerini duygusuz robotsu görüşmelerin alması. Bazı velilerin yüz yüze iken paylaşabildikleri özel durumlarını iletişim araçları üzerinden paylaşmakta çekinmesi.	6
Uzaktan eğitimle beraber iletişim kanallarının artmasına karşın daha sık iletişime geçilememesi. Tüm çocukların velilerle birlikte evde olmasının iletişim zamanının azalmasına neden olması.	4
Sürekli değişen kararların ve süreçteki belirsizliklerin iletişimi olumsuz etkilemesi.	4
Arama ve mesajlara cevap, geri dönüş alamamanın bir sonraki iletişimin önüne engel olması.	3

Uzaktan eğitim sürecinin uzayacağının netleşmesiyle velilerin öğretmenlerle iletişime geçmeye başlaması. Çoğu zaman iletişimin tek yönlü olması.	2
Veli toplantılarının yüz yüze yapılamaması, toplantıların çevrim içi uygulamalar üzerinden yapılmasının iletişimi verimsiz hale getirmesi.	2
Daha önce derslerine girilmeyen öğrencilerin velileriyle veya okula yeni kayıt olan öğrencilerin velileriyle iletişimde zorlukların yaşanması.	2
Velilerle iletişimde herhangi bir problemin yaşanmaması.	2

Tablo 4.7. incelendiğinde, Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, en çok *öğretmenlere ait tüm iletişim bilgilerinin biliniyor olmasının zamansız aramalara, mesaj atmalara ve neticesinde özel hayatın ihlaline sebep olduğu* (f=14) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 3-10, konuya ilişkin görüşünü, “*Uzaktan eğitimin öğretmeni daha kolay ulaşılabilir kılması öğretmen açısından kısmen bir dezavantaj da oluşturdu. Zira günün geç saatlerinde öğretmenle iletişim kurmaya çalışması öğretmen açısından bazen sorun teşkil etti.*” (FE3-10) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-13, “*Velilerin birçoğu bizlerle olan iletişimini mesaj yoluyla veya telefon üzerinden görüşme yoluyla gerçekleştirdi. Fakat saatin kaç olduğuna dikkat etmeden aramaları kendi aile hayatımız üzerinde olumsuz tesirleri oldu. Gecenin geç saatlerinde dahi mesajları okumak ve cevap vermekle geçirdiğimiz zamanlar oldu.*” (AK2-13) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, konuya ilişkin görüşünü, “*Velilerin okula gelememeleri, yüz yüze görüşmemek iletişimde büyük bir eksiklikti. Kendi adıma bu konuda zorluk yaşamadım ancak yine de veli ve öğrencilerde öğretmenlerin telefon numaralarının olması gerekli durumlarda olduğu kadar çok gerekli olmayan durumlarda veya uygun olmayan saatlerde de arama ve mesaj atma rahatlığını sağlamıştır. Bu da öğretmenlerin aileleriyle olan özel hayatını doğrudan olumsuz yönde etkilemiştir.*” (MK3-47) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *velilerin dijital okuryazarlıklarının yetersiz oluşunun iletişime engel olduğunu* (f=12) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, konuya ilişkin görüşünü, “...*Dijital okuryazarlığın yetersiz olduğu veli grubu dışında normal okuma yazmayı bilmeyen velilerinde olduğu düşünüldüğünde iletişim süreci ciddi manada sekteye uğruyor.*” (AE4-22) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-51, konuya ilişkin görüşünü, “*Dijital okuryazarlığı düşük, okuma ve yazma bilmeyen velilerimiz bu süreçte bizimle yüz yüze iletişim kuramadığından sürece dâhil olmaları biraz zorlaşmıştır...*” (ME4-51) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-57, “*Velilerimizin dijital okuryazarlığı düşük olduğu ve teknolojiyi öğrenciler kadar kullanamadıklarından dolayı onlarla sağlıklı iletişim kurulamadı.*” (ME2-57) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=12), *velilerin eğitim-öğretimi ikinci plana atmasının öğrenci takibi açısından iletişimde zorluklara sebep olduğunu* belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, “*Veli isterse öğretmeni ve öğrencisini takip edebiliyor ama ilgisiz veliler uzaktan eğitimin istenilen düzeyde gerçekleşmesini olumsuz etkiliyor. Öğrenci, ders işlenirken bazen öğretmenin sorduğu sorulara cevap vermeyebiliyor veya derse giriş yapıp takip etmeyebiliyor. Bunun önüne geçilmesi için öğretmen ve veli iletişiminin iyi düzeyde olması gerekiyor. Maddi zorlukları ön plana alan veliler öğrenci eğitimini arka plana atıyor.*” (AE4-22) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, konuya ilişkin görüşünü, “*Uzaktan eğitim sürecinde veliler ile iletişimde sorun yaşadım. Bunda uzaktan öğretimden çok salgın dönemindeki belirsizlikler ve imkânsızlıklar da önemli rol oynadı. Velilerin önceliği pandemi döneminde işsiz kalmamak ve evin geçiminin sağlaması için maddiyat ön plana alındı. Tüm öğretmenlerin telefonları öğrencilerde mevcut olmasına rağmen iletişim çok fazla tercih edilmedi.*” (ME4-36) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-54, konuya ilişkin görüşünü, *“Sürecin herkes açısından maddi, manevi birçok zorluklar taşıması sebebiyle velilerin iletişime geçmemeleri ya da ortaöğretim öğrencileri oldukları için öğrencilerimizle yakından ilgilenmemeleri, eğitimi ikinci plana almaları sebebiyle iletişim kurmak her zamankinden daha zor oldu...”* (MK2-54) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *uzaktan eğitim sürecinde yaşanan aksaklıklar ve olumsuzluklarda veliler tarafından okulun ve öğretmenlerin sorumlu tutulmasının iletişimi olumsuz etkilediğini* (f=10) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-23, *“Velilerin çocuklarının yüz yüze eğitimde derslere katılımındaki gösterdiği hassasiyeti uzaktan eğitimde göstermemesi, derse katılımlarının takibinin veli tarafından kontrol edilmemesi dolayısıyla ortaya çıkan sorunlarda okulların ve öğretmenlerin sorumlu tutulması veli ile iletişimi olumsuz etkilemektedir.”* (AK4-23) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-45, konuya ilişkin görüşünü, *“Birçok veli evindeki çocuklarının sayısından kaynaklı çocuklarının uzaktan eğitime katılım verimliliğini arttıramadı. Bunun en büyük sebeplerinden biri maddi imkânlardan kaynaklı uzaktan eğitim bilişim araçlarının azlığı ve çocuklarının çevrim içi derslere katılabilmesi için uygun ortam şartlarının ayarlanamaması. Velilerin bu gibi sorunlarını bizlere de iletmesi ve velilerin çoğunun biz öğretmenlerin bu sorunları gidermede sorumlu olduğumuzu düşünmeleri velilerle ilgili iletişimimizi olumsuz yönde etkiledi.”* (ME2-45) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, konuya ilişkin görüşünü, *“Okul idaresini ve öğretmenlerin görev ve yetki alanından bihaber olan bazı veliler öğretmenlere farklı misyonlar yükleyerek salgın koşullarının zorlu şartlarını okul idaresi ve öğretmen üzerine yıkmaya çalışmıştır. Bu haksız sorumluluk yükleme çabaları veli ile iletişime zarar vermiştir...”* (ME2-48) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=9), *çocuklarıyla birlikte canlı dersleri takip eden velilerin ders işlenirken müdahale etmeye ve yorum yapmaya çalışmasının iletişimi olumsuz etkilediğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, “Şahsen ve okulumda önemli bir sıkıntı yaşanmadığının altını çizerek velilerle iletişimde en büyük sıkıntının bazı velilerin öğretmen arkadaşlarla birebir temas kurma rahatlığını bazen abartarak öğretmen arkadaşlarımıza ne yapacaklarını öğretmeye çalışmak gibi çok olumsuz tavırlara girdiklerini görebilmekteyiz. Kendi öğrencisinin kontrolünü sağlamayan velilerin uzaktan eğitim veren öğretmenden bunu bekleme gibi bir duruma girmesi oldukça üzücü.” (FE4-7) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-25, konuya ilişkin görüşünü, “Uzaktan eğitim velilerle olan iletişimde zorluklar yaşamamıza neden oldu. Veliler canlı ders esnasında dersin işleniş biçimine, öğrencinin ölçme değerlendirme sürecine müdahale etmeye çalıştılar. Bu da öğretmenle veli arasında zaman zaman gerilimin oluşmasına sebep oldu...” (AK4-25) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-41, konuya ilişkin görüşünü, “Uzaktan eğitim sürecinde veli ile iletişim gelişti. Fakat özellikle uzaktan eğitim dersleri sırasında sürekli ders ortamında olan öğrencileri ve öğretmeni gözlemleyen veliler çok fazla derse, öğretmene ve öğrenciye karışmaya başladılar. Her derste derse müdahil olma arzuları olumsuz iletişimi tetikledi.” (ME3-41) şeklinde ifade etmiştir.

(f=9) ile öğretmenler, bazı velilerin iletişim esnasında hesap sorar gibi konuştuklarını, hadlerini aşarak saygısızca tavır sergilediklerini vs. veli üslubu ile ilgili sıkıntıların yaşandığını bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrencilerle yaşadığım zaman sorununun biraz daha az olarak velilerle de yaşıyorum. “Gözden irak olan gönülden de irak olur.” misali bazen konuşmalarda sınır aşıcı ifadelerin kullanıldığına şahit oldum. Millî Eğitim Bakanlığının aldığı kararlar doğrultusunda uygulanan eğitim-öğretim faaliyetlerinin tüm sorumlusu bizmişiz gibi can sıkıntılarını bizlerden çıkarmaya çalışanlar da oldu.” (FK3-9) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, konuya ilişkin görüşünü, “Yüz yüze görüşmedeki sıcaklık ve saygı daha itici ve hesap sorucu hale dönüşebildi.” (AK4-18) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-32, “...Görüştiğimiz velilerin yüz yüze görüşmelerdeki saygılı tavırlarının uzağında olabilmeleri ve üslup sorunları

öğretmen-veli iletişimini olumsuz yönde etkiledi.” (ME4-32) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *yüz yüze görüşmenin verdiği samimiyetin yerini duygusuz robotsu görüşmelerin aldığını, bazı velilerin yüz yüze paylaşılabildikleri özel durumlarını iletişim araçları üzerinden paylaşmakta çekindiklerini (f=6) ifade etmiştir.*

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-11, konuya ilişkin görüşünü, *“Velilerle iletişim açısından çok önemli bir zorluğa sebep olmadı. Sadece yüz yüze yapılacak görüşmeler aksamış oldu. Yüz yüze yapılan görüşmelerin verdiği samimi duyguların yerine duygusuz robotsu görüşmeler geçti.” (AE3-11) şeklinde ifade etmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, *“Velilerimizle yüz yüze görüşemediğimiz için özel durumları olan öğrencilerimiz hakkında bilgi sahibi olamıyoruz. Yüz yüze görüşmelerde sorunlarını rahatlıkla paylaşan veliler iletişim kanalları üzerinden paylaşmaktan çekindiler. Bu durum öğrencimize rehberlik yapmamızı da zorlaştırıyor...” (AK4-21) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-53, konuya ilişkin görüşünü, *“Derse girmeyip, ilgisi düşük ve uzaktan eğitimde verim alamayan öğrenci velileri ile iletişim sıkıntıları yaşandı. Yapılan görüşmeler çok etkili olmadı. Uzaktan eğitim veli okul öğretmen iş birliğinin kopmasına ve dolayısıyla da eğitim kalitesinin düşmesine sebep oldu. Velilerin çocukları veya aileleriyle ilgili özel durumlarını okula geldikleri zaman rahatlıkla anlatıp paylaşabiliyorken, iletişim araçları üzerinden paylaşmak istememeleri dersin işlenişi ve öğrenciye rehberlik açısından olumsuzluklara sebep oldu.” (MK4-53) şeklinde belirtmiştir.*

Öğretmenler (f=4), *uzaktan eğitimle beraber iletişim kanallarının artmasına karşın daha sık iletişime geçilemediğini, tüm çocukların velilerle birlikte evde olmasının iletişim kurmak için gerekli zamanın azalmasına neden olduğunu belirtmişlerdir.*

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, *“Velilerle iletişim konusunda çok bir değişiklik olduğunu düşünmüyorum. Her ne kadar velilerimizin bir kısmı okulumuzda bizi ziyaret*

ederek bilgi alsalar da çoğunlukla iletişim telefon ile oluyordu ve öyle de devam etti. Bazı velilerimizin bizimle daha çok iletişim kurmasını isterdim. Zaman bulamadıklarını düşünüyorum. Veliler birden fazla çocukla aynı evde ilgilenmesi çok zor olmalı.” (FE2-2) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-6, konuya ilişkin görüşünü, *“Bu süreçte veli ve öğretmen iş birliğinin olduğundan bahsettik ancak değişen dengeler veliler için de çok zorlayıcı bir süreci beraberinde getirmiştir. Evin hayatın tamamını kapsayan bir mekân haline gelmesi anne babalar için çok yorucu olmuştur. Evin aynı anda hem okul hem de ev olma özelliği bazı zorlukları beraberinde getirmiştir. Ev içerisindeki aşırı yoğunluk veli öğretmen iletişimine zaman ayıramamasına, zihnen ikinci plana atmasına neden olmuştur. İşte bu sıkıntılara öğretmen de çözüm olamamakta bu da iletişimi ve kalitesini düşürmektedir.”* (FK3-6) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, konuya ilişkin görüşünü, *“Yüz yüze eğitimde okula gelmeyen velilerin birçoğu uzaktan eğitimde de ziyadesiyle pasif kaldı. Yüz yüze eğitim zamanı çocukları okuldayken zaman bulabilen veliler uzaktan eğitimde tüm zamanlarını eve harcamak zorunda kaldılar. Hem sesli aramalarla hem whatsapp uygulaması üzerinden velilerle iletişime düzenli olarak geçmeye çalıştık; lakin bu aktif iletişim sayısı az, kimi zaman tek taraflı oldu...”* (AK3-16) şeklinde belirtmiştir.

(f=4) ile öğretmenler, sürekli değişen kararların ve süreçteki belirsizliklerin iletişimi olumsuz etkilediğini bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 1-28, konuya ilişkin görüşünü, *“Pandemi sürecindeki belirsizlikler, okulların bir açılıp bir kapanması veliler ile öğretmenler arasındaki iletişimi olumsuz etkiledi...”* (AK1-28) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-29, konuya ilişkin görüşünü, *“...Bakanlıklar düzeyinde alınan kararların sürekli değişmesi ve bundan sonraki sürecin ne olacağının da tam kestirilememesi veli-öğretmen iletişimi üzerinde olumsuz etkilemiştir.”* (AK2-29) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-58, *“...Kısmi kapanma tam kapanma derken okulların bir açılıp bir kapanması, ne olacağının net belli olmaması*

velilerin bizlerle olan iletişim durumuna zarar verdi.” (ME2-58) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *arama ve mesajlara cevap, geri dönüş alamamanın bir sonraki iletişimin önüne engel olduğunu (f=3) ifade etmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, “*...Sorumluluklarından kaçan öğrencilerin velilerinden de olumlu iletişim öğelerini göremedik. Aramalara veya iletilere cevap alamadığımız durumları da sıkça yaşadık. Geri dönüş olmayınca da bir sonraki sefer aramakta zorlandık...*” (AK3-9) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-48, “*...Bazı öğrenci velilerine ulaşılamaması öğrenci açısından sıkıntılara yol açmıştır. Birkaç denemeden sonra ulaşamayınca tamamen iletişim kopmuş oldu.*” (ME2-48) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-59, konuya ilişkin görüşünü, “*...Telefon aramalarına veya atılan mesajlara cevap alamamak bir sonraki sefer aranması gerektiğinde nasıl olsa geri dönmüyor şeklinde düşünüldüğünden pas geçilebiliyor.*” (MK4-59) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=2), *uzaktan eğitim sürecinin uzayacağını netleşmesiyle velilerin öğretmenlerle iletişime geçmeye başladığını, çoğu zaman iletişimin tek taraflı olduğunu belirtmişlerdir.*

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, “*Veliler de ilk etapta olayı tam anlayamadılar. Televizyondan ya da EBA üzerinden ders takibinin yeterli olacağını düşündüler. Okul öğretmenlerinin çevrim içi canlı derslerini ekstra gibi görenler oldu. Canlı derslerimizin takibinin öncelikli olduğunun, diğerlerinin yardımcı kaynaklar olduğu fikrini kazandırılmamız da biraz zaman aldı. Sağlık her şeyden önce gelir deyip eğitim-öğretimi ve iletişimi devre dışı bıraktılar. Sürecin uzayacağı anlaşılmaya iletişime geçmeye başladılar. Zamanla mesajlaşma grupları üzerinden iletişimimiz kuvvetlendi. Fakat genellikle iletişimimiz tek taraflı oldu.*” (FE4-5) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 1-28, konuya ilişkin görüşünü, “...Çoğunlukla bizler velilerle iletişime geçmeye çalıştık. Uzaktan eğitimin de uzayacağı belli olunca bizlere ulaşmaya çalışan veli sayısı da gün geçtikçe artmaya başladı.” (AK1-28) şeklinde belirtmiştir.

(f=2) ile öğretmenler, *veli toplantılarının yüz yüze yapılamamasının, toplantıların çevrim içi uygulamalar üzerinden yapılmasının iletişimi verimsiz hale getirdiğini* bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, “Yüz yüze eğitimde eğitim ve öğretimin önemli noktalarından biri de her dönem yapılan veli toplantıları idi. Uzaktan eğitimde bu toplantıları da ekran üzerinden yapmak veli ile iletişimin tam sağlanamamasına neden oldu. Öğrenci ile bir sıkıntımız olduğunda veli ile yüz yüze görüşmenin meramımızı anlatmada etkili olduğunu bu süreçte daha iyi anladım.” (AE2-20) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-44, “Velilerimizle yılda 2 kez toplantı yapar genel bir bilgi alışverişinde bulunurduk. Herhangi bir sebeple bir türlü okula gelmeyen velimiz bu vesileyle çocuğunun okuluyla tanışmış eğitim gördüğü mekân hakkında bilgi sahibi olmuş, öğretmeni ile tanışmış ve çocuğunun eğitimi sürecine dâhil olmuş olurdu. Maalesef okulumuzun bulunduğu bölge itibarıyla velilerimiz bu noktada yeterli özeni göstermediği için bu bize bir iletişim imkânı sağlardı. Uzaktan eğitimde bu toplantıların yapılamaması, yapılan toplantıların çevrim içi yapılması veli-öğretmen iletişimini zayıflatan noktalardan biri oldu. İletişim verimsiz hale geldi. Ayrıca yüz yüze eğitim döneminde öğrencilerimle ilgili bir sorun olduğunda velilerim ile yaptığım görüşmeler onları daha yakından tanımama, ailesi maddi durumu yaşadığı sıkıntılar hakkında bilgi sahibi olmama vesile olur; böylelikle onu ve yaşadıklarını daha doğru değerlendirme şansı bulurdum. Bu süreçte bundan da mahrum kalmak iletişim noktasında oluşan zorluklardan biri oldu.” (MK2-44) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=2), daha önce derslerine girilmeyen öğrencilerin velileriyle veya okula yeni kayıt olan öğrencilerin velileriyle iletişimde zorlukların yaşandığını belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, “*Velilerle iletişimi gerektiği zamanlarda telefonla aracılığı ile yürüttüm. Ancak yüz yüze iletişimdeki gibi birebir tanışma ve bilgi alışverişi olamadı. Uzaktan eğitim, daha önce derslerine girmediğimiz öğrenci velileri ile 9. sınıf öğrenci velileri açısından zorlayıcı olmuştur. Özellikle 9. Sınıf öğrenci velileriyle etkileşimli bir iletişim kurulamadı. Öğrenci ve velilerin okul-sınıf kültürüne, öğretmenlerine, arkadaşlarına, diğer velilerle iletişimlerine uyum sağlamak gerçekten zorlayıcı olmuştur. Hepimizin bir olabilmesi için bir yıl öylece geçiverdi.*” (FK3-8) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, konuya ilişkin görüşünü, “*...Bu süreçte özellikle okula yeni kayıt olan öğrencilerimizin ailevi ve özel durumları hakkında bilgi edinmek güç olduğu için okul idaresi ve sınıf rehber öğretmenin yeterince rehberlik yapamamasına neden olmuştur...*” (MK4-38) şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere “velilerle iletişim açısından” sebep olduğu zorluklara ilişkin öğretmenler, *velilerle iletişimde herhangi bir problem yaşanmadığını* (f=2) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-30, “*Özellikle liselerde ya da kendi bulunduğumuz çevre açısından veliler ile iletişim konusunda sorun yaşamadım...*” (AK3-30) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, konuya ilişkin görüşünü, “*Uzaktan eğitim süresince velilerle herhangi bir sorun yaşamadım. Veli whatsapp grupları iletişim kurmakta çok etkili oldu.*” (MK4-60) şeklinde belirtmiştir.

4.2.2.4. VIII. TEMA: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklar

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında

verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.8.'de, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.8: Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

<i>Ana Tema</i>	
Pandemi Dönemi Çevrim İçi Uzaktan Eğitimin Öğretmenlere Sebep Olduğu “Diğer” Zorluklar	
<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Sürekli ekran başında geçirilen zamanın sosyalleşmeyi bitirmesi. Sağlık sorunlarına sebep olması.	8
Öğretmenler üzerinde idare ve veli tarafından ölçme-değerlendirme ve not verme hususlarında baskı oluşturulması. Adil olamama hissinin psikolojik olarak öğretmenleri zorlaması.	5
Resmî ve özel kurumlar arasında bol keseden not verilmesi hususunda adaletsizliğin meydana gelmesine sebep olması.	2
Velilerin özelliklede toplumun "öğretmenler rahata alıştı" şeklindeki yanlış algısının motivasyonu ve mesleki hazzı düşürmesi.	2
Uzaktan eğitim portalı altyapı yetersizliklerinin bıkkınlık verecek derecede zorluklara sebep olması.	2
Öğrenciler arası akran iletişiminin olmaması nedeniyle kişiliklerde bireyselleşmenin meydana gelmesi.	1
Her öğretmenin uzaktan eğitim sürecini aynı verimlilikte kullanamamasının sınıf/şube öğrencileri arasındaki bilgi farkının açılmasına neden olması.	1
Okul kültürünün devamının öğretmen ve öğrenci açısından sekteye uğraması.	1
Uzaktan eğitim portalı üzerinden yapılan sınavların objektifliği ortadan kaldırması.	1
Uzaktan eğitimin teknoloji bağımlılığını daha da artırmasıyla öğrencinin eğitim-öğretimden daha çok uzaklaşmasına sebep olması.	1
Öğretmen ve öğrencilerde sürekli ve değişen kaygılara sebep olması.	1
Gerekli kazanım ve yeterliğe sahip olunmadan bir üst sınıfa geçmenin sorunların birikerek yığılmasına sebep olması.	1
Esnek çalışma saati modeliyle akşam saatleri veya hafta sonu tatil günlerine konulan çevrim içi canlı ders saatlerinin zorlayıcı olması. Verimi düşürmesi.	1

Ev ve iş hayatının iç içe geçmesi. Birbirine karışarak günlük hayatı zorlaştırması.	1
Bilişim teknolojileri araçlarına ve uygulamalara yapılan masrafların bütçeye ek yük getirmesi.	1
Öğretmenlerin çocuklarıyla beraber ev ortamında uzaktan eğitime katılmasının zorlayıcı olması.	1

Tablo 4.8. incelendiğinde, pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin öğretmenler, en çok *sürekli ekran başında geçirilen zamanın sosyalleşmeyi bitirdiği, sağlık sorunlarının oluşmasına sebep olduğu* (f=8) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, konuya ilişkin görüşünü, “*Öğrencilerin yoğun bir ders programı ile bilgisayar ya da telefon başında çok vakit geçirmeleri hem sağlık açısından hem de sosyal anlamda öğrencileri olumsuz etkiledi...*” (FK4-4) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, “*Uzaktan eğitim en başta okulun en önemli işlevi olan sosyalleşmenin ortadan kalkmasına neden oldu. Evlerde kapalı kalan gençlerin hem sağlık yönünden hem de sosyo-psikolojik açıdan birtakım sorunlar yaşamasına sebep oldu. Bu da yüz yüze eğitime dönüldüğünde bizlere ekstra yük getirecektir...*” (AE2-20) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, konuya ilişkin görüşünü, “*...Uzun süre bilgisayar başında zaman geçirmek ve sürekli evde olmak öğrenci ve öğretmenlerde sürekli bir baş ağrısına sebep oldu. Fiziksel olarak sosyalleşmemek psikolojimizi bozdu...*” (MK4-60) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin öğretmenler, *öğretmenler üzerinde idare ve veli tarafından ölçme-değerlendirme ve not verme hususlarında baskı oluşturulduğunu, adil olamama hissini psikolojik olarak öğretmenleri zorladığını* (f=5) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, konuya ilişkin görüşünü, “*...Süreci sadece notla değerlendirmemiz istenilen verimin alınmasına engel olmuştur. Öğretmen üzerinde not açısından bir baskı oluşturulmuştur.*” (AE3-14) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, “...Üst yönetim ve velilerden anlayışlı olunması ve yüksek not verilmesi konusunda telkin edildik. Bu zor süreçte öğrencilerin heyecanını isteğini kırmamak, onlara biraz da olsa moral olsun diye performans notlarını da yüksek verdik. Bazılarının hak etmediği halde ortalamaları yüksek oldu...” (MK4-60) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-50, konuya ilişkin görüşünü, “Sınavların yapılmaması öğretmenin bütün sene boyu öğretmek için uğraştığı emeğin bir kenara atılmasına, değişkenlik gösteren pandemi sürecinde öğretmende ders işleme şevkinin kırılmasına neden olmuştur. En üstten en alta kadar idareciler ve veliler tarafından not konusunda baskıya maruz kalmak öğretmenleri adil olma hususunda zora sokmuştur...” (MK2-50) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin öğretmenler, resmî ve özel kurumlar arasında bol keseden not verilmesi hususunda adaletsizliğin meydana gelmesine sebep olduğunu (f=2) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, “...Not dağıtımındaki adaletsizlikler özellikle özel okulların yüksek not ortalamaları öğrencilerin yükseköğrenime gidişindeki fırsat eşitliğini engellemektedir.” (AE3-14) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-19, konuya ilişkin görüşünü, “Devlet okullarında notlar daha düşük tutulurken özel okulların öğrenci kaybı endişesi ile yüksek not verdiği duyumları alıyoruz. Bu da eğitimdeki adalet terazisini, eşitliği ortadan kaldırıyor.” (AK3-19) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=2), velilerin özellikle toplumun “öğretmenler rahata alıştı” şeklindeki yanlış algısının motivasyonu ve mesleki hazzı düşürdüğünü belirtmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-44, “Bu süreçte bizlerin yok sayılmasının, toplumda oluşturulan ‘öğretmenler rahata alıştı’ çirkinliğinin de öğrenci gözündeki bu ehemmiyetsizliğimize büyük katkı sağladığına inanıyorum. Bu da bizim mesleki hazzımızın ciddi manada azalmasına, isteksizleşmemize sebep oluyor...” (MK2-44) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-53, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitimde medyadaki bazı kişilerin ve bazı velilerin söylemleriyle öğretmenlerin öğretmenlik duygularını, eğitime bakışını, derse olan motivasyonunu düşürdüğünü, mesleğinden soğur hale geldiğini söyleyebilirim...”* (MK4-53) şeklinde belirtmiştir.

(f=2) ile öğretmenler, *uzaktan eğitim portalı altyapı yetersizliklerinin bıkkınlık verecek derecede zorluklara sebep olduğunu* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-1, konuya ilişkin görüşünü, *“...EBA üzerinden ders yapmak hele ömürden ömür tükettiğini bazen öğrenciler için işkenceye dönüştüğünü söyleyebilirim maalesef. Üzülerek söylüyorum, yanlış anlaşılmasın lütfen.”* (FK4-1) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, konuya ilişkin görüşünü, *“...Sahip olduğum bilişim teknolojileri araçları ve uzaktan eğitim sistemi altyapı yetersizliğinden ötürü sorunlar yaşadım. EBA altyapı yetersizlikleri bıktırıcı oldu...”* (AK4-12) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin öğretmenler, *öğrenciler arası akran iletişiminin olmaması nedeniyle kişiliklerinde bireyselleşmenin meydana geldiğini* (f=1) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğrenciler arasındaki akran iletişimi çok büyük zarar gördü ve her bir öğrenci daha da bireysel bir kişiliğe sahip olmaya başladı.”* (FE2-2) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler (f=1), *her öğretmenin uzaktan eğitim sürecini aynı verimlilikte kullanamamasının sınıf/şube öğrencileri arasındaki bilgi farkının açılmasına neden olduğunu* belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, konuya ilişkin görüşünü, *“...Her öğretmenin uzaktan eğitim eğitim-öğretim faaliyetlerini aynı verimlilikte uygulayamıyor, kullanamıyor. Böylelikle aynı kademedeki sınıf ve şube öğrencileri arasındaki bilgi farkı açılıyor. Bu da eğitimdeki eşitliği zedeliyor...”* (AK4-12) şeklinde belirtmiştir.

(f=1) ile öğretmenler, *okul kültürünün devamının öğretmen ve öğrenci açısından sekteye uğradığını* bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğretmen ve öğrencinin okuldan uzak olması okul kurum kültürünün de olumsuz etkilenmesine sebep oldu. Gelecek yıllara aktarılarak yaşatılan okul kültürü ciddi zedeler almıştır...” (AE2-20) şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin öğretmenler, *uzaktan eğitim portalı üzerinden yapılan sınavların objektifliği ortadan kaldırdığını* (f=1) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, “Online yapılan sınavların objektif olmadığını, bu nedenle sınavların yüz yüze yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (AE4-22) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=1), *uzaktan eğitimin teknoloji bağımlılığını daha da artırarak öğrencilerin eğitim-öğretimden daha çok uzaklaşmasına sebep olduğunu* belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-25, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitimle birlikte daha fazla teknolojik cihaz kullanımı ve internet teknoloji bağımlılığını tetikliyor. Öğrencilerin dikkati derslerden daha çok oyun, sosyal medya vb. diğer etkenlere kayıyor...” (AK4-25) şeklinde ifade etmiştir.

(f=1) ile öğretmenler, *öğretmen ve öğrencilerde sürekli ve değişen kaygılara sebep olduğunu* bildirmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-31, “Uzaktan eğitim hem eğitsel hem de sosyal açıdan öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin derslere olan ilgileri azalmakta ve uygun ders ortamını sağlayamadıkları için öğrenme düzeyleri eksik kalmaktadır. Öğrencilerin eksik öğrenmeleri de bizlerde sürekli nasıl yapsam da daha verimli olabilsem kaygısı yaratıyor...” (MK3-31) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin öğretmenler, *gerekli kazanım ve yeterliğe sahip olunmadan bir üst sınıfa geçmenin sorunların birikerek yığılmasına sebep olduğunu* (f=1) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, *“Uzaktan eğitimde birçok öğrenci gerekli yeterliliğe sahip olmadan sınıflarını geçmektedirler. Bu durum bir üst sınıfta konuların işlenmesini zorlaştıracak için önümüzdeki sene tüm sınıflarda müfredatın tekrarlanması öğrenci yararına olacaktır. Ayrıca öğrenciler doğru değerlendirme sürecinden geçmemektedirler. Bu yüzden önümüzdeki birkaç sene üniversite puanlarının değerlendirilmesinde ortaöğretim başarı puanının kullanılmaması daha doğru olacaktır.”* (MK4-38) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=1), *esnek çalışma saati modeliyle akşam saatleri veya hafta sonu tatil günlerine konulan çevrim içi canlı ders saatlerinin zorlayıcı olduğunu ve verimi düşürdüğünü* belirtmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-43, konuya ilişkin görüşünü, *“Uzaktan eğitim sürecinde belli bir çalışma günü ve saatinin olmamasının esnek çalışma anlayışının gelişmesinin zorlayıcı olduğunu, uzun vadede bu sürecin yapıtaşı öğretmenlerde motivasyon eksikliğine ve öğretim sürecinde de verimin azalmasına yol açacağını düşünüyorum.”* (ME3-43) şeklinde ifade etmiştir.

(f=1) ile öğretmenler, *ev ve iş hayatının iç içe geçtiğini, birbirine karışarak günlük hayatı zorlaştırdığını* bildirmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, konuya ilişkin görüşünü, *“Öğretmenlik mesleği gereği ders dışındaki saatlerde de çalışır ancak bu durum öğretmenin iş dışında bir alanının olmadığı anlamına gelmemelidir. Gerektiğinde fedakârlık gösterebilen bu meslek gurubunun da iş dışında kendine ait zamanının olması gerektiği bilinci veli, öğrenci ve toplum tarafından anlayışla karşılanmalıdır. Bu durum iş ve özel hayat ayrımını ortadan kaldırıyor, zorlaştırıyor.”* (MK3-47) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sebep olduğu “diğer” zorluklara ilişkin öğretmenler, *bilişim teknolojileri araçlarına ve uygulamalara yapılan masrafların bütçeye ek yük getirdiğini* (f=1) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-55, “...*Bu sürece teknolojik anlamda uyum sağlayabilmek için bilgisayar grafik tablet gibi cihazlar ve yazılımlar satın aldım. Bu da ekonomik anlamda fazladan masraf yapmama neden olarak ek yük getirdi.*” (ME4-55) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=1), *öğretmenlerin çocuklarıyla beraber ev ortamında uzaktan eğitime katılmasının zorlayıcı olduğunu* belirtmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, konuya ilişkin görüşünü, “...*Evde çocuklarıyla beraber yaşayan öğretmen ailelerinin kendi çocuklarının da uzaktan eğitimde olması veya kreş ve okullarının da kapalı olmasından dolayı uzaktan eğitimde ders sırasında bazı olumsuzluklara neden olmaktadır. Çocukların uzaktan eğitim saatleri içerisinde anne babalarından yeterli ilgiyi görememesinden kaynaklı olarak psikolojik bazı sorunlar ve davranış bozuklukları yaşanmaktadır.*” (MK4-60) şeklinde ifade etmiştir.

4.2.3. Pandemi döneminde eğitimin “nasıl olması” gerektiği

Bu ana tema başlığı altında, pandemi döneminde eğitimin “nasıl olması” gerektiği hususuna ilişkin alt temalara, frekans değerlerine ve öğretmen görüşlerine yer verilecektir.

4.2.3.1. IX. TEMA: Pandemi döneminde eğitimin “nasıl olması” gerektiği

Pandemi döneminde eğitimin “nasıl olması” gerektiğine ilişkin öğretmenler görüşler belirtmişlerdir.

Pandemi döneminde eğitimin “nasıl olması” gerektiğine ilişkin alt temalar, frekans değerleri ve öğretmen görüşleri bu başlık altında verilmiştir. Ana tema, alt temalar ve frekans değerlerine Tablo 4.9.’da, öğretmen görüşlerine ise tablonun akabinde yer verilmiştir.

Tablo 4.9: Pandemi döneminde eğitimin “nasıl olması” gerektiğine ilişkin alt temalar ve frekans değerleri

<i>Ana Tema</i>	
Pandemi Döneminde Eğitimin “Nasıl Olması” Gerektiği	
<i>Alt Temalar</i>	<i>f</i>
Okullarda tam kapanmaya hiçbir zaman gidilmemesi. Covid-19 pandemisi sürecinde aşılama önceliğinin öğretmenlere verilerek okullarda sınıf/şube düzeyinde kademeli ve seyreltilmiş sürekli eğitimin olması. Hibrit sistemin tercih edilmesi.	30
Öğretmen, öğrenci ve ailelerine ait Bilişim Teknolojileri araçları envanterinin çıkarılarak tedarik edilmesi yönünde adımların atılması.	19
Devam zorunluluğunun olması. Katılımı artıracak tedbirlerin alınması.	18
Belirsizliğin hâkim olduğu süreçte sürekli değişen kararlara uyumda güçlüklerin yaşanması nedeniyle sürekli değişen, kısa sürede uygulanması istenen kararların alınmaması.	14
Fırsat eşitliği sağlamak adına Bilişim Teknolojileri araçlarının ve internet erişim ücretlerinin makul fiyata çekilebilmesi için gerekli çalışmaların yapılması ve destek sağlanması.	13
Sınav planlamasının ve programının ilan edildiği gibi uygulanması, kararlı davranılması. AÖL sınavlarında olduğu gibi ülke genelinde merkezi ve yüz yüze sınav yapılması.	11
Ders müfredatlarının uzaktan eğitime uygun olacak şekilde yeniden güncellenmesi ve sadeleştirilmesi.	10
İnternet altyapı hizmetlerinin daha sağlıklı ve daha kolay ulaşılabilir olması.	10
Pandemi başlangıcında çevrim içi canlı derslerin zorunlu olmadığı dönemde, öğretmenlere uzaktan eğitim sistemi ile ilgili çevrim içi hizmet içi eğitimin verilmesi.	9
Uzaktan eğitimde ders ve ders saat sayısının azaltılması, sosyalleşme yönünde planlama yapılması.	8
Normal eğitim-öğretim, kısmi kapanma ve tam kapanma zamanlarında uygulanacak yöntemlerin standartlaştırılması.	8
Ölçme ve değerlendirmenin iyi planlanması. Sınıf geçme yönetmeliğinin harfiyen uygulanması. “Ne olursa olsun öğrencinin bir üst sınıfa geçebileceği” hissinin uyandırılmaması.	8
Uzaktan eğitim sistemi (EBA) altyapısının sadece merkezi değil bölgesel “server” lar devreye alınarak güçlendirilmesi. Sistemsel yoğunlaşmaların ve çökmelerin önüne geçilmesi.	8
Teorik derslere ait sınavların eş zamanlı çevrim içi merkezi sınav şeklinde yapılması.	7

Çevrim içi canlı derslerde kameraların sürekli açık tutulmasının zorunlu olması.	6
Okul “Rehberlik Servisi” öğretmenlerine doğrudan ulaşılabilirlik çevrim içi canlı bağlantı kanalının sağlanması ve sürekli açık tutulması.	6
İnternet sağlayıcıları ve GSM operatörleri tarafından ücretsiz olarak tanımlanan internet paketlerinin paylaşımına açık ve EBA ile harici çevrim içi canlı dersler için kullanılan uygulamaları da kapsamı.	5
Kısmi ve tam kapanmaların tüm ülkeyi kapsayacak şekilde değil bulaş durumuna göre yerel olarak uygulanması.	4
Dijital içerik noktasında yayınevleriyle hemen iş birliğine gidilmesi. EBA dışındaki özel sektöre ait eğitim amaçlı ders anlatım videoları ve materyallerin vs. ücretsiz erişime açılmasının mecburi olması.	4
Çevrim içi canlı derslerde öğrencileri daha aktif hale getirecek etkinliklerin ve sunumların yaptırılması.	4
Tam kapanma döneminde 12. Sınıf öğrencilerinin Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının (DYK) sonlandırılmadan çevrim içi canlı derslerle eğitim-öğretime kesintisiz devam ettirilmesi.	4
Uygulamalı derslerin eğitim-öğretiminin yüz yüze ve ara verilmeden sürekliliğinin sağlanması.	4
Çevrim içi canlı dersler için kullanılan uygulama yazılımının geliştirmesi veya tedarik edilmesi sürecinin daha hızlı olması. Türkçe dil desteğinin sağlanması hususunda da çalışma yapılması.	3
Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere sertifika, ek puan vs. verilerek eğitim-öğretimin cazip hale getirilmesi. Çevrim içi canlı derslerin eğlenceli hale getirilerek öğrencilerin devamının sağlanması.	3
EBA üzerinden yayımlanan içeriklerin ders çeşitliliği bakımından artırılması.	3
Ölçme ve değerlendirmenin kesinlikle notla yapılmaması, başarılı/başarısız şeklinde olması.	3
Kademeli ilerleyen tamamlanamamış FATİH projesinin hızlı bir şekilde tamamlanmaya çalışılması.	2
Okula yeni kayıt olan 9. Sınıf öğrencilerinin her halükârda haftada birkaç gün sürekli okula getirilmesinin sağlanması.	2
Bilişim Teknolojileri araçlarının vergi oranlarının düşürülmesi. İnternet erişimi üzerindeki özel iletişim vergisinin artırılması yerine tamamen sıfırlanması.	2
Tam kapanma döneminin ilk başında çevrim içi canlı derslerin EBA üzerinden yapılmasına zorlanmaması. Diğer uygulamaların kullanılmasına da müsaade edilmesi.	1
Kararlar alınırken MTAL'lerin gözden kaçırılmaması. İşletmelerde Beceri Eğitiminin arka plana atılmaması.	1

Pandeminin ilk dönemlerinde öğretmenlerin canlı ders tanımlamalarının ve öğrencilerin derslere katılımlarının isteğe bırakılmaması.	1
Bahçeleri uygun olan okulların bahçelerinin sosyal mesafeye dikkat edilerek açık hava dersliklerine dönüştürülüp yüz yüze derslerin yapılması.	1
Bakanlıkça alınan kararların yazılı, görsel ve sosyal medya üzerinden birlikte hareket eden grupların (öğrenci, veli vs.) etkisi altında kalınmadan alınması.	1

Tablo 4.9. incelendiğinde, pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, en çok *okullarda tam kapanmaya hiçbir zaman gidilmemesi, Covid-19 pandemisi sürecinde aşılama önceliğinin öğretmenlere verilerek okullarda sınıf/şube düzeyinde kademeli ve seyreltilmiş sürekli eğitimin olması, hibrit sistemin tercih edilmesi gerektiği* (f=22) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, konuya ilişkin görüşünü, “...*Bana göre okullar tam kapanma yerine ay ay da olsa örneğin bir ay 9. Sınıflar sonrasında diğer kademeler gerekli önlemler alınarak açılabilirdi. Kademeli olacağı için okul fiziki ortamları yeterli olacaktır. Eğitimin okullarda yüz yüze kademeli devam ettiği dönemde aynı anda uzaktan eğitim de devam etmeli, hibrit yöntem kullanılmalıydı. Kesinlikle tam kapanmaya gidilmemeli, yüz yüze eğitim-öğretime tamamen ara verilmemeliydi. Böylece az da olsa öğrencilerin okulla bağları devam edip sosyalleşmeleri sağlanabilirdi diye düşünüyorum. Aşılama da öğretmenlere öncelik hakkı tanınmalıydı...*” (FE4-5) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, “...*Pandemi sürecinde şimdi yapıldığı gibi online eğitim yapılmaya devam edilmeli ancak vaka sayılarının azalmasıyla birlikte daha önce denendiği gibi hibrit eğitim modeli şekilde devam edilmeliydi.*” (AE4-22) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-32, konuya ilişkin görüşünü, “...*Öğretmenlerin aşılansması en kısa zamanda yapılmalıydı. Meslek grupları arasında sağlık çalışanlarından sonra öncelik verilmeliydi. Yüz yüze eğitimin devam edebilmesine daha fazla özen gösterilmeliydi. Eğitim kayıplarının telafisinin çok zor olduğu düşünülerek her düzeyde sınıflar ve öğrencileri okula getirilmeliydi...*” (ME4-32) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, *öğretmen, öğrenci ve ailelerine ait Bilişim Teknolojileri araçları envanterinin çıkarılarak tedarik edilmesi yönünde adımlar atılması gerektiği* (f=19) şeklinde ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 2-3, konuya ilişkin görüşünü, *“...Uzaktan eğitim içerisinde bulunan kişilere ait telefon, tablet, bilgisayar vs. sahiplik durumu araştırılmalıydı. Telefon, tablet, bilgisayar eksikliği olan ya da aile içerisinde birden fazla kişinin uzaktan eğitim alması nedeniyle yetersiz kalan öğrencilere çok hızlı biçimde ulaşıp mağduriyetleri giderilmeliydi. Öğretmenlerin bilişim teknolojileri araçlarının temininde de yardımcı olunmalıydı.”* (FK2-3) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-27, *“...Canlı derslere bağlantı için gerekli bilişim araçları ve internet erişimi ile ilgili hem öğretmen hem öğrenci tarafında araştırma yapılmalıydı. İhtiyaç duyulan bilişim araç sayısı tespit edilmeliydi. Bu doğrultuda eksiklerin tedariki ve ilgililere ulaştırılması noktasında adımlar atılmalıydı...”* (AE4-27) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, konuya ilişkin görüşünü, *“...Aile düzeyinde öğretmen ve öğrenci hane halkı sayısına göre bilgisayar vb. araçlara ait sahiplik durumları, envanteri çıkarılabilirdi. Çıkan sonuca göre ihtiyaç sahiplerine gerekli bilgisayar, tablet gibi teknoloji araçları verilmeliydi...”* (ME4-36) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=18), *öğrencilerin devam zorunluluğunun olması ve katılımı artıracak tedbirlerin alınmasının gerektiğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, konuya ilişkin görüşünü, *“...Yoklamalar elektronik olarak muntazam alınmalı, devamsız öğrencilerle ilgili yaptırım uygulanmalı ve takibi gerçekleştirilmeliydi...”* (FK3-9) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-17, *“...Derslere devam zorunluluğu olmalı ve devamsızlıktan kalabilmelerinin mümkün olduğu öğrencilere empoze edilmeliydi...”* (AE4-17) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, konuya ilişkin görüşünü, *“...İnternet erişimi olmayan yerlere internet sağlanabilirdi. Herkesin eşit şartlarda*

uzaktan eğitimlere katılımları sağlandıktan sonra mutlaka devam zorunluluğu getirilmeliydi...” (MK3-47) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, *belirsizliğin hâkim olduğu süreçte sürekli değişen kararlara uyumda güçlüklerin yaşanması nedeniyle sürekli değişen ve kısa sürede uygulanması istenen kararların alınmaması gerektiğini (f=14) ifade etmiştir.*

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 2-3, konuya ilişkin görüşünü, “*...Bakanlık tarafından kısa süre önce alınan kararların hemen uygulanmasının istenmesi beraberinde uyum sorunları ve uygulama zorlukları getirdi. Birbiriyle çelişen, sürekli değişen kararlar almak yerine net ve kesin kararlar alınmalıydı...*” (FK2-3) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-12, “*...Ve en önemlisi süreç boyunca anlık kararlar yerine özellikle öğretmenlerin fikri alınarak karar verilmiş olsaydı hem öğretmen hem öğrenci için daha iyi olurdu çünkü bizi en çok yoran sürekli değişen kararlar ve uygulamalara adapte olmaktı...*” (AK4-12) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-46, konuya ilişkin görüşünü, “*...Sürekli değişen ve farklılaşan kararlar karmaşaya sebep olmamalıydı. Sürekli değişen ve hemen uygulanması istenen kararlar alınmamalı, belirli standartlara ve meydana gelen duruma göre harekât planlaması yapılmalıydı. Gerek okul idareleri gerek öğretmenler gerekse öğrenci ve veliler tarafında ciddi zorluklar yaşandı, adapte olunamadı...*” (ME2-46) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=13), *fırsat eşitliği sağlamak adına Bilişim Teknolojileri araçlarının ve internet erişim ücretlerinin makul fiyata çekilebilmesi için gerekli çalışmaların yapılması ve desteğin sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, “*Materyal, internet bağlantısı, bilgisayar ve tablet gibi araç eksikliği yaşayan tüm öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaçları giderilip fırsat eşitliği sağlanmalıydı. Bu fırsat eşitliğini sağlama adına satın alınabilirliği kolaylaştıracak adımlar atılmalıydı...*” (AK4-18) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-22, konuya ilişkin görüşünü, “*Pandemi sürecinde ilk olarak süratle teknolojik imkânlar tam oluşturulmalı ve eğitimde fırsat eşitliği*

sağlanmalıydı. İmkânı olmayan öğrencilere devlet desteği ile cihaz ve uzaktan eğitim için (hem EBA hem de zoom'da kullanabilecekleri) internet desteği sağlanmalıydı. Bu satın alma desteği tam olabileceği gibi oransal olarak ta verilebilirdi. Sonrasında da kesin ve kesin devam zorunluluğu getirilmeliydi...” (AE4-22) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-39, konuya ilişkin görüşünü, *“En azından fırsat eşitliği olmalıydı. Ortalama bir sınıf mevcudunun sadece yarısının gereken teknik altyapı ve donanımına sahip olduğu bir ortamda eğitimde fırsat eşitliğinden söz edebilmemiz maalesef mümkün değildir. Maddi imkânları yetersiz öğrencilere internet bağlantısı ve gerekli bilişim teknolojisi cihazı alımında kullanmak üzere destek ödemesi yapmalıydı. Veya firmalarla anlaşarak kârından, devletin de vergi gelirlerinden feragat edilmesi suretiyle uzaktan eğitim için şart olan bu hizmet ve ürünlerin fiyatlarının makul seviyelere indirilmesi sağlamalıydı, gerekli tedbirler alınmalıydı.” (MK3-39) şeklinde ifade etmiştir.*

(f=11) ile öğretmenler, *sınav planlamasının ve sınav programının ilan edildiği gibi uygulanarak kararlı davranılması, AÖL sınavlarında olduğu gibi sınavların ülke genelinde merkezi ve yüz yüze yapılması gerektiğini bildirmişlerdir.*

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 2-3, konuya ilişkin görüşünü, *“...Sınav takvimlerinde yaşanan değişiklikler, son anda yaşanan iptaller duygu durumlarının da dalgalanmasına sebebiyet verdi. Bunların yaşanmaması için sınavlar ile ilgili kesin kararlar alınmamalı ya da hiç yapılmamalıydı. Sınav yapılacaksa Açık Öğretim Lisesi sınavları örneğinde olduğu gibi uygulanmalıydı...” (FK2-3) şeklinde belirtmiştir.*

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, *“...MEB’in duyurduğu sınav takvimi ve sınavla ilgili alınan kararların uygulanmasında kararlı davranılmalıydı. Sınav tarihlerinin son anda ertelenmesi, belirsizliğin hâkim olması öğrencinin kuruma olan güvenini ve motivasyonunu düşürdü. Öğrencinin sınavda sorumlu olduğu ders konularının mart sonuna kadar işlenen kısmın olması ve bunun önceden öğrenciye söylenmesiyle nisan, mayıs, haziran aylarına ait konulara öğrencilerin ilgisiz kalmasına ve derslere devam etmemelerine neden oldu...” (AE2-20) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, *“...Ancak 2020-2021 eğitim-öğretim yılı için nisan ayından ağustos ayına kadar zaman vardı fakat okulların ne*

zaman açılacağı, hangi şartlar altında ders yapılacağı, sınavların ve değerlendirmenin nasıl olacağı konuları okul açılmadan 2 gün önce açıklandı. Ayrıca yıl içerisinde defalarca değişiklik yapıp önceki açıklamalar ile ters düşülen durumlar oluştu. Sınav sayıları ve tarihleri ile sınıf geçme kurallarında kararlı olunmalıydı. Planlama daha doğru ve gerçekçi yapılabilirdi. Planlamadaki aksaklıklar uzaktan eğitim sürecini de olumsuz etkiledi. Yapılacak sınavlar kesinlikle çevrim içi değil yüz yüze merkezi olmalıydı. Tüm ülkedeki öğrencilerin adaletli not dağılımını sağlamak için normal öğretim dönemlerindeki Açık Lise sınavları gibi sosyal mesafe ve hijyen tedbirleri alınarak yüz yüze yapılmalıydı...” (ME4-36) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, ders müfredatlarının uzaktan eğitime uygun olacak şekilde yeniden güncellenmesi ve sadeleştirilmesi gerektiğini (f=10) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, konuya ilişkin görüşünü, “...Bütün derslerin uzaktan eğitime uygun olduğunu düşünmüyorum. Ders programında ve müfredatta sadeleştirme olmasıyla uzaktan eğitimin daha verimli geçebileceğine inanıyorum. Yüz yüze eğitim için hazırlanan müfredat uzaktan eğitime uyarlanmalıydı...” (FK4-4) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-25, “Öncelikle müfredat kesinlikle sadeleştirilmeli ve çevrim içi canlı dersin işlenişine uygun güncellenmeliydi...” (AK4-25) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-40, konuya ilişkin görüşünü, “...Ayrıca yüz eğitim için tasarlanmış müfredat gözden geçirilmeli ve uzaktan eğitime uyarlanmalı, güncellenmeliydi. Çünkü ders müfredatı okulda yapılan yüz yüze eğitime göre tasarlandığı için, uzaktan eğitim ile bu içeriğin tümüyle verilmesi çok daha zor olacaktı. Bu yüzden ders müfredatı en basit düzeye indirilmeliydi. Böylece öğrencinin sıkılmasının ve ekrana bağımlı hale gelmesinin önüne geçilebilirdi...” (MK3-40) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=10), internet altyapı hizmetlerinin daha sağlıklı ve daha kolay ulaşılabilir olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, “...İnternet altyapı hizmetleri ulaşılabilirlik yönünden daha kolay ve erişimde sorun çıkarmayacak yapıda olmalıydı...” (FK3-9) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-30, konuya ilişkin görüşünü, “...Her öğrencinin uzaktan eğitimden eşit düzeyde faydalanabilmesi için gerekli internet alt yapı çalışmaları ile birlikte uzaktan eğitime ulaşamayan öğrencilerin tespit edilerek internete erişimlerinin kolaylaştırması gerekliydi.” (AK3-30) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, “Bana göre uzaktan eğitime geçtiğimiz dönemde ilk önce internet sağlayıcılarının teknolojik alt yapıları güçlendirilmeliydi. Bölgesel port sayıları acilen artırılmalıydı...” (MK4-52) şeklinde ifade etmiştir.

(f=9) ile öğretmenler, pandemi başlangıcında çevrim içi canlı derslerin zorunlu olmadığı dönemde öğretmenlere uzaktan eğitim sistemi ile ilgili çevrim içi hizmet içi eğitimin verilmesi gerektiğini bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, konuya ilişkin görüşünü, “...Bu pandemi sürecine hiç kimse hazırlıklı giremedi ne yazık ki. Sürecin başında canlı ders işlemek isteğe bağlıyken EBA ve web 2.0 araçlarını profesyonelce kullanmayı öğrenmek için öğretmenlere çevrim içi uzaktan hizmet içi eğitim verilmeliydi. Etkileşimli ders içerikleri hazırlamaya dönük çalışmalar yapılmalıydı...” (FK3-8) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-21, konuya ilişkin görüşünü, “...Bana göre MEB, bu kadar sıkıntılı bu süreci mükemmele yakın bir şekilde yönetti. Ama daha iyi olması için yapılabilecekler de vardı tabi. Mesela MEB, daha pandeminin en başında biz öğretmenlere uzaktan eğitim konusunda etkili bir hizmet içi eğitim verebilirdi. Ben kendi adıma uzaktan eğitimin başlangıcında çektiğim zorluğu hiçbir dönemde çekmedim. Pandemi döneminde elimizde gelenin en iyisini yapmak için gereken tüm çabayı gösterdik, göstermeye de devam ediyoruz...” (AK4-21) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-49, “Okulların Covid-19 pandemisi nedeniyle ilk tatil edildiği dönemde tüm öğretmenler dijital okuryazarlık ve

uzaktan eğitim ile ilgili uzaktan hizmet içi eğitim kurslarına alınmalıydı...” (ME4-49) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=8), *uzaktan eğitimde ders ve ders saat sayısının azaltılması, sosyalleşme yönünde planlamanın yapılması gerektiğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 4-4, “...Öğrenciler sadece uzaktan eğitimde değil ders dışı etkinlikleri ile de teknoloji ile çok iç içe oldukları için bilgisayar ya da telefonla çok fazla vakit geçiriyorlar. Bunun azaltılması için de uzaktan eğitimde verilen derslerin ve ders saatlerinin azaltılması, aynı zamanda programın sadeleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (FK4-4) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-17, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitimde verilen dersler ve ders süreleri indirilmeliydi. Bıkkınlığa ve sonucunda devamsızlığa sebep olacak yoğunluk yerine ders dışı faaliyetlerle desteklenmesi gerekiyordu...” (AE4-17) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, konuya ilişkin görüşünü, “...Ders konuları ve saatleri azaltılarak sınıf sayısı sınırlandırılarak bütün öğrencilere hibrit eğitim modeliyle eğitim yapılması daha verimli olabilirdi. Sadece ders açısından planlama yerine sosyalleşmenin de içerisinde bulunduğu bir planlama yapılmalıydı...” (MK4-60) şeklinde ifade etmiştir.

(f=8) ile öğretmenler, *normal eğitim-öğretim, kısmi kapanma ve tam kapanma zamanlarında uygulanacak yöntemlerin standartlaştırılması gerektiğini* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 3-10, konuya ilişkin görüşünü, “...Vaka seyrine göre yapılan kapanmalar ve yüz yüze eğitim-öğretime verilen aralarda uygulanacak, uyulacak kurallar önceden belirlenmeliydi...” (FE3-10) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-24, konuya ilişkin görüşünü, “...Bazen okullar tamamen kapandı bazen de yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim beraber devam etti. Yasaklar kısmi olarak uygulandı. Her seferinde farklı kararlar almak yerine kapanma sürecinin durumuna göre yapılması, uygulanması gerekenler bir standart halinde yayımlanabilirdi. Bizler, öğrenci ve veliler de ne yapılması gerektiğini net olarak

bilecekler, ona göre tedbirlerini alarak uygulayacaklardı...” (AE4-24) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-46, “...Pandemi döneminde örgün eğitimin olduğu ve kapanmalarda (kısmi, tam) uygulanacak eğitim-öğretim faaliyetlerinin ne, nerede ve nasıl yapılacağı ile ilgili planlaması bir standarta bağlanmalıydı. Herkes ne yapacağını net bir şekilde bilmeliydi...” (ME2-46) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, ölçme ve değerlendirmenin iyi planlanması, sınıf geçme yönetmeliğinin harfiyen uygulanması ve “ne olursa olsun öğrencinin bir üst sınıfa geçebileceği” hissinin uyandırılmaması gerektiğini (f=8) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, konuya ilişkin görüşünü, “...Kararların sık değiştirilmesi özellikle sınav tarihlerindeki değişiklikler, dönem notunu ve yılsonu notunu neyin belirleyeceği gibi kararlar öğrencilerimin motivasyonunun azalmasına ve eğitim-öğretimden uzaklaşmasına neden oldu. Karar alırken son duruma bakarak uygulama yapmak daha doğru olurdu. Öğrencileri değerlendirme kriterleri yöreye, okula veya yönetim baskılarına göre olmamalıydı. Bu dönemde ölçme ve değerlendirme konusu daha iyi planlanmalıydı. Sınıf geçme yönetmeliği uygulanmalıydı. Öğretim faaliyetlerini olumsuz yönde etkiledi. En başından beri öğrencileri kolayla sürükleyecek, ona yönlendirecek kararlar alınmamalıydı. Uzaktan eğitim için hiçbir engeli olmayan öğrenci bile her halükârda sınıfını geçeceğini düşünerek derslerini takip etmemiştir...” (AE3-14) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-38, konuya ilişkin görüşünü, “...Gerçek ve doğru yazılı değerlendirme yapılarak sınıf geçme yönetmeliği (sınıfta kalma) tam olarak uygulanmalıydı. Ölçme ve değerlendirme kriterleri herkes için ortak olacak şekilde belirlenmeliydi. Öğrenci ve velilerin zihninde oluşan “nasılsa sınıfı geçirmek zorundalar” anlayışına yol açacak uygulamalardan kaçılmalıydı.” (MK4-38) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-54, “...Salgının başından itibaren devamsızlık konusunda yapılan açıklamalar öğrencilerde “okula gitmesek de uzaktan eğitime katılmasak da nasıl olsa sınıf geçeceğiz” intibası uyandırdı. Bu

konuda okul idareleri ve öğretmenler hem yüz yüze hem de uzaktan eğitimde öğrenciyi derse çekmek konusunda zorluk yaşadı. Bu pandemi sürecinde ölçme değerlendirme kriterleri iyi planlanmalıydı. Ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde belirtilen şekliyle sınıf geçme, sınıfta kalma işlemleri uygulanmalıydı. Devam konusunda araç gereç ve teknik destek eksikliğinin bu açıklamayı yapmayı zorunlu kıldığının farkındayım ama devamsızlığı ve ders notunu ölçüt alan öğrenci bakış açısı bu durumu fazlasıyla istismar etti...” (MK2-54) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=8), uzaktan eğitim sistemi (EBA) altyapısının sadece merkezi değil bölgesel “server” lar devreye alınarak güçlendirilmesi, sistemsel yoğunlaşmaların ve çökmelerin önüne geçilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, “...EBA alt yapısı ülke genelinde çeşitli bölgelere “server” sayısının arttırılması daha hızlı hale getirilebilirdi.” (FK3-9) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, konuya ilişkin görüşünü, “...EBA gibi eğitim platformlarının altyapıları güçlendirilerek hizmet kapasiteleri daha da arttırılabilir ve öğrenciler bu platformları kullanmaları için teşvik edilebilirlerdi...” (AK4-18) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-41, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan eğitimin yapılacağı alt yapı sistemlerinin de güçlü olması gerekirdi. Aynı anda yüzbinlerce, milyonlarca kişinin bağlanmaya çalışacağı öngörülüp çözümler geliştirilerek sistem çökmelerinin önüne geçilmelidir...” (ME3-41) şeklinde ifade etmiştir.

(f=7) ile öğretmenler, teorik derslere ait sınavların eş zamanlı çevrim içi merkezi sınav şeklinde yapılması gerektiğini bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-23, konuya ilişkin görüşünü, “...Ölçme ve değerlendirmeyi daha kapsamlı ve güvenli bir şekilde online bir taban hazırlanıp tüm öğrencileri tüm işlenen konulardan değerlendirebileceğimiz merkezi sınavlar oluşturulabilirdi...” (AK4-23) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-42, konuya ilişkin görüşünü, *“...Her öğrencinin internete ulaşabildiği canlı derslere katılabildiği bir eğitim ortamı olmalıdır. Bu ortam sağlanamıyorsa EBA TV üzerinden ders videoları paylaşılmalı ve uygulamalı olmayan derslerin sınavları merkezi yapılarak adaletli bir şekilde ölçme değerlendirme yapılabilmelidir...”* (ME2-42) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, *“...Uygulamalı derslerin eğitimi ve sınavları yüz yüze, teorik kültür derslerinin sınavları ise eşzamanlı, çevrimiçi ve merkezi yapılmalıydı...”* (MK3-47) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, *çevrim içi canlı derslerde kameraların sürekli açık tutulmasının mecburi olması gerektiğini* (f=6) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 2-2, konuya ilişkin görüşünü, *“...Uzaktan derslerde kamera açmak zorunlu tutulmalıydı...”* (FE2-2) şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-15, *“...Uzaktan eğitim yapılırken gerekli güvenlik önlemlerinin sağlandığı bir ortamda tüm öğrencilerin kameraları açık olmalıydı ve derse katılım kontrol altında tutulabilmeliydi...”* (AE4-15) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-54, konuya ilişkin görüşünü, *“...Canlı ders yaparken öğrencilerin arka planda özel yaşam alanının gösterilmeyeceği şekilde manuel olarak ya da program ayarlarıyla arka plan bulanıklaştırılarak kameralarını açmalarına izin verilmeliydi. Hatta kameralarını açmaları zorunlu tutulmalıydı...”* (MK2-54) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=6), okul *“Rehberlik Servisi” öğretmenlerine doğrudan ulaşılacak çevrim içi canlı bağlantı kanalının sağlanması ve sürekli açık tutulması gerektiğini* belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 3-10, *“...Eğitim öncelikle ister pandemi ister normal zamanda olsun tüm öğrencilere kolay, etkin ve ulaşılabilir olmalıydı. Rehberlik hizmetleri konusunda öğrencileri rehber öğretmenlerle bağlantısını sürekli kuracak*

platform oluşturulmalı ve mesai saatleri içerisinde sürekli açık tutulmalıydı...” (FE3-10) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-29, konuya ilişkin görüşünü, “...Okul rehber öğretmenlerinin öğrencilerin kaygılarını giderme ve moral motivasyonu arttırma adına öğrencilerle çevrimiçi ortamda daha çok bir araya gelmesi sağlanmalıydı...” (AK2-29) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, konuya ilişkin görüşünü, “...Sınıf şube rehberlik konuları uzaktan eğitime uygun olarak hazırlanabilirdi. Öğrencilerin ihtiyaç duydukları anda işinin profesyoneli olan okul rehber öğretmenleriyle canlı çevrim içi görüşme yapabilmelerini sağlayacak iletişim kanalı kurulmalıydı...” (MK4-60) şeklinde ifade etmiştir.

(f=5) ile öğretmenler, *internet sağlayıcıları ve GSM operatörleri tarafından ücretsiz olarak tanımlanan internet paketlerinin paylaşıma açık olması ve EBA ile harici çevrim içi canlı dersler için kullanılan uygulamaları da kapsayacak şekilde tanımlanması gerektiğini* bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, “...Hem öğrenciye hem de öğretmene teknik altyapı imkânı daha iyi sağlanabilirdi. Cep telefonu şirketlerinin verdiği ücretsiz internet hakkının zoom canlı dersleri de kapsaması gerekirdi. Kota sorunu minimize edilmeliydi...” (AE2-20) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-60, “...İnternet sağlayıcıları da öğrencilerin canlı derslerde kullanması için ücretsiz internet erişimi sağlayabilirdi. Cep telefonu operatörlerinin öğrenci ve öğretmenlere tanımlamış olduğu gigabyte kotalı ücretsiz erişim imkânı sadece cep telefonunda değil bilgisayar, tablet vb. cihazlarla da paylaştırılabilirdi. Sadece EBA kullanımı için tanımlanan paket diğer uygulamaları da kapsamalıydı.” (MK4-60) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, “...GSM operatörleri ile ciddi anlaşmalar yapılarak internet desteği ve şartları belirlenmeliydi. Cep telefonu ekranından canlı ders izlemenin çok sağlıklı olmadığı göz önünde bulundurularak sağlanan destek tüm cihazları kapsamalıydı. Başka platformlara erişimde sıkıntı çıkmamalıydı. İnternet hizmeti veren firmalara belirli bir

oranda evler için interneti ücretsiz veya ciddi bir indirimle verdirilmeliydi...” (MK4-52) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, *kısmi ve tam kapanmaların tüm ülkeyi kapsayacak şekilde değil bulaş durumuna göre yerel olarak uygulanması gerektiğini (f=4) ifade etmiştir.*

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-18, *“...Covid-19 vaka sayısı arttığı zaman eğitim-öğretime ara vererek yapılan kapanmalar tüm Türkiye’yi kapsamamalıydı...” (AK4-18) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-36, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ülkedeki tüm okulların homojen olmaması gerçeğine rağmen tüm okullar aynı şartlarda yönetilmeyebilirdi. Kapanma kararları yerel olarak alınmalıydı. Bulaş durumunun olmadığı veya az olduğu yerlerde (küçük köy, kasaba ve illerde) eğitim-öğretime ara verilmemeliydi.” (ME4-36) şeklinde belirtmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-50, konuya ilişkin görüşünü, *“Pandemi dönemi eğitim sürecinin iyi yönetilemediği kanaatindeyim. Süreç ne kadar dinamik olsa da bu koşullar dikkate alınarak bir planlama yapılması gerekirdi. Kısmi ve tam kapanma kararları alınırken ülkenin tamamını kapsayacak şekilde olmamalıydı. İl ve ilçelerde kurulmuş olan kurulların kararına göre kapanma veya tekrar yüz yüze eğitim kararı alınmalıydı. Hiçbir vakanın olmadığı izole bir bölgede eğitim-öğretim kısıtlanmamalıydı. Süreçte eğitim öncelik olarak görülmeli ülkenin geleceği olan 6-17 yaş arası gençler ve çocuklar bu belirsizlikle baş başa bırakılmamalıydı...” (MK2-50) şeklinde ifade etmiştir.*

Öğretmenler (f=4), *dijital içerik noktasında yayınevleriyle hemen iş birliğine gidilmesi, EBA dışındaki özel sektöre ait eğitim amaçlı ders anlatım videoları ve materyallerin vs. ücretsiz erişime açılmasının mecburi olmasının sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.*

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-14, konuya ilişkin görüşünü, *“Ders anlatımlarının gerçekleştirildiği web sitelerine bütün öğrenciler tarafından erişim ücretsiz olmalıydı.*

Bunun için gerekli yasal çalışmalar yapılmalı gerektiği takdirde telif hakkı verilmeliydi...” (AE3-14) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-33, konuya ilişkin görüşünü, *“...Belli ki bir dijital eğitim içeriği ve materyal bankamız yok, keşke böyle bir proje yapılsaydı ve öğretmenlerin geliştirdiği veya bakanlığın hazırlattığı içerik ve materyaller bir havuzda toplansaydı, telif hakkı konuları bakanlıkça halledilseydi ve dijital becerileri zayıf olan veya imkanları olmayanlar bu dijital içeriklere rahat erişip kullanabilselerdi. Evet EBA vs. platformlar var ama yeterli olmadıkları kanaatindeyim. Uzaktan eğitim noktasında hazırlıksız yakalandığımız her ders için materyal ve ders anlatım videolarının tedariği yayınevlerine ait ders anlatım videoları, dijital materyal ve içerikler aracılığıyla acilen karşılanmalıydı...” (ME4-33) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-51, *“...Özel okullar, dershaneler ve diğer eğitim kurumlarının ellerindeki eğitim-öğretim materyallerinin MEB ortaklığında paylaşılması sağlanabilirdi...” (ME4-51) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

(f=4) ile öğretmenler, *çevrim içi canlı derslerde öğrencileri daha aktif hale getirecek etkinliklerin ve sunumların yaptırılması gerektiğini* bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-23, konuya ilişkin görüşünü, *“Bu süreçte, yapılandırmacı eğitim anlayışına göre, öğrenciler sadece dinleyici olarak değil aktif olarak derse katılımları için etkinliklere daha fazla yer verilmeliydi. Öğrencilere (9.10.11sınıf) matematik ve fen alanında projeler verilip kamerada online sunum yapmaları sağlanabilir. Edebi değeri olan bir eser okutturulup öğrencilerin hep birlikte değerlendirme yapması sağlanabilir. Ve ünite sonlarında bilgi yarışmaları yapılabilirdi...” (AK4-23) şeklinde ifade etmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-32, *“Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen bu dönem öğrencileri derslerde daha fazla ve aktif tutabilmek mümkündü. Sadece öğretmenin ders anlatmasıyla değil öğrencilerin de derse aktif katılmasını sağlayacak uygulamalar, sunumlar yaptırılabilirdi...” (ME4-32) şeklinde görüşünü bildirmiştir.*

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-57, konuya ilişkin görüşünü, *“...Uzaktan eğitimde mihenk taşı olan nokta derse öğrencinin aktif katılmasıdır. Ödev olarak verilen proje ve performans ödevlerinin sunumu ve ders dışı etkinlikler bireysel veya gruplar halinde öğrencilere yaptırılarak aktif hale getirilmeliydiler. Diğer bütün işlemlerin başarıya ulaşması buna bağlıdır. Bakanlık ve tüm eğitim bileşenleri bu noktanın çözümü için çalışmalıdır. Belki slogan gibi olacak ama eğitimde merhamet vatana ihanettir.”* (ME2-57) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, tam kapanma döneminde 12. Sınıf öğrencilerinin Destekleme ve Yetiştirme Kurslarının (DYK) sonlandırılmadan çevrim içi canlı derslerle eğitim-öğretime kesintisiz devam ettirilmesi gerektiğini (f=4) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-26, konuya ilişkin görüşünü, *“Bu süreçte öğrencilere özellikle 12. Sınıf için EBA testlerinden oluşan bir kaynak yapılarak verilebilirdi. Böylece üzerine not almak soru çözebilmek sürece olumlu katkı sağlayabilirdi. 12. Sınıfların üniversite sınavlarına gireceği göz önünde bulundurularak uzaktan eğitim zamanında da “Destekleme ve Yetiştirme Kursları” (DYK) sürekli devam ettirilmesi gerekliydi...”* (AK2-26) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, *“...Okulda açılan destekleme ve yetiştirme kursları eğer okul ortamında yüz yüze yapılamıyorsa uzaktan eğitim canlı derslerle ciddi bir şekilde devam edilmeliydi. Kapanmalarda kurslar tamamen sonlandırılmamalıydı. Gerçi bizim okulumuzda öğretmenlerimiz ücret almasa dahi kapanmalarda çevrim içi canlı dersleri fahri olarak yapmaya devam ettiler.”* (MK4-52) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-40, konuya ilişkin görüşünü, *“...Tam kapanma dönemi yüz yüze eğitimin sonlandırılıp uzaktan çevrim içi eğitime geçildiği zamanlarda 8 ve 12.sınıflara verilen “Destekleme ve Yetiştirme Kursları” (DYK) kapatılmamalıydı. Bu süreçte uzaktan eğitimle devam ettirilip sınavlara hazırlanmaları sağlanmalıydı.”* (MK3-40) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=4), *uygulamalı derslerin eğitim-öğretiminin yüz yüze ve ara verilmeden sürekli olması gerektiğini* belirtmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-51, *“Uzaktan eğitim sürecinde uygulamalı dersler (meslek-kültür) gerekli hijyen şartları sağlanarak yüz yüze aralıksız yapılmalıydı. Haftalık ders saatleri azaltılmalıydı. Ayrıca sınıf düzeyinde kazanım önem sırasına göre bazı dersler çıkarılmalı diğer derslere ağırlık verilmeliydi...”* (ME4-51) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, konuya ilişkin görüşünü, *“...Uygulamalı derslere mutlaka okul ortamında ve seyreltilmiş sınıflarda sürekli devam edilmeliydi...”* (MK4-52) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-55, konuya ilişkin görüşünü, *“Pandemi süresince mesleki eğitim okulun ve pandemi şartlarının imkânları ölçüsünde yüz yüze yapılabilirdi. Nasıl ki destekleme ve yetiştirme kursları yapılıyorsa buda yapılabilirdi. Meslek dersleri atölye ortamında olduğundan dolayı yeterince sosyal mesafe söz konusu ayrıca iyi bir planlamayla belirli alanlar haftanın belirli günlerinde gelerek kalabalık ortamlar oluşturulmazdı. Öğrenciler haftanın bir günü kesintisiz atölyede uygulamalı derslerin yapılması gerekirdi.”* (ME4-55) şeklinde belirtmiştir.

(f=3) ile öğretmenler, *çevrim içi canlı dersler için kullanılan uygulama yazılımının geliştirilmesi veya tedarik edilmesi sürecinin daha hızlı olması, Türkçe dil desteğinin sağlanması hususunda da çalışmaların yapılması gerektiğini* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, konuya ilişkin görüşünü, *“...EBA canlı ders uygulamalarında ilk zamanlar yaşanan sorunlar ön görülebilirdi. Milyarlarca kullanıcıya sıkıntısız hizmet veren zoom vs. sistemler daha erken bakanlığın resmî anlaşmalarıyla devreye sokulabilseydi daha az öğrenim kayıpları yaşanılabilirdi. Sonra canlı derslerin EBA üzerinden olma zorunluluğu kaldırılarak bu sorun halledilmiş oldu ve gerçekten biz öğretmenleri çok rahatlattı...”* (FE4-5) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-16, konuya ilişkin görüşünü, *“...Bu süreçte eğitimin uzaktan olması doğru bir karardır; lakin öncesinde ülkemizi uzaktan eğitime*

hazırlamamız gerekirdi. Nasıl ki doğal afetler öncesinde bir hazırlık planımız var aynen eğitimde uzaktan eğitim için de bir planlamanın olması gerekirdi. Öncelikle internet ağını genişletmemiz, uzaktan eğitim portalını ve canlı ders uygulamasını da geliştirmemiz şarttı. İlk başlarda ciddi sıkıntılar yaşandı. Harici olarak kullanılan zoom gibi programların Türkçe dil desteğinin olmaması da bağlantıyı ve kontrolü zorlaştırdı...” (AK3-16) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-32, “...EBA canlı ders uygulaması ile ilgili yazılım geliştirme süreci veya hazır uygulamaların hizmete alınması süreci ve kararları daha hızlı olmalıydı. Kullanılan uzaktan eğitim programlarının Türkçe dil desteği olmalı, öğrenci ve öğretmenlerin programları daha rahat kullanmaları sağlanmalıydı. Uzaktan eğitimde yüz yüze sınavların esas olmalı, ancak mümkün olmadığı durumlarda da internet üzerinden yapılmalıydı...” (ME4-32) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere sertifika, ek puan vs. verilerek eğitim-öğretimin cazip hale getirilmesi. Çevrim içi canlı derslerin daha eğlenceli hale getirilerek öğrencilerin devamının sağlanması gerektiğini (f=3) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-6, konuya ilişkin görüşünü, “...Bu süreçte müfredat daraltılabilir, onun yerine öğrencilerin ilgi alanına göre eğitimler verilebilirdi. Bu eğitimlerde başarılı olan öğrencilere ek puan, geçerliliği olan sertifikalar verilerek süreç öğrenci için daha keyifli bir hale getirilebilirdi.” (FK3-6) şeklinde ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-7, konuya ilişkin görüşünü, “...Öğrencilerin canlı derslere katılımını sağlamak ve sıkılmalarını engellemek için ders dışı eğitimler de verilerek öğrenciler ödülleri (not, hediye vs.) teşvik edilebilirdi. Ders dışı etkinliklere de yer vererek daha eğlenceli hale getirilebilirdi. Kısaca pandemi nedeniyle darbe görmüş ve kalitesi çok düşmüş bir sistemde eğitim-öğretim görmüş bireyler yetiştirmek yerine eğitimi biraz uzamış ancak çok daha verimli eğitilmiş bireyler yetiştirmenin daha iyi olabileceği görüşündeyim.” (FE4-7) şeklinde belirtmiştir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-23, “...Dersler öğrencilerin daha aktif olduğu eğlenceli bir hale dönüştürülebilirdi. Öğrenciler yaptıkları her ek çalışma için puanla

vb. ödüllendirilmeliydi. Ders devamı da bu şekilde sürekli sağlanırdı...” (AK4-23) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Öğretmenler (f=3), EBA üzerinden yayımlanan içeriklerin ders çeşitliliği bakımından artırılmasının gerektiğini belirtmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-9, “...Öğretmen ve öğrencilere yönelik online ders anlatım ve ders dinleme adabına uygun video ve görseller hazırlanmalıydı. Hazırlanan ders materyalleri ve videolar her ders için ulaşılabilir olmalıydı...” (FK3-9) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-20, konuya ilişkin görüşünü, “Müfredat içeriği ve ders materyali konusunun uzaktan eğitime uygun hale getirilmesi gerekirdi. Uzaktan eğitime uygun materyal ve içerik bulma konusunda öğretmenler yalnız bırakılmamalıydı. Sadece belli başlı dersler için değil her ders için ders videosu, materyal, akıllı defter, e-kitaplar vb. hazırlanabilirdi...” (AE2-20) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-56, konuya ilişkin görüşünü, “...Uzaktan çevrim içi derslerde kullanacağımız mesleğimiz ile ilgili fazla uygulama videoları mevcut değil. Okulumuzda EBA’da kullanılmak üzere çok az videolar çekildi. Bende Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme alanı ile ilgili 3 uygulama videosu çekiminde görev aldım. Bu çekilen uygulama videoları çok az. Her alan için her sınıf seviyesin olması gereken bu uygulama videoları çekilip EBA’ya yüklenirse; ilerleyen süreçlerde olabilecek yeni pandemi veya hava şartlarının kötü olduğu günlerde okullar tatil edilirse bu videolar çevrim içi derslerde kullanılır. EBA’da uygulama dersleri için hazırlanmış videolar çok az.” (ME4-56) şeklinde ifade etmiştir.

(f=3) ile öğretmenler, ölçme ve değerlendirmenin kesinlikle notla yapılmaması, başarılı/başarısız şeklinde değerlendirilmesi gerektiğini bildirmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-25, konuya ilişkin görüşünü, “...Ölçme değerlendirme bu süreçte notla değerlendirilmemeliydi. Çünkü her öğrencinin uzaktan eğitime ulaşabilme şartları eşit değildi.” (AK4-25) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-52, “...Ölçme değerlendirme sistemi hakkaniyetli ve herkese eşit şartlarda yapılmalıydı. Bunun için ciddi bir merkezi sınav yapılabilirdi. Bunlarda yapılamıyorsa değerlendirme öğrencinin sadece bir sınavdan aldığı notla, öğretmenin vereceği performans notuyla değil pandemi dönemine mahsus doğrudan başarılı veya başarısız şeklinde değerlendirilecek yeni bir sistem tasarlanmalıydı...” (MK4-52) şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 2-57, konuya ilişkin görüşünü, “İlk dönem uygulama ve atölye dersleri uygulamalı olarak açıldı. Ancak kültür derslerinin uzaktan olmasına karar verildi. Ancak bir süre sonra tüm derslerin uzaktan olmasına karar verildi. Daha sonra imtihanlar için konuların kapsamı belirlenirken sadece yüz yüze yapılan tarihler arasındaki konular ile sınırlandırma yapıldı. Ancak kaçırılan nokta şurası kültür dersleri sadece uzaktan idi. Madem uzaktan işlenen konular problem teşkil etmiyordu. O zaman tüm dönem neden imtihan kapsamına alınmadı. Bu sorunun cevabını kendim bulamadım. Bu uygulama online canlı derse gelmeyen öğrencileri adeta ödüllendirdi. İkinci dönem olduğunda tüm açıklamalara imtihanların olacağı yönünde iken en azından az da olsa derse katılım vardı. Daha sonra yapılan öğrencilere ikinci dönem notları imtihana girip girmeme noktasında serbestlik açıklaması yapıldı. Bu açıklama ile zaten az olan katılım neredeyse sıfıra indi. Bu demek oluyordu ki tüm yılın müfredatından sadece çok cüzi bir kısmından başarılı olan tamamından başarılı sayılıyor. Derslerden kalma durumuna bakılmaksızın bir üst sınıfa geçirilmek te cabası oldu. Madem geçecekler öğrenciler neden notla değerlendirildi. Karar öğretmene bırakılmalıydı. Başarılı veya başarısız, geçer veya geçmez gibi ders bazlı değerlendirme ile bir üst sınıfa geçirilebilirdi. Derslerden sorumlu geçecek öğrencilere açılacak sınavları düşündüğümde bunlara hiç gerek olamadığına kanaat ediyorum. Bu kadar açıklama ile iktifa ediyorum.” (ME2-57) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, kademeli ilerleyen tamamlanamamış FATİH projesinin hızlı bir şekilde tamamlanmaya çalışılması gerektiğini (f=2) ifade etmiştir.

Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 3-11, konuya ilişkin görüşünü, “...Yapılması gereken birçok işin yapıldığını düşünüyorum. Fakat yarım kalan FATİH Projesi tamamlanmış olsaydı bu süreç çok daha kolay yürütülebilirdi.” (AE3-11) şeklinde ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-33, konuya ilişkin görüşünü, “...Tabi burada imkânı olmayan öğrenciler de mevcut ama tam bu noktada keşke fazlar halinde ilerleyen, hatta bir aralar durma noktasına gelen FATİH projesinin tam anlamıyla hayata geçmiş olmasını görebilseydik, işte o zaman bugün yaşanan çoğu sorunu yaşamazdık...” (ME4-33) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=2), okula yeni kayıt olan 9. Sınıf öğrencilerinin her halükârda okula haftada birkaç gün sürekli getirilmesinin sağlanması gerektiğini belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 2-29, konuya ilişkin görüşünü, “...9. sınıf öğrencileri lise ortamına ve okullarına yeni geldikleri için hem öğretmenlerini hem arkadaşlarını tanıma fırsatı bulamadılar. Okula yeni kaydoldukları için öğrencilerle birbirimizi hiç görmeden, tanımadan ders işledik. Sene başında yüz yüze eğitime başlatılıp en azından tanıma ve tanışma noktasında süre tanınmalıydı. Diğer kademeler belki esnetilebilir fakat 9. sınıflar ilerleyen süreçte de kesinlikle en az iki gün sürekli okula getirilmeliydiler.” (AK2-29) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-32, konuya ilişkin görüşünü, “...Hibrit (uzaktan ve yüz yüze paralel olarak) bir eğitim modelinin olması her dönemde gerekliydi. Seyreltilmiş sınıflarla okulların tekrar açılması doğru idi ancak bu sırada da okula gelemeyen grubun uzaktan eğitime ara verilmiş oldu. Sınıfların seyreltilmesinden dolayı haftalık ders saatleri yarı yarıya azaldı. Bunların haricinde ne olursa olsun bundan sonra mesleği olarak kabul edecekleri alanlarıyla ilk defa tanışacak ve temel eğitimlerini alacak olan 9. Sınıf öğrencilerinin haftada 2-3 gün ve sürekli olarak okula gelmeleri gerekliydi...” (ME4-32) şeklinde ifade etmiştir.

(f=2) ile öğretmenler, Bilişim Teknolojileri araçlarının vergi oranlarının düşürülmesi ve internet erişimi üzerindeki özel iletişim vergisinin artırılması yerine tamamen sıfırlanmasının gerektiğini bildirmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-49, konuya ilişkin görüşünü, *“...Bilişim araçlarına sahiplik oranları yükseltilmeli ve öğrenci, öğretmenlere de gerekli kolaylıklar (KDV indirimi gibi) sağlanmalıdır...”* (ME4-49) şeklinde belirtmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-47, konuya ilişkin görüşünü, *“...Özel iletişim vergisi arttırılmak yerine düşürülmeliydi. Tablet, bilgisayar, telefon gibi uzaktan eğitim için gerekli olan cihazlardan vergi alınmamalıydı...”* (MK3-47) şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, *tam kapanma döneminin ilk başında çevrim içi canlı derslerin EBA üzerinden yapılmasına zorlanmaması, diğer uygulamaların kullanılmasına da müsaade edilmesi gerektiğini* (f=1) ifade etmiştir.

Fen Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, konuya ilişkin görüşünü, *“...Ders işlenişini kontrol altında tutmak isteyen MEB bana göre en başta öğretmen ve öğrencilerin canlı dersleri EBA canlı ders uygulaması üzerinden yapmaya zorlanmaması gerekirdi. Aynı amacı karşılayan zoom, cisco webex, microsoft teams gibi diğer uygulamalar da aktif olarak kullanılmalıydı...”* (FE4-5) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler (f=1), *kararlar alınırken MTAL'lerin gözden kaçırılmaması, İşletmelerde Beceri Eğitiminin arka plana atılmaması gerektiğini* belirtmişlerdir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Erkek Öğretmen 4-5, konuya ilişkin görüşünü, *“...Uzaktan eğitim sürecinde çok sistem değiştirilmesi, açıklamalar yapılırken mesleki eğitimin sona bırakılması, staj vb. konuların açıklanmasının geciktirilmesi bizleri öğrenci, veli ve işletme tarafında zora sokmuştur. İşletmelerde beceri eğitimi ve staj faaliyetlerine işletmeler çalışmaya devam ettiği sürece ara verilmemeliydi...”* (ME4-5) şeklinde belirtmiştir.

(f=1) ile öğretmenler, *pandeminin ilk dönemlerinde öğretmenlerin canlı ders tanımlamalarının ve öğrencilerin derslere katılımlarının isteğe bırakılmaması gerektiğini* bildirmişlerdir.

Fen Lisesi Kadın Öğretmen 3-8, konuya ilişkin görüşünü, *“İlk kapanma döneminde yüz yüze eğitime ara verilmesi tatil gibi algılandı. Öğretmenlerin canlı ders tanımlamalarının idare tarafından öğretmenin isteğine göre değil zorunlu olarak yapılması ve aynı zamanda öğrencilerin canlı derslere devamının da zorunlu tutulması gerekliydi...”* (FK3-8) şeklinde belirtmiştir.

Pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmenler, *bahçeleri uygun olan okulların bahçelerinin sosyal mesafeye dikkat edilerek açık hava dersliklerine dönüştürülerek yüz yüze derslerin kesintisiz yapılması gerektiğini* (f=1) ifade etmiştir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 4-53, konuya ilişkin görüşünü, *“...Haftalık programlarda hangi sınıfın ne zaman geleceği, kaç saat ders işleyip ayrılacağı planlanıp, okula geldiklerinde gerekli hijyen tedbirleri almak, sosyal mesafeye uygun olmak şartıyla okulun bahçesi ders anlatmaya uygun hale getirilebilirdi. Birçok yabancı ülkenin kullandığı açık havada ders işleme şekli ülkemizde de imkânlar dâhilinde yapılabilirdi. Bu şekilde eğitim-öğretim faaliyetleri kesintisiz yapılabilirdi. Bu da veli ve öğrenciye güven sağlayacaktır. Ama her okulun bahçesi tabi ki bu kapasiteyi kaldırarak büyüklükte olmayabilir, hava şartları her zaman uygun olmayabilir...”* (MK4-53) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenler (f=1), *bakanlıkça alınan kararların yazılı, görsel ve sosyal medya üzerinden birlikte hareket eden grupların (öğrenci, veli vs.) etkisi altında kalınmadan alınması gerektiğini* belirtmişlerdir.

Anadolu Lisesi Kadın Öğretmen 3-19, konuya ilişkin görüşünü, *“...Okullar en güvenli yerler. Okullardaki hijyen koşullarını en üst düzeyde sağlayıp açık kalmalarını sağlanmalıydı. MEB aldığı kararlarda medyanın, velilerin ve öğrencilerin vs. sanal medya üzerinden yönlendirmelerine müsaade etmemeli, o doğrultuda popülist kararlar almamalıydı. Bu çocukları evde tutmak çözüm değildi, o kadar küçük odalarda ve o kadar kalabalık ailelerde ve gürültü içinde bu çözüm değil, hata idi.”* (AK3-19) şeklinde belirtmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya ilişkin sonuçlara, elde edilen bulgular ile literatürde taranmış bilgiler karşılaştırılarak tartışmalara ve bulgular üzerinden önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma pandemi döneminde liselerde görev yapan öğretmenlerin çevrim içi uzaktan eğitime yönelik görüşlerini belirlemek ve memnuniyet düzeylerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla liselerde görev yapan öğretmenlere iletilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile kişisel bilgileri, pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitimin öğretim açısından, öğrenci ile iletişim açısından, veli ile iletişim açısından öğretmenlere sağladığı kolaylıkları ve sebep olduğu zorlukları ile pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiği konularında öğretmenlerin görüşleri alt problemlere göre belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma İstanbul ili Bağcılar ilçesindeki 60 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin pandemi sürecindeki çevrim içi uzaktan eğitimden memnuniyet durumları; çevrim içi eğitimin sağladığı kolaylıklar ve zorluklar değerlendirilerek belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu doğrultuda pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere sağladıkları kolaylıklar; öğretim açısından, öğrenci ile iletişim açısından, velilerle iletişim açısından ve diğer açılardan olmak üzere 4 ana tema altında incelenmiştir.

Çevrimiçi uzaktan eğitimin öğretim açısından öğretmenlere farklı kolaylıklar sağladığı (I.Tema) araştırmada ortaya çıkmıştır. Bu kolaylıkların başında eğitim-öğretim faaliyetlerinin zamandan ve mekândan bağımsız hale gelmesi, zaman tasarrufu ve zamanın verimli kullanılmasının yanında daha fazla materyal ve kaynağa hızlı ulaşma imkânı ve bilişim teknolojileri alanında bilgi ve tecrübe artışına neden olarak web 2.0 araçlarının etkili kullanılması gelmektedir.

Diğer taraftan akademik olarak kişisel gelişim olanağı sağlamıştır. Ders programı dışında telafi ve ek derslerin yapılmasına imkân sağlamış ve ders konularıyla ilgili daha fazla örnek gösterme ve soru çözümüne olanak sağlamıştır.

Literatürde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Kuşkonmaz (2011) araştırmasında, mobil öğrenme teknolojilerinin zaman ve mekân sınırlamasını ortadan kaldırdığı için uzaktan eğitim açısından avantaj sağlayacağını belirtmiştir.

Canpolat ve Yıldırım (2021) ortaokul öğretmenleri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında da uzaktan eğitimde öğrenme süreçlerine yönelik öğretmenler; öğrenciye kendi hızında öğrenme imkânı sunulması, öğretmen-öğrenci etkileşimini artırması, içerikleri dilediği kadar tekrar ederek pekiştirmeyi sağlaması, dersin hedef kazanımlara ulaşmayı sağlaması, öğrenci düzeyine uygun farklı içerikleri sunma imkânı, içeriklerinin zengin olması gibi olumlu görüşler bildirmişlerdir.

Araştırmada çevrimiçi uzaktan eğitimin öğrenci ile iletişim açısından öğretmenlere çeşitli kolaylıklar sağladığı (II.Tema) belirlenmiştir. Bu kolaylıkların başında; zaman ve mekân sınırı olmadan öğretmen ve öğrencilerle iletişimin kurulabilmesi, çekingen öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri, mesajlaşma uygulamaları ile öğrencilerle anlık bireysel iletişimin sağlanması gelmektedir. Literatürde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Fidan (2020) araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin pandemi sürecinde ilkökul öğrencilerinin derslerden geri kalmaması ve sosyal bağın devam etmesi noktasında uzaktan eğitimin fayda sağladığını dile getirdiğini belirtmiştir.

Diğer taraftan birden fazla iletişim kanalının olması (telefon, e-mail vb.) öğrencilerle daha rahat iletişim kurulmasını sağlamıştır. Birebir kurulan iletişim öğretmen ve öğrenci arasındaki bağı güçlendirmiştir. EBA aracılığı ile duyuru, bildirim, ödevler, sınavlar, materyaller ile ilgili öğrencilere bilgi akışı sağlanmıştır. Derslerle ilgili veya ders dışı tüm soru ve sorunların öğretmene iletilmesi kolaylaşmıştır.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerle kurulan etkili iletişim ve sunulan rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin memnuniyetini artırdığı belirtilmektedir (George, 2020; Jowsey, Foster, Cooper-Ioelu ve Jacobs, 2020).

Araştırmada çevrim içi uzaktan eğitim sayesinde velilerle birebir, daha sık iletişim (III.Tema) kurularak iletişimde sürekliliğin sağlandığı ve veli ile öğretmen arasındaki bağların pekiştiği saptanmıştır. Zaman ve mekân sınırlaması olmadığı için öğretmen ve veli iletişimi daha rahat sağlanmıştır. Veli gözetiminde olan öğrencilerin takibi

kolaylaşmıştır. Böylelikle öğrencilerin gözetimi veliler tarafından sağlandığı için öğrencilerin takibi de kolaylaşmıştır. Dijital uygulamalar vasıtasıyla velilerle, yazılı, sözlü ve görüntülü görüşmelerin yapılmasının yanında anlık olarak toplu veya bireysel iletişim sağlanmış, EBA uzaktan eğitim web portalı veya dijital uygulamalar üzerinden gerekli bilgilendirmeler yapılmış, veli toplantıları çalışma saatleri dışında yapılabilmiştir. Birden fazla iletişim kanalının olması sayesinde daha etkili iletişim kurulabilmiştir. Öğrencilerin sorunlarına veli aracılığı ile anlık müdahale kolaylaşmıştır.

Veli desteğinin uzaktan eğitimde çok önemli olduğu bildirilmektedir. Covid-19 süreciyle zorunlu olarak geçilen uzaktan eğitimin velilerin yeni roller üstlenmesine neden olduğu bildirilmektedir (Bozkurt vd., 2020). Velilerin öğrencilerine uygun ortam sağlama, derse erişime yardım etme, ders sırasında kontrol, ders sonrasında ödev yardımı vb. konularda öğrencilerine destek vermeleri gerekmektedir (Yılmaz vd., 2020).

Araştırmada pandemi sürecindeki uzaktan çevrim içi eğitimin öğretmenlere sağladığı diğer kolaylıklar (IV.Tema) ise şu şekilde ortaya çıkmıştır: Aileleriyle birlikte daha fazla zaman geçirerek çocuklarının gelişimlerini daha yakın takip etme imkânı bulmuşlardır. Ulaşım zorlukları ve maliyetleri ortadan kalkmıştır. Zaman kayıplarının da önüne geçilmiştir. Zamandan ve mekândan bağımsız olarak eğitimin her koşulda yapılabileceği görülmüştür.

Araştırmada pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmenlere ne gibi zorluklara sebep olduğu da öğretim açısından, öğrenci ile iletişim açısından, velilerle iletişim açısından ve diğer açılardan olmak üzere 4 ana tema altında incelenmiştir.

Öğretim açısından incelendiğinde; pandemi döneminin çevrim içi uzaktan eğitimin öğretim açısından çeşitli zorlukları da (V.Tema) beraberinde getirdiği görülmektedir. Bu zorlukların başında teknolojik imkânların ve altyapının yetersizliği ön planda olmuştur. İnternet ve elektrik kesintileri öğretimin aksamasına neden olmuştur. Öğrencilerle yüz yüze eğitimde olduğu gibi göz teması kurulamadığından, öğrencilerin hangisinin konuyu anladığı, hangisinin anlamadığı anlaşılamamıştır.

Literatürde yapılan araştırmalarda da öğretmenlerin benzer zorluklar yaşadıklarını ortaya koymaktadır. İnci Kuzu (2020) araştırmasında, öğrencilerin internete bağlanmada sorunlar yaşadığını bundan dolayı da öğretim sürecinin olumsuz

etkilendiğini belirtmektedir. Altıntaş Yüksel (2021), sınıf öğretmenlerinin en çok internet, bilgisayar eksikliği gibi teknoloji konusundaki eksiklikler noktasında sorunlarla karşılaştığını ifade etmektedir. Arslan ve Şumuer (2020) yaptığı çalışmada, internet bağlantı sorunu, etkileşim eksikliği, dijital içerik yetersizliği gibi sorunlar yaşanan önemli zorluklar olduğunu saptamıştır. Benzer şekilde Türker ve Dünder (2020) da yaptıkları araştırmalarında öğretmenlerin internet sorunu, donanım yetersizlikleri gibi sorunlar yaşadıklarını belirlemişlerdir.

Araştırmada öğretmen ve öğrencilerin sürekli ekran karşısında olmalarının, sosyalleşmelerini kesintiye uğrattığı, bu süreçte öğrencilerin dikkatini toplamak ve motivasyonunu yükseltmenin güçlük oluşturduğu saptanmıştır. Öğrencilerin kamera ve mikrofonlarını açmak istememeleri dersleri takip edip etmediklerinin anlaşılmasını güçleştirmiştir. Devam zorunluluğunun bulunmaması, sınav ve not endişesinin olmaması, derslere olan katılımı düşürmüştür. Derslere katılımın azalması, öğretmenin motivasyonunun düşmesine neden olmuştur. Literatürde yapılan araştırmalarda da benzer güçlüklerin yaşandığı görülmektedir.

Çakmak, vd. (2018), üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmalarında, öğrencilerin arkadaşlarının derse katılmaması ve derse devam zorunluluğunun olmaması nedeniyle, derslere olan ilgilerinin ve verdikleri önemin azaldığı bu nedenle de derste etkinliklere katılma gereksinimi duymadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Erol Şahin (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda, uzaktan eğitimde öğrenci katılımının beklenenin çok altında az olduğu, öğrencilerin dersi ciddiye almadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer taraftan uygulamalı yapılması gereken derslerin de çevrim içi işlenmesi konuların öğretimini zorlaştırmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde işlenen teorik derslerin sorunsuz işlendiği ancak uygulama gerektiren derslerde yeterince verimli alınamadığı belirtilmektedir (Akyürek, 2020; Keskin ve Özer Kaya, 2020).

Pandemi sürecinde öğrencilere ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yapılması da zorlaşmıştır. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında da çevrim içi eğitimde ölçme ve değerlendirmenin öğretmenler açısından güçlük oluşturduğu yönünde bulgulara ulaşılmaktadır (Gürer, vd., 2016; Baran ve Sadık, 2021).

Pandemi sürecinde öğretmenler öğrenci ile iletişimde de çeşitli zorluklarla (VI.Tema) karşılaşmışlardır. Bu zorlukların başında; yetersiz BT araçları ve alt yapı olanakları

sebebiyle öğrencilerle sağlıklı iletişimin sağlanamaması gelmektedir. Öğrencilerle fiziksel olarak bir arada olamamak ve göz teması kuramamak, duygusal bağların zayıflamasına neden olmuştur. Çevrim içi ortamda öğrenci ile göz teması sağlanmadığı için öğrencinin anlayıp anlamadığını veya ne kadar anladığını ölçebilmenin zor olduğu belirtilmektedir (Gürer, Tekinarslan ve Yavuzalp, 2016).

Kamera ve mikrofonların kapalı tutulmasının iletişimi olumsuz etkilemiş, etkileşim yeterli düzeyde sağlanamamıştır. Farklı mazeretleri bahane ederek öğrencilerden dönüt alınamaması iletişimin olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Zaman ve mekândan bağımsız olan iletişim, öğretmenlerin özel hayatlarının ihlal edilmesine neden olmuştur. Tüm öğretmen ve öğrencilerin aynı iletişim grubu içerisinde olmaları bilgi kirliliğini artırarak çirkin üslupların oluşmasına neden olmuştur. Daha önce derslerine girilmemiş öğrencileri veya okula yeni kaydolmuş olan öğrencileri fiziksel olarak tanımamak etkili iletişim kurulmasını engellemiştir. Diğer taraftan öğrencilerin ev ortamlarının müsait olmaması da öğrencilerle kurulan iletişimin kopmasına neden olmuştur.

Bakioğlu ve Çevik'in (2020) araştırmalarında, fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde iletişim kopukluğu, iletişim zayıflığı ve motivasyon düşüklüğü gibi sorunlar yaşadıklarını saptamışlardır.

Pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitimin öğretmen-veli iletişimi açısından ortaya çıkardığı zorlukların (VII.Tema) başında; zamandan ve mekândan bağımsız birden fazla iletişim kanalıyla iletişim kurulmasının öğretmenlerin özel hayatlarının ihlal edilmesine neden olmuştur. Velilerin yeterli düzeyde dijital okuryazarlığa sahip olmamaları iletişime engel oluşturmıştır.

Sawsan (2020) süreci velilerin gözünden incelediğinde, velilerin uzaktan eğitim materyallerini ve araçlarını kullanmayı bilmedikleri, bu konuda eğitimsiz olmaları ve kendilerine yardım edecek birilerinin olmaması gibi sebepler de bu süreçte öğrenciye destek verememe sebeplerini ortaya koymaktadır.

Velilerin eğitim-öğretimi ikinci plana atmaları, öğrenci takibini zorlaştırırken, eğitim sürecindeki çeşitli nedenlerden kaynaklanan aksaklıklardan okul yönetiminin ve öğretmenlerin sorumlu tutulması, çevrim içi canlı ders esnasında velilerin müdahale etme girişiminde bulunması iletişimi olumsuz etkileyen başlıca faktörler olmuştur. Kızıldaş ve Çetinkaya Özdemir (2021) araştırmalarında, araştırma bulgularımızı

destekleyen sonuçlara ulaşmışlardır. Velilerin uzaktan eğitim sürecine gereken önemi göstermemeleri ve öğrencilerin de ilgisiz kalmaları önemli sorun oluşturmıştır. Öğretmenlerin ve velilerin, uzaktan eğitim teknolojisi konusunda deneyimsiz olması, öğretmen-veli-öğrenci iletişimindeki zorluklar uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlardan olmuştur (Kızıлтаş ve Çetinkaya Özdemir, 2021).

Pandemi sürecinde çevrim içi uzaktan öğretime yönelik yaşanan diğer zorluklar (VIII.Tema) ise şu şekilde sıralanabilir: Ekran başında fazla geçirilen zaman hem sosyalleşmeyi azaltmış hem de farklı sağlık sorunlarının yaşanmasına neden olmuştur. İdare ve veliler tarafından öğretmenlerin öğrencilere yüksek veya geçer not verilmesi hususunda baskı yapması öğretmenleri rahatsız etmiştir. Çevrim içi canlı derslere katılımın az olması öğretmen motivasyonunu düşürmüştür. Resmî ve özel kurumlar arasında yüksek not farkının oluşması, öğrenciler arasında adaletsizliklere neden olmuştur.

Akyürek (2020), uzaktan eğitimin birey ve toplum açısından pek çok yararı olmasına rağmen bazı sınırlılıklarının olduğunu belirtmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde örgün eğitimdeki gibi iletişim ve etkileşimin sağlanamaması, öğrencilerin sosyalleşme düzeyini azaltmaktadır.

Al Lily vd. (2020), sürekli ekran başında olmanın ve uzun süre elektronik cihazları kullanmanın bazı fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklara neden olabileceğini belirtmektedir.

Araştırmada son olarak öğretmenlere pandemi döneminde eğitimin nasıl olması gerektiği (IX.Tema) ile ilgili görüşleri sorulmuştur. Alınan yanıtlardan ön plana çıkanlar şunlar olmuştur: Tam kapanmaya hiçbir zaman gidilmemeli, seyreltilmiş, kademeli ama sürekli bir eğitim olmalıydı, hibrit bir sistem tercih edilmeliydi.

Öğretmen, öğrenci ve velilere ait bilişim teknolojileri (BT) araçları envanteri çıkarılmalı, gerekli olan bilişim teknolojileri araçlarının temin edilmesi konusunda adımlar atılmalıydı. Derslere devam zorunluluğu getirilerek, katılımı artırmaya yönelik tedbirler alınmalıydı. Sürekli değişen, kısa sürede uygulanması istenen kararlar alınmamalıydı. Fırsat eşitliği için bilişim teknolojileri araçları, internet erişim olanakları konusunda öğrencilere ve öğretmenlere destek sağlanmalıydı. Sınavlar ilan edildikleri tarihte, planlandığı gibi ve yüz yüze gerçekleştirilmeliydi. Ders müfredatları uzaktan eğitime göre güncellenerek sade bir hale getirilmeliydi.

Öğretmenlere çevrim içi eğitimlerle ilgili hizmet içi eğitimler verilmeliydi. Normal eğitim-öğretim, kısmi kapanma ve tam kapanma zamanlarında uygulanacak yöntemler standartlaştırılmalı ve ilgili yöntem ilgili zamanda doğrudan uygulamaya konulmalıydı.

Literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında da öğretmenlerin uzaktan eğitimde etkinliğin sağlanması için benzer önerilerde bulundukları görülmüştür: Erişti ve diğerleri (2008), öğretmenlere web destekli eğitimin nasıl yapılacağına ilişkin hizmet içi eğitimler verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Canpolat ve Yıldırım'ın (2021) araştırmasında; öğretmen ve öğrencilere ücretsiz sınırsız internet desteğinin sağlanması, öğrencilere ücretsiz tablet, vb. teknolojik araçların verilmesi, uzaktan eğitimde fırsat eşitliğini sağlanması, öğretmenlere uzaktan eğitimle ilgili hizmet içi eğitimlerin verilmesi vb. öneriler getirilmiştir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda uygulayıcılara, öğretmenlere ve araştırmacılara öneriler yer alacaktır.

5.2.1. Uygulayıcılara Öneriler

- Okullarda tam kapanmaya hiçbir zaman gidilmemeli, pandemi dönemi sonrası olağan dışı dönemlerde de aşılama önceliğinin öğretmenlere verilerek yüz yüze eğitimin sürekli ve kesintisiz devam etmesi sağlanmalıdır.
- Çevrim içi uzaktan eğitim sistemi/portalı ve uygulama programlarının kullanımı ile ilgili sık sık hizmet içi eğitimler verilmelidir.
- Öğretmenler dijital okuryazarlık ve dijital eğitim-öğretim materyallerinin hazırlanması konularında hizmet içi eğitimlere tabi tutulmalıdır.
- Öğretmen, öğrenci ve ailelerine ait bilişim teknolojileri araçları envanteri çıkarılmalı. Bilişim Teknolojileri araçlarının ve uygulamaların satın alınması hususlarında maddi destek, vergi istisnaları veya vergi indirimleri sağlanmalıdır.

- İnternet servis sağlayıcıları ile protokol yapılarak öğretmenlere pozitif ayrımcılık yapılmalıdır. İnternet erişim, hız ve senkronizasyon problemlerini ortadan kaldıracak önlemler alınmalıdır.
- Yüz yüze eğitim-öğretim faaliyetleri için hazırlanan ders müfredatları çevrim içi uzaktan eğitim için sadeleştirilmeli ve güncellenmelidir.
- Eğitim-öğretimde normal, kısmi kapanma ve tam kapanma dönemleri için standart planlamaların yapılması, ilgili dönemde ilgili tek planın otomatik olarak uygulamaya konulması sağlanmalıdır.

5.2.2.Öğretmenlere Öneriler

- Çevrim içi uzaktan eğitim faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öğretmenlerin yeniliklere açık olmaları, dijital okuryazarlıklarını çağın gerekleri doğrultusunda bilgi, beceri ve yeterliklerini sürekli geliştirerek kendilerini güncellemeleri gerekmektedir. Süreç boyunca oluşacak problemleri hızlı bir şekilde çözüme ulaştırma adına yetkili birimlere sürekli geri bildirimlerde bulunarak çevrim içi uzaktan eğitimin geliştirilmesine yardımcı olmaları gerekmektedir.
- Öğretmenlerin yüz yüze eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanı sıra çevrim içi uzaktan eğitim-öğretim faaliyetlerinin de beraber kullanılacağı hibrit (harmanlanmış/karma) sistemi kabullenmeleri ve bu yönde eğitim-öğretim materyallerinin hazırlanması ve geliştirilmesi yönünde katkı sağlamaları gerekmektedir.
- Pandemi döneminde olduğu gibi pandemi dışı diğer sebepler neticesinde okulların idari tatil edileceği dönemlerde de eğitim-öğretim faaliyetlerinin çevrim içi uzaktan eğitimle devam edeceği düşünülerek, her an her yerde zamandan ve mekândan bağımsız olarak eğitim-öğretim faaliyetlerini yapmak üzere hazırlıklı olmaları gerekmektedir.

5.2.3. Araştırmacılara Öneriler

- Durum alışması yapılırken (yüz yüze veya dijital iletişim yollarıyla uzaktan) katılımcılar ile yapılan görüşmeler vakit aldığı için görüşme öncesinde yöneticilerden randevu ve geri bildirim alınması görüşmelerin sıhhati açısından iyi olacaktır.
- Bu araştırma, İstanbul ili Bağcılar ilçesindeki resmî ortaöğretim kurumlarında (liselerde) görev yapan öğretmenler ile yapılmıştır. Bu araştırma farklı il ve ilçelerde de uygulanabilir.
- Pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin yeni araştırmaların yapılması eğitim-öğretim faaliyetlerine farklı bir boyut katması açısından çok büyük katkı sağlayacağı için bu alanla ilgili yeni çalışmalar yapılabilir.
- Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin öğretmenlerin memnuniyet düzeylerinin tespiti dışında okul yöneticileri, öğrenciler ve velilerin memnuniyet düzeylerinin tespiti üzerine de araştırmaların yapılması farklı bakış açıları getirecek ve çevrim içi uzaktan eğitim sisteminin geliştirilmesine daha çok katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abazoğlu, İ. (2014). Dünyada Öğretmen Yetiştirme Programları ve Öğretmenlere Yönelik Mesleki Gelişim Uygulamaları. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 1-46.
- Açıkgöz, K. Ü. (2007). *Aktif Öğrenme*, Biliş Özel Eğitim, Danışmanlık, Araştırma Hizmetleri ve Yayın-Yazılım Ltd. Şti., İzmir.
- Akım, F. (2015), *Halkla İlişkilerde Etkili Konuşma ve Sunum Teknikleri*, Derin Yayınları, İstanbul.
- Akyürek, M. (2020). Uzaktan Eğitim: Bir Alanyazın Taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Al Lily, A. E., Ismail, A. F., Abunasser, F. M. & Alqahtani, R. H. A. (2020). Distance education as a response to pandemics: Coronavirus and Arab culture. *Technology in Society*, 101317. DOI: 10.1016/j.techsoc.2020.101317
- Alkan, C. (1987). *Uzaktan Eğitim Sistemlerini Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Altıntaş Yüksel, E. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Çevrim İçi Ders - Uzaktan Eğitim Deneyimlerinin İncelenmesi. *Ulakbilge*, 57, 291-303. DOI: 10.7816/ulakbilge-09-57-11
- Arar, A. (1999). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi, Uzaktan Eğitim Uygulama Modelleri ve Maliyetleri. *Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu* 15-16 Kasım 1999, Ankara: Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı.
- Arslan, Y., & Şumuer, E. (2020). Covid-19 Döneminde Sanal Sınıflarda Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sınıf Yönetimi Sorunları. *Millî Eğitim Dergisi*, Salgın Sürecinde Türkiye'de ve Dünyada Eğitim, 201-230. DOI: 10.37669/milliegitim.791453
- Aslan, K., Aslan, N., & Cansever, B. A. (2012). *Eğitim Bilimine Giriş*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Aziz, A. (2012). *İletişime Giriş*, Hiperlink Yayınları, İstanbul.

- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Baran, A., & Sadık, O. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Acil Uzaktan Eğitim Sürecindeki Hazırbulunuşlukları ve Görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 1-33. DOI: 10.14520/adyusbd.862639
- Bascia, N., & Rottmann, C. (2011). What's so important about teachers' working conditions? The fatal flaw in North American educational reform. *Journal of Education Policy*, 26(6), 787-802.
- Bates, A.W. (Tony). (2015). Dijital Çağda Öğretim. Eds. M. Adnan ve Y. Gülbahar Güven Creative Commons Attribution NonCommercial. Retrieved <https://pressbooks.bccampus.ca/tonybates/>
- Bayrak, S. (1995). *Örgütlerde Etkili İletişim ve Yönetimi*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Birkök, M. C., & Vuranok, T. T. (2010). Uzaktan Eğitim İle Bilgi İhtiyacının Karşıllanması: Bir Üniversite Programı Önerisi. *International Journal of Human Sciences*, 7(2), 427-444. DOI: 10.14687/ijhs.v7i2.1008
- Blömeke, S., Houang, R., Hsieh, F. J., & Wang, T. Y. (2017). Effects of job motives, teacher knowledge and school context on beginning teachers' commitment to stay in the profession: A longitudinal study in Germany, Taiwan and the United States. In G. K. LeTendre & M. Akiba (Eds.), *International handbook of teacher quality and policy* (pp. 374-387). London: Routledge.
- Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı Kitleli Açık Çevrimiçi Derslerde Etkileşim Örüntüleri ve Öğreten Öğrenen Rollerinin Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Süreci ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni Normal ve Yeni Eğitim Paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Bursalıoğlu, Z. (2013). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

- Cadotte, E. R., Woodruff, R. B., & Jenkins, R. L., (1987). Expectations and Norms in Models of Consumer Satisfaction. *Journal of Marketing Research*, Vol XXIV, 305-14.
- Cafoğlu, Z. (1995). Okulların Güçlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1(4), 549-556.
- Can, Ş. (2008). *Fen Eğitiminde Web Tabanlı Eğitim*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Canpolat, U., & Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul Öğretmenlerinin Covid-19 Salgın Sürecinde Uzaktan Eğitim Deneyimlerinin İncelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(1), 74-109
- Collie, R. J., Shapka, J. D., & Perry, N. E. (2012). School climate and social–emotional learning: Predicting teacher stress, job satisfaction, and teaching efficacy. *Journal of Educational Psychology*, 104(4), 1189
- Creswell, J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (4. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cüceloğlu, D. (2004). *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çakmak Karapınar, D., Güler, M., Kurşun, E., & Karaman, S. (2018). Atatürk Üniversitesi Kampüs Tabanlı Dersler Modeli Bileşenlerine Yönelik Öğrenci Görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 90-111.
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 207-237.
- Çolak, M. (2018). *Ortaokul Fen Bilimleri Dersinin 21. Yüzyıl Becerilerini Kazandırmadaki Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Kayseri İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Çukadar, S., & Çelik, S. (2003). İnternete Dayalı Uzaktan Öğretim ve Üniversite Kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 31-42.
- Demiray, U. (2007). *Genel İletişim*, İkinci Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. (2000). *Planlamadan Uygulamaya Öğretme Sanatı*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

- Demirel, Ö., Seferoğlu, S., & Yağcı, E. (2004). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Beşinci Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Erişti, S. D., Şişman, E., & Yıldırım, Y. (2008). Examining opinions of elementary school subject teachers on the web-assisted teaching, *Elementary Education Online*, 7(2), 384-400.
- Eroğlu, E. (1998). *XXI. Yüzyılda Öğretmen, Bilgi Çağında Öğretmenimiz*, Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı Yayını, Ankara.
- Eroğlu, F. (2018). *Üniversitelerdeki Zorunlu Ortak Derslerin Uzaktan veya Yüz Yüze Eğitim Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 19-57.
- Eygü, H., & Karaman, S. (2013). Uzaktan eğitim öğrencilerinin memnuniyet algıları üzerine bir araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 36-59.
- Fidan N., & Erden, M. (1998). *Eğitime Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Fidan, M. (2020). Covid-19 Belirsizliğinde Eğitim: İlkokulda Zorunlu Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 24-43.
- Gema Zamarro, Andrew Camp, Dillon Fuchsman, and Josh B. McGee (2021). How the pandemic has changed teachers' commitment to remaining in the classroom. <https://www.brookings.edu/blog/brown-center-chalkboard/2021/09/08/how-the-pandemic-has-changed-teachers-commitment-to-remaining-in-the-classroom/>
- George, M. L. (2020). Effectiveteaching and examination strategies for undergraduate learning during Covid-19 school restrictions. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 23-48. DOI: 10.1177/0047239520934017
- Glass, L. (2006). *Ne Düşündüğünü Biliyorum - Daha İyi Bir Yaşam İçin İnsanları Okumanın Dört Yolu*, (Sezer Soner, Çev.), Dharma Yayınevi, İstanbul.
- Gökçe, O. (2013). *İletişim Nasıl Daha İyi Anlar ve Anlaşılırım*, İkinci Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Gönenç, Ö. (2014). *İletişim Dünyası*, Derin Yayınları, İstanbul.

- Gürer, M. D., Tekinarslan, E., & Yavuzalp, N. (2016). Çevrim İçi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1), 47-78.
- Hakan, E. Y. G. Ü., & Karaman, S. (2013). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Memnuniyet Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 36-59.
- Hartley, P. (2001), *Interpersonal Communication*, 2. Printing, Routledge Publishing House, London.
- İnci Kuzu, Ç. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan İlkokul Uzaktan Eğitim Programı (EBA TV) İle İlgili Veli Görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(1), 505-527.
- İşman, A. (2011). Uzaktan Eğitim, Dördüncü Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Jowsey, T., Foster, G., Cooper-Ioelu, P. & Jacobs, S. (2020). Blended learning via distance in pre-registration nursing education: A scoping review. *Nurse education in practice*, 102775. DOI: 10.1016/j.nepr.2020.102775
- Karaağaçlı, M. (2004). *Eğitimde Teknoloji ve Materyal*, Pelikan Yayıncılık, Ankara.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N. & Bayraktar, D. (2020). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241
- Karaman, S., & Karabey, S. (2020). Canlı derslerin genel özellikleri ve işleyişi. *Uzaktan Öğretimde Canlı Ders Uygulama İlkeleri ve Örnekleri* (içinde 7-18). (Ed) S. Karaman, E. Kurşun. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Karataş, S. (2003). Yüz Yüze Ve Uzaktan Eğitimde Öğrenme Deneyimlerinin Eşitliği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2(3), 91-104.
- Kaya, A. (2011). *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*, Birinci Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Kaypakoğlu, S. (2010). *Kişilerarası İletişim Cinsiyet Farklılıkları Güç ve Çatışma*, Derin Yayınları, İstanbul.

- Keskin, M., & Özer Kaya, D. (2020). Covid-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kırık, A. (2014). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 0(21), 73-94.
- Kızıлтаş, Y., & Çetinkaya Özdemir, E. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1896-1914. DOI: 10.17755/esosder.873276
- Klassen, R. M., & Chiu, M. M. (2011). The occupational commitment and intention to quit of practicing and pre-service teachers: Influence of self-efficacy, job stress, and teaching context. *Contemporary Educational Psychology*, 36(2), 114-129.
- Klusmann, U., Kunter, M., Trautwein, U., Lüdtke, O., & Baumert, J. (2008). Teachers' occupational well-being and quality of instruction: The important role of self-regulatory patterns. *Journal of Educational Psychology*, 100(3), 702.
- Korkut, E., & Akkoyunlu, B. (2008). Yabancı Dil Öğretmen Adaylarının Bilgi ve Bilgisayar Okuryazarlık Öz-Yeterlikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34): 178-188.
- Kunter, M., Klusmann, U., Baumert, J., Richter, D., Voss, T., & Hachfeld, A. (2013). Professional competence of teachers: Effects on instructional quality and student development. *Journal of Educational Psychology*, 105(3), 805.
- Kuşkonmaz, H. (2011). *İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Mobil Öğrenmeye Yönelik Algı Düzeylerinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Liang, G., & Akiba, M. (2017). Teachers' working conditions: A cross-national analysis using the OECD TALIS and PISA data. In G. K. LeTendre & M. Akiba (Eds.), *International handbook of teacher quality and policy* (pp. 388-402).
- Locker, K. (1995). *Business and Administrative Communication*, Irwin Publications, Chicago.

- Meral, P.S. (2015). İletişim, Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu, Sunum Transkripti, İstanbul.
- Mısırlı, İ. (2010). *Genel ve Teknik İletişim*, Detay Yayıncılık, İstanbul.
- Midkiff, S. F., & DaSilva, L. A. (2000). Leveraging the web for synchronous versus asynchronous distance learning. *In International Conference on Engineering Education* (Vol. 2000, ss. 14-18).
- Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An Expanded sourcebook qualitative Data Analysis*. London: Sage.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). LGS ve YKS Hazırlık Öğrencilerine "Canlı Sınıf" Dönemi. Erişim adresi: <https://www.meb.gov.tr/lgs-ve-yks-hazirlik-ogrencilerine-canli-sinifdonemi/haber/20635/tr>
- Moore, M., & Kearsley, G. (2011). *Distance Education: A System View of Online Learning*. (Third Edition). Belmont, Calif: Wadsworth Pub. Co.
- Mutlu, E. (2012). *İletişim Sözlüğü*, Kıta Basın Dağıtım Yayıncılık, Ankara.
- Odabaş, H. (2004). *İnternet Tabanlı Uzaktan Öğrenim Modelinin Bilgi Hizmetlerine Yönelik Yüksek Öğretim Programlarında Kullanımı*, Saga of Librarianship International Symposium Proceedings Book, Ankara.
- Oliver, R. L. (1997). Satisfaction: A Behavioral Perspective on The Consumer. New York: McGrawHill, 40, 69-71.
- , (1980). A Cognitive Model of the Antecedents and Consequences of Satisfaction Decisions, *Journal of Marketing Research* Vol. XVII, 460-9.
- , (1997). Satisfaction a Behavioral Perspective on the Consumer. McGrawHill.
- Osguthorpe, R.T. & Graham, C.R. (2003). Blended Learning Environments: Definitions and Directions. *Quarterly Review of Distance Education*, 4(3), 227
- Ökten, C. E., & Acar, S. (2015). Yükseköğretim ve Yaygın Eğitim İş Birliği: Annemin Masalı. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 21-35.
- Öncüer, M. E. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim Politikasında Mesleki Turizm Eğitimi Yaklaşımı ve Türk Turizm Eğitimine Uygulanabilirliği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.

- Özarslan, Y., & Ozan, Ö. (2014). Yükseköğretimde Uzaktan Eğitim Programı Açma Sorunsalı. *XIX. Türkiye'de İnternet Konferansı*. İzmir: Yaşar Üniversitesi.
- Papathanasiou IV, Kleisaris CF, Tsaras K, Fradelos EC, Kourkouta L. (2015). General Satisfaction Among Healthcare Workers: Differences Between Employees in Medical and Mental Health Sector. *Mater Sociomed*. 2015;27(4):225-228. DOI:10.5455/msm.2015.27.225-228
- Sawsan, A. (2020). Barriers to distance learning during the COVID-19 outbreak: A qualitative review from parents' perspective. *Heliyon Journal*. 6(11). DOI: 10.1016/j.heliyon.2020.e05482
- Sayan, H. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42), 100-122. DOI: 10.5824/ajite.2020.03.004.x
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*, Gönül Yayıncılık, Ankara.
- Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2009). *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2011). Teacher job satisfaction and motivation to leave the teaching profession: Relations with school context, feeling of belonging, and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 27(6), 1029-1038.
- Sönmez, V. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sözer, E. (2000). Türk Eğitim Sisteminin Yapısı ve İşleyişi. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. (Editör: Ersan Sözer). Eskişehir.
- Spilt, J. L., Koomen, H. M., & Thijs, J. T. (2011). Teacher wellbeing: The importance of teacher–student relationships. *Educational Psychology Review*, 23(4), 457-477.
- Şahin, A. N. E. (2019). Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Dersinin Uzaktan Eğitim Yoluyla Öğretilmesi Hakkında Öğretim Elemanlarının Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 477-502. DOI: 10.17152/gefad.429656

- Tatlıldil, E. (2003). *Öğretmenler Odasında Konuşulan ve Gündemi Oluşturan Konular*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Telli, S. G., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34
- Telman, N., & Ünsal, P. (2009). *İnsan İlişkilerinde İletişim*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Thomlison, T. D. (2000), An Interpersonal Primer With Implications For Public Relations, Public Relations as Relationship Management A Relational Approach To The Study And Practice Of Public Relations for, 482 (Edited by John A. Ledingham and Stephen D. Bruning), Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah.
- Toker-Gökçe, A. (2008). Küreselleşme Sürecinde Uzaktan Eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 1-12. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47957/606765>
- Tutar, H., & Yılmaz, M.K. (2002). *Genel İletişim*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu. (2021, Mayıs 12). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Türker, A., & DüNDAR, E. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) Üzerinden Yürütülen Uzaktan Eğitimlerle İlgili Lise Öğretmenlerinin Görüşleri. *Millî Eğitim Dergisi*, Salgın Sürecinde Türkiye'de ve Dünyada Eğitim, 323-342. DOI: 10.37669/milliegitim.738702
- UIS (2012). *International Standard Classification of Education: ISCED-2011*. UNESCO Institute for Statistics, Montreal. <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.
- Uygun, S. (2008). The impact of John Dewey on the teacher education system in Turkey, Asia-Pacific. *Journal of Teacher Education*, 36(4), 291-307.
- Üstünel, G. (2011). *Etkili İletişim Becerileri ve Beden Dili*, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.

- Varol, A. (2002). Türkiye’de Uzaktan Eğitimi Engelleyen Yasal Hükümler ve Çözüm Önerileri. *Akademik Bilişim Konferansı*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Yeniad, M. (2006). *Uzaktan Eğitimde Kullanılmak Üzere Web Tabanlı Bir Portal Yazılımı Geliştirme*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yıldırım A., & Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Dokuzuncu Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, E., Güner, B., Mutlu, H., Doğanay, G., & Yılmaz, D. (2020). Veli Algısına Göre Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinin Niteliği. Erişim adresi: http://paletyayinlari.com.tr/wp-content/uploads/2020/Uzaktan_egitim_surecinin_niteligi.pdf
- Zıllıoğlu, M., & Yüksel, A.H. (1994). İletişim Bilgisi, Anadolu Üniversitesi Ön Lisans Programı, Anadolu Üniversitesi Yayın No:739, Açıköğretim Fakültesi Yayın No:369.

EKLER

EK-1

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-25676554
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Mehmet AKSU)

28/05/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinin 20.05.2021 tarihli ve 25330725 gelen evrak sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 26.05.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Pandemi Dönemi İçi Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmenlerin Memnuniyet Düzeyleri
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : Bağcılar
Araştırma Kişiler : Lise Öğretmenleri
Araştırmanın Süresi : 2020 - 2021 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
28/05/2021
Levent KILIÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (22 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Binbirdirek Mah. İnran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon : 0212 384 36 32 Bilgi İçin : Ferhan GÖK
E-posta : stratejigelistirme34@mcb.gov.tr Unvanı : VHKİ
Kep Adresi : meb@ls01.kep.tr İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3ba9-a49e-333c-bf40-0aa2 kodu ile teyit edilebilir.

PANDEMİ DÖNEMİ

**ÇEVİRİM İÇİ UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN ÖĞRETMENLERİN MEMNUNİYET DÜZEYLERİ
(İSTANBUL İLİ BAĞCILAR İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

Değerli Öğretmenim,

Bu görüşme formu; resmi ortaöğretim kurumlarında (liselerde) görev yapan öğretmenlerin, pandemi döneminde çevrim içi uzaktan eğitime ilişkin memnuniyet düzeylerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde, çevrim içi uzaktan eğitimin sizlere sağladığı kolaylıkları, karşılaştığınız zorlukları ve eğitimin aslında nasıl olması gerektiğine dair görüşlerinizi paylaşmanızı istiyoruz. Görüşme formundaki sorulara vereceğiniz cevaplar ile araştırmamıza sağlayacağınız katkılar neticesinde, Türk Milli Eğitim Sistemindeki yenilikleri, eğitimde farklı teknolojilerin kullanımını daha ileri taşıma noktasında yön verebileceğimizi siz değerli katılımcılarımıza belirtmek isteriz.

Görüşme formu ile toplanan veriler gizli kalacak olup, yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Hiçbir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır.

Bu araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi, vereceğiniz cevapların içtenlikle verilmiş olmasına bağlıdır. Görüşme sorularına vereceğiniz cevaplara ayıracağınız zaman ve samimi yanıtlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Mehmet AKSU

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

**BÖLÜM I
KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

- 1- Cinsiyetiniz : () Erkek () Kadın
- 2- Görev Yaptığınız Okul : () Fen Lisesi () Anadolu Lisesi () Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
- 3- Meslekteki Yılınz : () 0 – 5 yıl () 6 – 10 () 11 – 15 () 16 yıl ve üzeri
- 4- Öğrenim Durumunuz : () Lisans () Lisansüstü
- 5- Kullandığınız Bilişim Teknolojileri Erişim / Bağlantı Aracı:
() Bilgisayar () Tablet () Akıllı telefon
- 6- Uzaktan Eğitim Faaliyetlerini Yürüttüğünüz Yer :
() Evden () Okuldan () Destek noktalarından () İnternet salonlarından
- 7- Aile İçerisinde Aynı Anda (Kendiniz dahil) Uzaktan Eğitim (Alan + Veren) Kişi Sayısı :
(Yazınız)

BÖLÜM II
PANDEMİ DÖNEMİ ÇEVİRİM İÇİ UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN
GÖRÜŞME SORULARI

1- Bir öğretmen olarak uzaktan eğitim size ne gibi kolaylıklar sağladı?

a) Öğretim açısından

.....

.....

.....

.....

.....

b) Öğrenci ile iletişim açısından

.....

.....

.....

.....

.....

c) Velilerle iletişim açısından

.....

.....

.....

.....

.....

d) Diğer

.....

.....

.....

.....

.....

2- Bir öğretmen olarak uzaktan eğitim size ne gibi zorluklara sebep oldu?

a) Öğretim açısından

.....

.....

.....

.....

.....

b) Öğrenci ile iletişim açısından

.....

.....

.....

.....

.....

c) Velilerle iletişim açısından

.....

.....

.....

.....

.....

d) Diğer

.....

.....

.....

.....

.....

3- Size göre bu Pandemi döneminde eğitim nasıl olmalıydı?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-2: Düzenlenmiş Görüşme Soruları

1- Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim size ne gibi kolaylıklar sağladı?

- a) Öğretim açısından
- b) Öğrenci ile iletişim açısından
- c) Velilerle iletişim açısından
- d) Diğer

2- Pandemi dönemi çevrim içi uzaktan eğitim size ne gibi zorluklara sebep oldu?

- a) Öğretim açısından
- b) Öğrenci ile iletişim açısından
- c) Velilerle iletişim açısından
- d) Diğer

3- Sizce bu Pandemi döneminde eğitim nasıl olmalıydı?

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Mehmet AKSU

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetim Programı, 2021, İstanbul

Lisans: Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Elektronik ve Bilgisayar Eğitimi
Bölümü Bilgisayar Öğretmenliği, 1998, Elâzığ

B. MESLEKİ DENEYİM

1998-2004 A. ve Nermin Bilimli A.T.L., T.L. ve E.M.L. Bilgisayar Öğretmeni

2004-2005 Bağcılar Anadolu Meslek, Teknik ve E.M.L. Bilgisayar Öğretmeni

2005-2013 A. ve Nermin Bilimli A.T.L, A.M.L, T.L. ve E.M.L.

Bilişim Teknolojileri Öğretmeni

2013-2020 Abdurrahman ve Nermin Bilimli Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Müdür Yardımcısı – Okul Müdür V.

2020- Abdurrahman ve Nermin Bilimli Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Okul Müdürü

C. YAYINLARI

1. Aksu, M., & Bülbül A. İ. (2004). *Bilgisayar Uygulamaları 1*, Akın Erkul Teknik Öğretmenler Yayıncılık, İstanbul.

2. Aksu, M., & İşbilioğlu A. (2004). *Bilgisayar Uygulamaları 2*, Akın Erkul Teknik Öğretmenler Yayıncılık, İstanbul.

3. Aksu, M., Yıldız, K. & Yıldırım, B. (2021). Okul Polisi. *International Social Sciences Studies Journal*, 7(89), 4444-4459.